

ΙΛΙΣΟΣ

ΕΡΕΥΝΑ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΤΕΧΝΗ

«Τὴν Ἀνάστασιν Σου Χριστέ Σωτήρ,
Ἄγγελοι ὕμνοῦσιν ἐν οὐρανοῖς
καὶ ἡμᾶς τοὺς ἐπὶ γῆς καταξιώσων
ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ Σε δοξάζειν».

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΕΥΧΟΥΣ

	σελ.
Κωστή Μελισσαρόπουλου: Εισαγωγή στη Θεοσοφία	67
Joseph Lesage Tisch: Ανάστασις και Μετενσάρκωσις	73
Βυζαντινές επιδράσεις στον Ροδοσταυρισμό	77
Κ. Φλαμμαρίων: Τό Μυστήριο τοῦ Θανάτου	81
Πνευματική δουλεία	95
Comm. Dott. G. Filirronio: Συγχώρησις	101
Geoffrey Harrod: Είναι δυνατή ἡ παγκόσμιος ἀδελφότης;	113
Δημητρίου Ἀλ. Ἰωαννίδη: Ἡ Ἑλληνική Μυθολογία καὶ ὁ Ἐσωτερικὸς	117
Παναγ. Δ. Ἀναγνώστου: Ἐσωτερικὰ Ξεχυλίσματα	132
Συνεδριάσεις Στοῶν	138
Μεταξὺ μας	139

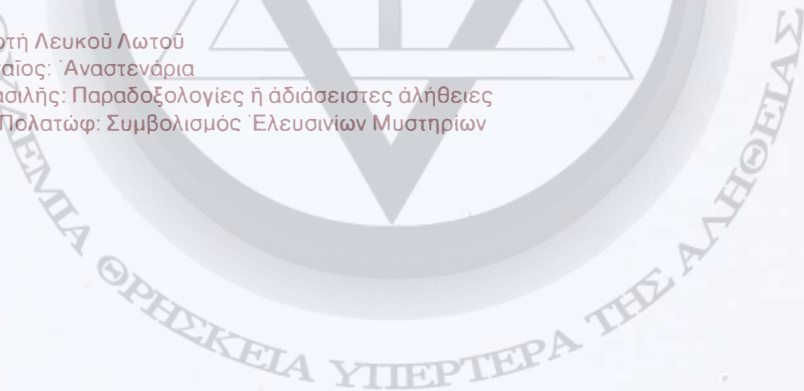
ΣΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ ΤΕΥΧΟΣ

Ἐορτὴ Λευκοῦ Λωτοῦ

Ἄνταϊος: Ἀναστενάρια

Ι. Βασιλῆς: Παραδοξολογίες ἢ ἀδιάσειστες ἀλήθειες

Χρ. Πολατώφ: Συμβολισμὸς Ἐλευσινίων Μυστηρίων

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΧΕΙΜΑΡΑΣ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ
Βουκουρεστίου 25 Κωδ. Ταχ. 106 71, Ἀθήναι Τηλ. 362.0702

Ἰδρυτής: ἸΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ἰδιοκτησία: Θεοσοφικὴ Ἐταιρία ἐν Ἑλλάδι

Ἐκδότης-Διευθυντής: Πολ. Ἀντζακας

Συντακτικὴ Ἐπιτροπή: Π. Ἀναγνώστου, Π. Παπασωλιῆς

Ἔτος 35ον ● Μάρτιος - Ἀπριλιος 1990 ● Τεύχος 195

«ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΘΕΟΣΟΦΙΑ»

ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ἡ Θεοσοφία ὑπῆρχε πάντοτε στὸν κόσμο. Εἶναι ἡ Σ ο φ ι α τῶν Θεῶν ὄντων, ποὺ ἐκδηλώνεται κατὰ διάφορους τρόπους στὶς διάφορες ἐποχές. Εἶναι ἡ γνῶση τῶν θεῶν νόμων, ποὺ δὲν ἔλειψε ποτέ ἀπὸ τοὺς ἀγαπημένους τῶν θεῶν. Εἶναι ἡ Ἀ λ η - θ ε ι α, στὴν πιὸ ὠλοκληρωμένη μορφή της. Ἡ πηγή σοφίας τῆς ἀπόκρυφης Γνώσεως. Ὁ ὁδηγὸς τῶν φιλοσόφων. Τὸ πνεῦμα ποὺ ζωογονεῖ κάθε θρησκεία. Ἡ ψυχὴ κάθε ἀνθρωπιστικῆς δράσεως. Ὁ ὑπέρτατος νομοθέτης τῶν ἠθικῶν κανόνων, πᾶν στοὺς ὁποίους στηρίζεται ἡ πνευματικὴ ζωὴ. Εἶναι ἡ πηγὴ ἐμπνεύσεως τῶν οραματιστῶν τοῦ μέλλοντος καὶ τῶν μεγάλων μυστικιστῶν.

Ἡ Θεοσοφία δὲν ἦταν πάντοτε προσιτὴ στοὺς πολλούς. Τὴ φύλαγαν ἄλλοτε κρυμμένη στὰ βάθη τῶν Ναῶν καὶ στὰ ἄδυτα τῶν Μυστηρίων. Οἱ θεόσοφοι συγγραφεῖς τὴν ἀνέσुरαν ἀπὸ τὰ βάθη τῶν ἱερῶν καὶ τὴν ἔφεραν στὸ προσκήνιο τῆς ζωῆς. Τὴν προσέφεραν μὲ ἐμπιστοσύνη καὶ μὲ ἀγάπη σὲ ὀλόκληρη τὴν ἀνθρωπότητα. Ἐσήκωσαν θαρρετὰ τὸν πέπλο τῆς Ἰσίδος καὶ τὸ φῶς ἔλαμψε στὸν κόσμο. Ἐγκρέμισαν τοὺς φραγμούς ποὺ κρα-

τοῦσαν τὰ ἀπόκρυφα μυστικά τῶν νόμων τῆς φύσεως ἀποκλεισμένα ἀπό τό πολύ πλῆθος. Καί ἐνῶ ἄλλοτε ἡ ἀπόκρυφη Γνώση δινόταν μέ τό σταγονόμετρο στά μυστηριακά ἄντρα, τήν προσέφεραν τώρα σέ μεγάλες ποσότητες καί πρός ὅλους.

Ἄς μήν τρομάξη κανένας ὅτι βεβηλωθήκανε τὰ ἱερά καί τὰ ὄσια. Τά μυστήρια τῆς λειτουργίας τοῦ σύμπαντος καί τῆς ἐξελιξεως τοῦ ἀνθρώπου, ἀπό τήν ἴδια τους τή φύση, εἶναι αὐστηρά προφυλαγμένα ἀπό τούς ἀνάξιους νά τά προσεγγίσουν. «Μάτια ἔχουν καί δέν βλέπουνε, αὐτιά καί δέν ἀκοῦνε». Οἱ πέπλοι τῆς Ἰσίδος κατέπεσαν, ἀλλά ἡ Ἰσις παραμένει πάντοτε ἀόρατη στά μάτια ἐκείνων, πού θά τή βεβήλωναν βλέποντάς την. Κ'ὶ ὅπως ἡ ὁμορφιά τῆς Τέχνης δέν συγκινεῖ, παρά ἐκείνους πού εἶναι σέ θέση νά τή νιώσουν, ἔτσι καί ἡ γνώση τῆς Σοφίας δέν τραβάει τήν προσοχή, παρά ἐκείνων πού εἶναι ὠριμοί νά τή δεχθοῦν. Μόνον ἔτσι ἐξηγεῖται τό φαινόμενο τῆς ἀδιαφορίας τῶν πολλῶν γιά τίς ἀπόκρυφες ἀλήθειες, πού ἔπαψαν πιά νά εἶναι μυστικές καί πού χωρίς ἄλλο θά συγκλονίζανε τόν κόσμο, ἂν ὁ πολὺς κόσμος μπορούσε νά τίς προσέξῃ καί νά τίς νιώσῃ.

Ἡ Θεοσοφική Ἐταιρία ἰδρύθηκε τό 1875. Σέ μιά ἐποχή θριάμβου τῆς ὑλιστικῆς φιλοσοφίας, πού ἐπίστευαν πῶς ὁ ἀνθρώπος δέν εἶναι παρά ἓνα κτῆνος μέ τελειοποιημένη διάνοια, ἡ Ε.Π. Μπλαβάτσκι ἀπεκάλυψε τό πνεῦμα πού συνυπάρχει στήν ὕλη καί τῆ ζωογονεῖ, καί ἀπέδειξε πῶς ὁ ἀνθρώπος, ἀντί γιά ἐξυπνο κτῆνος, εἶναι θεός ἐν τῷ γίγνεσθαι. Καί ἐνῶ ὁ κόσμος δέν ἐγνώριζε παρά τήν ἐξέλιξη τῶν ὑλικῶν μορφῶν, ἡ Ε.Π.Μ. – μέ τή Θεοσοφία – ἐπρόβαλε τόν Κοσμικό Νόμο τῆς Ἐξελιξεως καί ἐξήγησε ὅτι ἡ ἐξέλιξη τῶν ὑλικῶν μορφῶν εἶναι ἀπλή συνέπεια τῆς ἐξελιξεως τῆς Ζωῆς, φυσικό ἐπακόλουθο τῆς ἐξελιξεως τῆς Συνειδήσεως.

Ἡ διδασκαλία τῆς Θεοσοφίας γιά τό ὁμοούσιο τῆς συνειδήσεως τοῦ ἀνθρώπου μέ τή συνείδηση τοῦ Λόγου, ὄχι μόνον πιστοποιεῖ τή Θεία καταγωγή τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλά καί δίνει τό κλειδί τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ μεγάλου ὄνειρου ὄλων τῶν μυστικιστῶν, δηλαδή τῆς συνειδητῆς ἐνώσεως τοῦ ἀνθρώπου μέ τή Θεότητα.

Ἡ Θεοσοφία δέν ὀδηγεῖ μόνον πρός τόν Μυστικισμό. Εἶναι ἐπίσης σχολεῖο Ἀποκρυφισμοῦ. Μιά ὠλοκληρωμένη σέ ὅλα της τὰ σημεῖα κοσμοθεωρία, πού προέρχεται ἀπό τήν ἀπόκρυφη Γνώση, προσφέρεται στόν κατάπληκτο σπουδαστή της, ὁ ὁποῖος ὁμως παράλληλα διδάσκεται ὅτι στή δύσκολη ἀτραπό τοῦ Ἀποκρυφισμοῦ δέν εἶναι δυνατή καμμιά πρόοδος, ἂν δέν συνοδεύε-

ται από ανάλογη ήθικη τελειοποίηση. Ἡ εξέλιξη τοῦ ήθικου ὄντος πρέπει νά συμβαδίζει ἀπαραίτητα μέ τήν εξέλιξη τῆς διανοίας. Διαφορετικά ὁ ἄνθρωπος, ἀντί νά γίνη θεός, γίνεται διάβολος.

Ἡ ἀλλοπρόσαλλη ἀνάπτυξη τοῦ πολιτισμοῦ μας, πολιτισμοῦ πού βασίζεται μονάχα στή μηχανική πρόοδο καί ἐπιδιώκει τήν ικανοποίηση ὑλικῶν μόνο ἀναγκῶν, καί πού μᾶς ὠδήγησε μέσα σέ τριάντα χρόνια σέ δύο φρικτούς παγκόσμιους πολέμους, εἶναι ἀδιάφευστο τεκμήριο τοῦ κακοῦ στό ὅποιο μπορεῖ νά ὀδηγήσῃ ἡ εξέλιξη τῆς διανοίας, ὅταν δέν συνοδεύεται ἀπό ἀνάλογη εξέλιξη τῆς ψυχῆς.

Πραγματικά, ὁ σημερινός ἄνθρωπος, ἀπό τήν ἄποψη τῆς ἀναπτύξεως τῆς διανοίας, ἐπροχώρησε πάρα πολύ, σχετικά μέ τόν πρωτόγονο. Ἐπέτυχε καταπληκτικά πράγματα, χρησιμοποιώντας τή σκέψη του. Ἄλλαξε ριζικά τήν ἐξωτερική ὄψη τῆς ζωῆς; Ἐπέτυχε ἀνάλογη πρόοδο στόν τομέα τῆς ἐξελιξεως τῆς ψυχῆς του; Ἐπραγματοποίησε τά στοιχεῖα τοῦ πολιτισμοῦ, πού ὀδηγοῦν στήν ἄρμονική συμβίωση μέ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους; Ἐβαλε φραγμό στίς ἀρπακτικές του διαθέσεις, στήν κατακτητική του μαγία καί στόν παράφρονα ἐγωκεντρισμό του; Ἀνέπτυξε τήν ἀλληλεγγύη καί τήν ἀγάπη; Τόν ἀλληλοσεβασμό καί τή συνεργασία; Ἡ ἐξακολουθεῖ νά φέρεται σάν πεινασμένος λύκος μέ τοὺς συνανθρώπους του;

Εἶτε μέ τά δόντια καί μέ τά νύχια, εἶτε μέ ἀκόντια καί μέ τόξα, εἶτε μέ φλογοβόλα καί ἀτομικές βόμβες ἀλληλοσκοτώνονται οἱ ἄνθρωποι, παραμένει πάντοτε ἀμετάβλητο στήν οὐσία του τό φρικτό γεγονός τοῦ φόνου. Ἀρκετά προχώρησε ὁ ἄνθρωπος στή διανοητική του ἀνάπτυξη. Καιρός νά ἀσχοληθῇ καί μέ τήν καλλιέργεια τῆς ψυχῆς του, μέ τήν καλλιέργεια τοῦ ήθικου του ὄντος, μέ τήν εξέλιξη τοῦ πνεύματος, πού συνυπάρχει καί ζωογονεῖ τό ὑλικό σῶμα. Αὐτή εἶναι πρό παντός ἡ δουλειά τῆς Θεοσοφίας.

Ἐπάρχει βέβαια – ὅπως γράφομε πιο πάνω– μιά γοητευτική θεοσοφική διδασκαλία, πού δίνει ικανοποιητικές ἀπαντήσεις σέ ὅλα τά κοσμογονικά καί ἀνθρωπολογικά προβλήματα. Ὅλες ὁμως αὐτές οἱ γνώσεις, πού μέ λεπτομέρειες ἀναπτύσσονται στή θεοσοφική διδασκαλία, δέν ἀποτελοῦν παρά ἓνα πεδίο γ ν ὠ σ ε ω ν , χρήσιμο μόνον γιά νά βοηθήσῃ τόν σπουδαστή νά προχωρήσῃ πιο πέρα ἀπό τό γνωσιολογικό μέρος τῆς Θεοσοφίας, γιά νά φθάσῃ στό στάδιο τῆς ἐ φ α ρ μ ο γ ῆ ς τ ὠ ν ἡ θ ι κ ὠ ν σ υ μ π ε ρ α σ μ ᾶ τ ω ν , πού ἀπορρέουν ἀπό τή μελέτη

τῶν νόμων τῆς λειτουργίας τοῦ σύμπαντος. Ἄν δέν ἀξιοποιηθοῦν οἱ γνώσεις, μέ τή μετατροπή τους σέ σωστή διαγωγή, δέν ἔχουν καμιά ἀξία.

Ἀπό τή γνώση τῶν νόμων τῆς φύσεως πηγάζουν βιολογικοί κανόνες πού –άν τούς ἀκολουθήσῃ ὁ ἄνθρωπος– πραγματοποιεῖ τίς ἀπαραίτητες προϋποθέσεις γιά τήν πιό πέρα ἐξέλιξη του. Ἀντιθέτως, ἀπό τή γνώση τῶν φυσικῶν νόμων καί τή συμμόρφωση μ' αὐτούς, ἀπορρέει φυσιολογική καί ἀβίαστη ζωή, ἀρμονική ζωή, ἠθική ζωή. Διότι, ὅπως ἔλεγαν οἱ ἀρχαῖοι Στωϊκοί «Τό κατά φύσιν ζῆν, ταυτό τοῦ κατ' ἀρετήν ζῆν».

Ἡ Θεοσοφία δέν εἶναι θρησκεία, διότι εἶναι σύνθεση τῶν θρησκειῶν. Διότι εἶναι ἡ ἐσωτερική ζωή κάθε θρησκείας. Διότι χωρίς αὐτήν ἡ θρησκεία μεταβάλλεται σέ δεισιδαιμονία καί εἰδωλολατρεία. Δέν ἔχει τελετουργίες, διότι εἶναι ἀνώτερη ἀπό τίς ἐξωτερικές ἐκδηλώσεις τῆς λατρείας. Σέβεται ὅμως ὅλες τίς τελετουργίες, καθώς σέβεται καί ὅλες τίς θρησκευτικές ἢ ἄλλες πεποιθήσεις. Δέν ἔχει δόγματα, διότι ἡ Ἀλήθεια εἶναι ἀπεριόριστη καί ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νά τή νιώσῃ μόνον κατά στάδια, ἀνάλογα κάθε φορά μέ τόν βαθμό τῆς ἐξελιξεώς του.

Ἡ ἠθική τῆς Θεοσοφίας εἶναι ὁ ἐξαγνισμός τῶν σκέψεων, τῶν ἐπιθυμιῶν καί τῶν πράξεων. Ὁ ἀπεριόριστος σεβασμός στήν ἐλευθερία τῆς σκέψεως καί τῆς συνειδήσεως. Ἡ τάση γιά ἀγάπη καί ἡ προθυμία γιά ὑπηρεσία. Τό ν' ἀπαντᾷς μέ καλοσύνη στήν κακία.

«Ἀγαπάτε τούς ἐχθρούς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τούς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τούς μισοῦσιν ὑμᾶς καί προσεύχεσθε ὑπέρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καί διωκόντων ὑμᾶς», διδάσκει ὁ Ἰησοῦς στήν ἐπί τοῦ ὄρους ὁμιλία του.

«Τό μῖσος δέν νικιέται μέ τό μῖσος. Νικιέται μόνον μέ τήν ἀγάπη», λέει ὁ Βούδδας.

«Εὐλογεῖτε ἐκείνους πού σᾶς καταριῶνται», ἐδίδαξε ὁ Κρισνάς στούς Ἰνδούς.

«Στό μῖσος νά ἀποκρίνεσθε μέ ἀγάπη», συμβουλεύει ὁ Λάο-Τσέ τούς Κινέζους.

Βλέπομε ὅτι οἱ μεγάλοι μεμυημένοι ἐκφράζουν – καθένας μέ τόν τρόπο του – τή Θεία Ζωή, στήν ὁποία οἱ ἴδιοι ἐφθασαν καί στήν ὁποία κάθε ἄνθρωπος θά φθάσῃ μιά μέρα. Θά φθάσῃ, ἀφοῦ διατρέξῃ τήν πορεία τῆς ἐξελιξεως καί ἀντιληφθῇ ὅτι ἡ ζωή δέν εἶναι χωρισμός καί ἀγώνας γιά ἀτομική ἐπικράτηση καί ἐπιβολή, ἀλλά προοδευτική ἐνότης τοῦ παρόντος μέ τήν μυστική πηγὴ τῆς Ὑπάρξεως.

Όταν ο άνθρωπος αρχίσει να αναζητά στα βάθη του εαυτού του τον Θείο σπινθήρα, του οποίου ο ίδιος είναι εκδήλωση στον υλικό κόσμο, τότε αρχίζουν γι' αυτόν να παίρνουν συνειδητό νόημα οι λέξεις Ἀγάπη, Ὁμορφιά, Ἀλήθεια, Ἀδελφοσύνη, Θυσία. Τότε νιώθει την ὁμορφιά και τὸ νόημα τῆς ζωῆς. Τότε ὁ θάνατος χάνει γι' αυτόν τὴ φοβερὴ σημασία του, διότι περιορίζεται μόνον στὴν καταστροφὴ τῆς ὁρατῆς μορφῆς καὶ δὲν θίγει τὴν πραγματικὴ ὑπόσταση τοῦ ἀνθρώπου.

Αὐτὸ ὅμως δὲν σημαίνει πῶς ἡ ὁρατὴ μορφή δὲν πρέπει νὰ ἀφεθῆ ἐλεύθερη νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν προορισμὸ τῆς πάνω στὴ Γῆ. Τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν κοινωνικὴ ζωὴ, γιὰ τὶς συνθηκὲς διαβίωσης καὶ τὴν ἐξέλιξη τοῦ πολιτισμοῦ, δὲν μπορεῖ παρά νὰ εἶναι ζωντανό. Διαφορετικὰ βρισκόμαστε μπροστὰ στοῦ ἀρρωστημένο φαινόμενο μιᾶς ἀνανδρῆς φυγῆς ἀπὸ τὴ ζωὴ, μιᾶς ἀντιφυσιολογικῆς μοναστικῆς νοοτροπίας.

Ἄλλὰ ὁ θεόσοφος δὲν πρέπει ποτέ νὰ ξεφεύγῃ ἀπὸ τὸ μέτρο. Πρέπει νὰ διατηρῆ πάντοτε τὴν αἴσθησι τῶν ἀναλογιῶν.

Ζοῦμε σὲ μιὰ δύσκολη, ἀλλὰ ἐξαιρετικὴ –σάν εὐκαιρία πνευματικῆς ἐξελίξεως– ἐποχῇ. Τὰ πάντα ἀναμοχλεύονται καὶ εἶναι ρευστά. Παντοῦ βασιλεῦει τὸ χάος. Ἡ ἀνθρωπότης ἀντιμετωπίζει μιὰ φοβερὴ κρίσι. Ὁ λεγόμενος μηχανικὸς πολιτισμὸς –σάν δύναμη τοῦ κακοῦ ποῦ ξέφυγε ἀπὸ τὰ χέρια μαθητευόμενου μάγου– μᾶς ὠδήγησε σὲ ἀδιέξοδο. Δὲν ὑπάρχουν πιά ἰδανικά. Παντοῦ ὑλισμὸς ἢ ὑποκρισία. Μιὰ σκληρὴ ἀδιαφορία, μιὰ βάρβαρη βία, μιὰ φθονερὴ καὶ ἀδίστακτη κακία, τείνουν νὰ κατακλύσουν τὰ πάντα. Πρέπει, λοιπόν, νὰ ἀπελπισθοῦμε γιὰ τὸ μέλλον τοῦ κόσμου; Ὁχι. Ὁ ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰ ξαναγυρίσῃ στοῦ κτήνος. Ὁλη ἡ σημερινὴ ἀναταραχὴ δὲν μπορεῖ παρά νὰ εἶναι παροδική. Θὰ σχηματισθοῦν ἀναμφισβήτητα στοῦ μέλλον νέες μορφές τῆς κοινωνίας, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ εἴμαστε βιαστικοὶ καὶ ἀνυπόμονοι. Ἡ ἐξέλιξη βαδίζει ἀργά, ἀλλὰ σταθερά. Ὁ κόσμος δὲν μπορεῖ νὰ ἀλλάξῃ βίαια, οὔτε καὶ πρέπει νὰ ἀλλάξῃ βίαια. Διότι βάση τῆς πνευματικῆς ἀναδημιουργίας εἶναι ἡ ἐλευθερία.

Οἱ ἄνθρωποι κάποτε θὰ ἀποστραφοῦν τὸ πνεῦμα τῆς καχυποψίας, τῆς μισαλλοδοξίας καὶ τοῦ φανατισμοῦ. Τὸ πνεῦμα τοῦ ἐγωῖσμοῦ καὶ τῆς ἀπληστίας. Καὶ τότε θὰ γίνουν φιλάδελφοι καὶ συνεργατικοί. Ὁ σημερινὸς ἀνταγωνισμὸς γιὰ ἐπικράτησι καὶ ἐπιβολή θὰ ἀντικατασταθῇ ἀπὸ συνεργασία σὲ ἔργα πολιτισμοῦ. Τὸ πνεῦμα τῆς ἀδελφοσύνης, ποῦ σήμερα δὲν τὸ βρισκομε παρά σὲ ἐλάχιστους, θὰ ἀναπτυχθῇ κατὰ τοὺς μελλοντικούς αἰῶνες σὲ ἓνα μεγάλο ποσοστὸ τῶν ἀνθρώπων. Σ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἀδελφοσύνης θὰ εἶναι ξένοι καὶ οἱ κομματικοὶ ἀνταγωνισμοὶ καὶ

τά έθνικά μίση και τά κοινωνικά χάσματα και ό μισαλλόδοξος φανατισμός. Τότε θα γκρεμισθοϋν τά χωριστικά τείχη ανάμεσα στά άτομα και στά έθνη. Θα πραγματοποιηθῆ ἡ ένότης τῆς ανθρωπότητος, πού θα αντικαταστήσῃ τό σημερινό πνεϋμα τῆς απομονώσεως και τοϋ ατομικισμού. Θα οίκοδομηθῆ τότε μιὰ καινούργια ζωή, πού θα βασίζεται στην αδελφосϋνη και στην αγάπη. "Όλοι οί ανθρωποι θα συνεργάζωνται χαρωπά και ανοιχτόκαρδα, με πνεϋμα ανιδιοτελείας και αδελφосϋνης. Δέν θα υπάρχουν διακρίσεις φυλῆς, πίστεως, φύλου, τάξεως, χρώματος.

Τό μεγάλο αυτό ιδανικό σήμερα τό όραματίζονται μόνον, και τό όραματίζονται ελάχιστοι. Είναι τόσον απελπιστικά λίγοι όσοι έκαναν βίωμα τά ιδανικά τῆς Θεοσοφίας! Άλλά τίποτα δέν μπορεῖ νά ανακόψῃ τήν πορεία τῆς εξέλιξεως και καμμιὰ δύναμη δέν μπορεῖ νά σταθῆ αντιμέτωπη στή λειτουργία τῶν φυσικῶν νόμων.

Ό Χριστός εἶπε: «Έντολήν κοινήν δίδωμι ὑμῖν ἵνα αγαπᾶτε ἀλλήλους.» Και ό Άπόστολος Παϋλος ἔγραφε πρὸς Γαλάτας: «Οὐκ ἐνι Ἰουδαῖος οὐδέ Ἑλληγ, οὐκ ἐνι δοϋλος οὐδέ ἐλεύθερος, οὐκ ἐνι ἄρσεν και θῆλυ».

Τά μεγάλα αυτά ιδανικά οί σκεπτικισταί τά θεωροϋν οϋτοπίες. Και γιά σήμερα ἴσως νά εἶναι οϋτοπίες. Άλλά μιὰ μέρα ασφαλῶς θα πραγματοποιηθοϋν. Και θα εϋτυχήσουν νά τά δοϋν όλοι όσοι πιστεύουν σ' αυτά. Διότι δέν πεθαίνουν ποτέ όσοι όραματίζονται τό ώραῖο.

Γράφοντας τήν «Εἰσαγωγή στή Θεοσοφία», τῆς όποίας ἡ α' έκδοση ἐκυκλοφόρησε τό 1947 και αναθεωρεῖται τώρα, δέν αντλοϋμε ἀπό τῆ δικῆ μας ανύπαρκτη σοφία και εἶναι βέβαια περιττό νά τονίσωμε ότι δέν ἔχομε προσωπική πείρα τῶν άοράτων κόσμων και τῆς μεταθανάτιας ζωῆς. Ό ρόλος μας περιορίζεται στην προσπάθεια νά ἐκθέσωμε, ἀπλᾶ και συνοπτικά, ἐκεῖνα πού διδάσκουν οί μεγάλοι θεόσοφοι συγγραφεῖς, ἀφοϋ τά περάσωμε ἀπό τό διϋλιστήριο τῆς δικῆς μας φτωχικῆς κατανοήσεως. Έκεῖνο πού μᾶς ενδιαφέρει κυρίως εἶναι τά π ρ α κ τ ι κ ᾶ σ υ μ π ε ρ ᾶ σ μ α τ α πού ἀπορρέουν ἀπό τῆ μελέτη τῆς θεοσοφικῆς διδασκαλίας.

Ἀνάστασις καί Μετενσάρκωσις

Τοῦ Joseph Lesage Tisch

«Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν καί ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἀμήν.»

Τὰ λόγια αὐτά τοῦ Συμβόλου Πίστεως τῆς Νικαίας ἐμπεδώνουν τὴν βασικὴ σημασία τοῦ δόγματος τῆς ἀναστάσεως στὸν Χριστιανισμό. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος τονίζει ὅτι ἡ ἀνάστασις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι τὸ σχέδιο τῆς ἀναστάσεως ὅλων τῶν ἀνθρώπων, τουλάχιστον τῶν πιστῶν. Ἀλλὰ τί ἐννοοῦμε μὲ τὸν ὄρον «ἀνάστασις»; Ἀπὸ τὴν μελέτη τῶν περὶ τὴν ἀνάστασι τοῦ Χριστοῦ, προκύπτει ὅτι ἀνάστασις σημαίνει ὅτι, ἓνα ἀτομικὸ πνεῦμα ἐνώνεται καὶ πάλι μὲ τὸ σῶμα, μετὰ τὸν θάνατό του, ὥστε ἓνα πλήρες πρόσωπο ζῆ, ἢ σὲ τοῦτον τὸν κόσμον ἢ σ' ἓναν ἄλλον. Ἡ Βίβλος λέγει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐζήσεν ἐπὶ τῆς γῆς στὸ ἀναστημένο σῶμα Του 40 ἡμέρες προτοῦ ἀναληφθῆ στα οὐράνια.

Ἀλλὰ μήπως ἡ ἀνάστασις σημαίνει ὅτι τὸ ἄτομον θά ἔχη τὸ ἴδιο σῶμα πού εἶχε στὴ γῆ; Ἀσφαλῶς ὄχι, διότι ἓνα ἄτομον πού κατέστη ἀνάπηρο ἢ τυφλό, δὲν θά εἶναι μετὰ τὴν ἀνάστασι του ἀνάπηρο ἢ τυφλό. Ἐξ ἄλλου, τὸ ἀναστημένο σῶμα θά ἔχη ιδιότητες πού δὲν εἶχε προηγουμένως – θά εἶναι ἰκανὸ νὰ διέρχεται μὲς ἀπὸ τοίχους, νὰ μὴν ὑποφέρη, νὰ μὴ πληγώνεται, νὰ μὴ ἀποθνήσκῃ.

Παλαιότερα, ὑπῆρχαν τέσσαρες ξεχωριστὲς θεωρίες περὶ τῆς πέραν τοῦ θανάτου ζωῆς. Ἡ πρώτη τὴν ἠρνεῖτο ἐντελῶς καὶ θεωροῦσε τὸν τάφο, τέλος τοῦ παντός. Ἡ δευτέρα ἐκήρυττε τὴν ἀθανασία, ὅτι δηλ. μετὰ τὸν θάνατο τοῦ σώματος, τὸ μὴ ὑλικὸν μέρος τοῦ προσώπου ζοῦσε γιὰ πάντα. Ἡ τρίτη θεωρία ἦταν ἡ τῆς ἀναστάσεως, ὅτι μιά μέρα ὁ Θεὸς θά ἐπανέφερε τοὺς νεκροὺς εἰς τὴ ζωὴ, μιά πληρέστερη καὶ πλουσιώτερη ζωὴ ἀπὸ τὴν προηγουμένη γῆϊνη. Ἡ τέταρτη θεωρία ἦταν ἡ τῆς μετενσάρκωσης – ὅτι κάποιοι καιροὶ μετὰ τὸν θάνατο, τὸ πνεῦμα θά ξαναγεννηθῆ στὴ γῆ σ' ἓνα νέο σῶμα. Βαθμηδόν, οἱ δύο ἀπὸ αὐτὲς τίς θεωρίες – τῆς ἀθανασίας καὶ τῆς ἀναστάσεως, συγχωνεύθηκαν σὲ μιά. Ἡ σημερινὴ Ὁρθόδοξος χριστιανικὴ θέσις εἶναι συνδυασμὸς τῶν δύο θεωριῶν καὶ δύναται νὰ συνοψισθῆ στα ἑξῆς: Ὁ ἄνθρωπος ἀπαρτίζεται ἀπὸ σῶμα καὶ ψυχὴ. Στὸν θάνατο, ἡ ψυχὴ χωρίζεται ἀπὸ τὸ σῶμα. Τὸ σῶμα ἐπιστρέφει στὴ γῆ καὶ ἡ ψυχὴ ζῆ σὲ ἄλλον κόσμον. Στὸ τέλος τῶν καιρῶν ἡ ψυχὴ θά ἐνωθῆ, κατὰ τὴν ἀνάστασι τῶν νεκρῶν, μ' ἓνα «πνευματικὸ σῶμα».

Σήμερα γίνεται ολοένα περισσότερος λόγος για την τέταρτη θεωρία – της μετενσαρκώσεως – ή όποια είναι σχεδόν γενικευμένη στην Ανατολική σκέψη.

Ἡ μετενσάρκωσις ἦταν διδασκαλία γνωστή στά χρόνια τοῦ Ἰησοῦ. Οἱ Φαρισαῖοι, οἱ Ἑσσαῖοι, οἱ Καραῖται καί ἄλλοι Ἰουδαῖοι θρησκευτικοί ὄμιλοι τήν ἐπίστευαν. Ἐπί πλέον, χωρίς τήν μετενσάρκωση, δέν ἔχουν νόημα ὠρισμένα χωρία τῆς Καινῆς Διαθήκης. Διαβάζομε, ἐπί παραδείγματι, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐρώτησε τοὺς ἀποστόλους του, «Τίνα μέ λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι;» (Μάρκ. 8.28). Καί τοῦ ἀπήντησαν: «Ἰωάννην τόν βαπτιστήν, καί ἄλλοι Ἥλιαν, ἄλλοι δέ ἓνα τῶν προφητῶν». Τότε (Ματθ. 17,22) ὁ Ἰησοῦς τοὺς ἐξήγησε ὅτι ὁ Ἥλιος εἶχε ἤδη ἔλθει «καί οἱ ἄνθρωποι οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτόν καί ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν», ὁπότε οἱ μαθηταί ἐνόησαν ὅτι «περί Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ εἶπεν αὐτοῖς», ὅτι δηλ. αὐτός ἦταν ἐνσάρκωσις τοῦ Ἥλια. Εἶναι λοιπόν σαφές, ὅτι ὁ Ἰησοῦς καί οἱ μαθηταί Του, μέ τοὺς ὁποίους μιλοῦσε, γνώριζαν ὅτι ἐθεωρεῖτο δυνατόν νά ἐπανέλθουν οἱ ἄνθρωποι στή ζωῆ μέ ἄλλα σώματα.

Σέ μία ἄλλη εὐκαιρία, ὅταν τό πλῆθος τοῦ ἔφερε ἓναν τυφλόν ἐκ γενετῆς, ὁ Ἰησοῦς ἐρωτήθηκε: «Τίς ἡμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ ἵνα τυφλός γεννηθῆ;» (Ἰω. 9.2). Ἀλλά πῶς θά μπορούσε νά ἔχη κανεῖς ἁμαρτήσῃ καί πρὸς τιμωρίαν του νά γεννηθῆ τυφλός, ἐκτός ἂν ἡ ἁμαρτία εἶχε γίνει σέ μία προηγούμενη ζωῆ;

Ἡ ἐπιταγή τοῦ Ἰησοῦ «Ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὡσπερ ὁ Πατήρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστιν» (Ματθ. 5.48) ἐπί πολύ ἐθεωρήθη σάν εἰρωνεία, γιατί εἶναι ἓνα ἰδεῶδες ἀνέφικτο στόν συνήθη ἄνθρωπο, τό ὅποῖον ὅμως ἡ μετενσάρκωσις τό καθιστά προσιτό, γιατί σημαίνει τήν βαθμιαία ἐξέλιξη καί ἀνάπτυξη μέχρι τελειοποιήσεως. Ὑπάρχουν καί πολλά ἄλλα χωρία τῆς Γραφῆς, πού ἂν δέν ἀποδεικνύουν, πάντως προϋποθέτουν τήν μετενσάρκωση.

Πολλοί ἀπό τοὺς Χριστιανούς Πατέρες ἐβεβαίωσαν τήν μετενσάρκωση. Γιά ν' ἀναφέρωμε μονάχα δύο, ὁ Ὁριγένης (186-256) ἐσκέπετο ὅτι μόνον στό φῶς τῆς μετενσαρκώσεως μπορούσαν νά ἐξηγηθοῦν μερικά χωρία τῶν Γραφῶν. Ὁ ἅγιος Ἰερώνυμος (340-420) ἔλεγε ὅτι ἡ μετενσάρκωσις ἐδιδάσκετο κατά κάποια ἐννοια μεταξύ τῶν πρώτων Χριστιανῶν καί τῆς ἐδίδετο μία ἐσωτερική ἐρμηνεία, πού ἐπεφυλάσσετο σέ λίγους ἐκλεκτούς.

Ἐάν ἡ μετενσάρκωσις ἦταν τόσο πλατειά ἀποδεκτή μεταξύ τῶν πρώτων Χριστιανῶν, τί συνέβη ὥστε νά μὴν εἶναι ἀποδεκτή

σήμερα από τον ὀρθόδοξο Χριστιανισμό; Ἡ ἀπάντησις εἶναι, προφανῶς, ὅτι τὸ ἔτος 533, ἡ δευτέρα Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ συγκληθεῖσα ἀπὸ τὸν Ρωμαῖον αὐτοκράτορα Ἰουστινιανό, ἀπεδέχθη κανόνα, κατὰ τὸν ὁποῖον «τοῖς ἀκολουθοῦσι τὴν μυθώδη προὔπαρξιν τῶν ψυχῶν καὶ τὸ ἀκόλουθον ταύτης τερατῶδες δόγμα, ἀνάθεμα ἔστω». Πολλές ἐξηγήσεις ἔχουν δοθῆ γι' αὐτὸ τὸ διάταγμα. Δύο πράγματα θεωροῦναι βέβαια: Πρῶτον, ὅτι ἡ θεωρία τῆς μετενσαρκώσεως συνεσχετίσθη μὲ τίς θεωρίες νεοπαγανιστικῶν λατρειῶν. Δεύτερον, ὅτι ἡ καλύτερη τότε γνωστὴ ἐξήγησις τῆς μετενσαρκώσεως, ἡ τοῦ Ὠριγένους, παρεξηγήθηκε, λόγω συγχύσεως τῶν ὄρων «ψυχή» καὶ «πνεῦμα». Ὁ ἅγιος Παῦλος διαιροῦσε τὸν ἄνθρωπο σὲ σῶμα, ψυχή καὶ πνεῦμα, ἐνῶ ὁ Ὠριγένης μιλοῦσε γιὰ διφυῆ διαίρεση, σῶμα καὶ ψυχή. Ἡ καταδικασθεῖσα ἀπὸ τὴν Οἰκουμενικὴ Σύνοδο δὲν ἦταν ἡ θεωρία τῆς μετενσαρκώσεως ἐν γένει, ἀλλὰ ἐκείνη τοῦ Ὠριγένους. Οὔτε ἄλλοτε ἡ μετενσαρκώσις ὑπῆρξε ἀντικείμενον ἐξετάσεως ἀπὸ καμμία Σύνοδο. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, παρά τὴν ὑποτιθέμενη καταδικὴ τῆς μετενσαρκώσεως, συγγραφεῖς ὑποστηρίζουν ὅτι ἀνευρίσκονται ἴχνη τῆς στὰ γραπτὰ τοῦ ἁγίου Αὐγουστίνου τοῦ ἁγίου Γρηγορίου, ἀκόμη καὶ τοῦ ἁγίου Φραγκίσκου τῆς Ἀσιζης.

Σήμερα, ἡ μετενσαρκώσις ἀποτελεῖ ἀντικείμενον κριτικῆς μελέτης ἀπὸ Χριστιανοὺς λογίους. Ἐνας ἐκ τῶν μεγαλυτέρων Χριστιανῶν φιλοσόφων τῶν συγχρόνων καιρῶν, ὁ ἐπιστήμων-κληρικὸς τῆς ἐξελιξέως Teilhard de Chardin, πού πέθανε τὸ 1955, ἐδίδασκε ὅτι ἡ ἐξέλιξις εἶναι ἡ ἀνοδος τῆς ἀνθρωπότητος πρὸς τὸ Ὠμέγα –μιά ὑπερ-προσωπικὴ κατάστασις ἐνώσεως μετὰ τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ τί γίνεται μ' ἐκεῖνα τὰ ἄτομα πού πέθαναν κατὰ τὰ πρώιμα στάδια τῆς πρὸς τὰ πρόσω ἐξελικτικῆς πορείας τοῦ ἀνθρώπου, μ' ἐκείνους πού πέθαναν στὰ μισὰ τῆς πορείας, καὶ ἀκόμη μ' ἐκείνους πού πεθαίνουν σήμερα; Οἱ ἄνθρωποι αὗτοί εἶναι καταδικασμένοι νὰ μένουν σ' ὅποιο στάδιο ἐξελιξέως ἔφθασαν τὴν στιγμὴ τοῦ θανάτου τους; Ἐὰν εἶναι ἔτσι, πῶς θὰ μporέσουν νὰ εἰσεέλθουν στὴν ὑψίστης τελειότητος ἀνθρωπότητα τῶν ἐσχάτων ἡμερῶν; Τὸ νεκρὸ ἄτομον δὲν μπορεῖ νὰ παρακολουθήσῃ τὴν ἐξελικτικὴ πορεία, ἐκτός ἂν ξαναγυρίσῃ στὸν κόσμον περιοδικῶς καὶ συνεχίσῃ τὸν ροῦν τῆς ἀναπτύξεως.

Δὲν εἶναι σκοπὸς τῆς παρούσης συζητήσεως ἡ παράθεσις τεκμηριῶν ἢ ἀποδείξεων γιὰ τὴν θεωρίαν τῆς μετενσαρκώσεως. Θὰ ἤθελα ἀπλῶς νὰ διατυπώσω μιὰ ἐλκυστικὴ Χριστιανικὴ ἐξήγησιν τῆς «ἐκείθεν τοῦ θανάτου ζωῆς», πού συνδυάζει τίς τρεῖς θεωρίες τῆς ἀναστάσεως, τῆς ἀθανασίας καὶ τῆς μετενσαρκώσεως,

πολλῶ μᾶλλον καθόσον οἱ δύο θεωρίες, τῆς ἀναστάσεως καί τῆς ἀθανασίας, ἔχουν ἤδη συγχωνευθῆ. Τό ἀνθρώπινον ὄν συντίθεται ἀπό σῶμα, ψυχὴ καί πνεῦμα. Ὁ θάνατος εἶναι ὁ χωρισμός αὐτῶν τῶν τριῶν στοιχείων. Κατὰ τόν θάνατο, τό σῶμα ἐπιστρέφει στήν γῆ, ἐκ τῆς ὁποίας ἐλήφθη. Τό πνεῦμα καί ἡ ψυχὴ πηγαινουν σ' ἕναν ἄλλο κόσμο, ὅπου τό πνεῦμα ἀποσπᾷ τίς οὐσιώδεις ἐμπειρίες ζωῆς τῆς ψυχῆς. Ἀφοῦ οἱ ἐμπειρίες αὐτές ἐξαγνισθοῦν καί ἀφομοιωθοῦν, τό πνεῦμα ἐνσαρκώνεται σ' ἕνα νέο σῶμα ἀνάλογα μέ τίς δυνάμεις καί ἀδυναμίες πού ἀποκτήθηκαν σέ προηγούμενες ζωές. Δοθέντος ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἡ μορφή (ζωή-δύναμις) τοῦ ἰδιαίτερου αὐτοῦ σώματος, δέν μπορεῖ νά προῦπαρξῆ τοῦ σώματος. Ἄπαξ τό πνεῦμα φθάσῃ στό ἀνθρώπινο στάδιο ἐξελίξεως, δέν γυρνᾷ ποτέ σέ χαμηλότερη ζωϊκὴ μορφή. Τά ἀνθρώπινα ὄντα ξαναγεννιοῦνται μονάχα ὡς ἄνδρες καί γυναῖκες. Ξαναγεννιόμαστε τόσο περισσότερες ἢ τόσο λιγώτερες φορές, ὅσο εἶναι ἀναγκαῖο γιά νά ἐκμάθουμε τὰ θεμελιώδη μαθήματα, πού εἶναι ἐντεταλμένη νά διδάξῃ ἡ ζωὴ.

Ἄπαξ ἡ ἀνθρώπινη τελειοποίησις ἐπιτευχθῆ, τό πνεῦμα ἐνώνεται γιά πάντα μετὰ τοῦ Θεοῦ. Ἡ κατάσταση αὐτὴ εἶναι γνωστὴ ὡς Παράδεισος. Δέν εἶναι μία κατάσταση παθητικῆς ἀδρανείας, ἀλλὰ το ξεκίνημα μιᾶς ἀπεριόριστης ζωῆς δραστηριότητος, ὑπηρεσίας καί περαιτέρω ἀναπτύξεως. Μερικοὶ πιστεύουν, ὅτι ὠρισμένοι «δίκαιοι καί τέλειοι ἄνθρωποι», μὴ ὄντες ὑποχρεωμένοι νά ξαναγεννηθοῦν, τό πράττουν οἰκιοθελῶς καί ἀνιδιοτελῶς, γιά νά συμπαρασταθοῦν στίς προσπάθειες τῆς ἀνθρώπινης φυλῆς στήν ἐξελικτικὴ τῆς πορείας πρὸς τὴν τελειοποίησις. Κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς «ἐσχάτης κρίσεως», στό τέλος τοῦ σύμπαντος, κάθε πνεῦμα θά λάβῃ ἕνα ἀθάνατο «πνευματικὸ σῶμα» καί ψυχὴ ἐκφράζουσα τὴν μοναδικὴ τῆς ἐκφραση τῆς θείας τελειότητος. Ἔτσι, ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ γίνεται πηγὴ χαρᾶς καί ἐλπίδος γιά τόν καθένα μας, διότι μᾶς δείχνει τόν προορισμό πρὸς τόν ὁποῖον ἀγωνιζόμαστε, καί τό γεγονός ὅτι εἶναι ἐφικτός.

(The American Theosophist)

Βυζαντινές επιδράσεις στόν Ροδοσταυρισμό

Τί γάρ εἰ ἠπίστησάν τινες;

Μὴ ἡ ἀπιστία αὐτῶν τὴν πίστιν τοῦ Θεοῦ καταργήσῃ;

Ρωμ. Γ'. 3

Ἐπισκεπτόμενος τὸ πατρογονικὸ μου χωριὸ στὴν Λέσβο, τὴν Πλαγὰ Πλωμαρίου, εὐρέθηκα μπρὸς ἀπὸ ἓνα κέντημα, πού εἶχε κάμει μικρὴ, ἢ τώρα ὑπανδρὸς ἐξαδέλφη μου, γιὰ τὸ ὁποῖον ἀρχικῶς δὲν ἔδωσα καὶ τόση σημασία. Ἐθεώρησα ὅτι ἦταν μία ἀπλὴ σύμπτωσης. Πάνω σ' ἓνα ἄσπρο πανί ἦταν ραμμένος, ἐργόχειρο χωριανό, ἓνας Λατινικὸς Σταυρὸς καὶ στὰ πόδια του ἔπεφτε ἓνα ἀνοιχτὸ τριαντάφυλλο, καμωμένο μὲ λεπτὴ γραμμὴ. Τὰ χρώματα ἦταν πολὺ ἀπλᾶ καὶ αὐτά. Χρῶμα ξύλου, καφέ γιὰ τὸν σταυρὸ, καὶ ὠχροῦ πρὸς ρόδινο τοῦ τριαντάφυλλου.

Γυρνώντας στό Σουδάν, ἐπεσκέφθην ἀσθενοῦντα τέκτονα, ἐκ τῆς νήσου Κάσου, καὶ πάνω ἀπὸ τὴν κλίνη του, εἶδα κάτι πού πλησίαζε τὸ γνῶριμό μου ἐκεῖνο κέντημα τῆς Λέσβου. Ἐνα κέντημα πού εἶχε ἓνα λατινικὸ σταυρὸ, ἐπάνω μία λευκὴ ταινία (εἰς ἀναπαράστασιν ἐκείνης τοῦ Γολγοθᾶ, ὅπου πρὸς ἐμπαιγμὸν ἀνεφέρθη ὁ Ἰησοῦς Ναζωραῖος, Βασιλεὺς Ἰουδαίων). Ὁ Ἐσταυρωμένος ἦταν μὲ φωτοστέφανο, στὰ πόδια τοῦ Σταυροῦ μία νεκροκεφαλὴ, δείγμα τοῦ θανάτου, καὶ κάτω, πεσμένος στὰ πόδια τοῦ Σταυροῦ, ἓνας μαραμμένος κρῖνος (ἢ θρηνοῦσα Μαρία, ἢ Παρθένος). Ἀριστερὰ κάτι λούλουδα ἐπλαίσιωναν τὸ εἰκόνισμα-σταυρὸ, δεξιὰ ἓνα τριαντάφυλλο, παντοῦ δὲ ἀκακίες.

Ἡ παράστασις αὕτῃ δὲν θέλει καὶ μεγάλῃ προσπάθεια γιὰ νὰ ἐρμηνεύσῃ τὸν θάνατο τοῦ Θεανθρώπου, μὲ τὴν θρηνοῦσα Μητέρα στόν Λόφο τοῦ Μαρτυρίου, στόν Γολγοθᾶ, ὅπου ὁ Ἐσταυρωμένος θὰ δώσῃ τὸ ὑπέρτατον δείγμα τῆς Ἀγάπης, λέγων «ἄφες αὐτοῖς οὐ γάρ οἶδασι τί ποιοῦσι». Τὰ ἄλλα λούλουδα θὰ παρίσταναν τοὺς μαθητὰς πού συνώδευσαν τὴν Παρθένο.

Πρὶν περάσει καιρὸς καὶ ἐξαλειφθοῦν αὐτὲς οἱ ἀναμνήσεις, σὲ ἄλλο φιλικὸ σπίτι, στό Χαρτούμ αὕτῃ τὴν φορὰ, στό σπίτι τοῦ Γεωργίου Σάββα Βολανάκη, ἐκ Σύμης, δηλαδὴ ἐκ τῶν νησιῶν πού πλησιάζουν τὴν Ἀσιατικὴν Γῆν, εἶδα τὴν ζωγραφιὰ-εἰκόνισμα πού σὰς περιγράφω τώρα:

Πάνω σ' ἓνα κάτασπρο πανί ἓνας Λατινικὸς σταυρὸς σὲ χρῶμα ξύλου (καφέ) ζωγραφισμένος, στὴ μέση του ἓνα τριαντάφυλλο ὀλοκόκκινο, μὲ ἄλλους κλώνους μπουμπουκιῶν τριαντα-

φύλλου. Τό ὄλο σύμπλεγμα τό ἐπλασιῶνε μιά γαλάζια ταινία εἰς τὰς πτυχάς τῆς ὁποίας ἦταν γραμμένες, οἱ τόσον ἀγαπητές λέξεις: ΠΙΣΤΙΣ, ΕΛΠΙΣ, ΑΓΑΠΗ.

Ἡ ζωγραφιά ἦταν φιλοτεχνημένη ἀπό τήν γυναῖκα τοῦ Γ.Σ. Βολανάκη, Σμυρνιά, τήν κυρία Σωτηρία πού εἶναι καί ἀνεψιά τοῦ Πάπα καί Πατριάρχῃ Ἀλεξανδρείας κ. Χριστοφόρου τοῦ Β΄, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀπό τοὺς σωθέντας Σμυρναίους.

Ἐνῶ ἐθαύμαζα τήν ζωγραφιά, ἐσκεπτόμουν ὅτι ἐκεῖνο πού λατρεύεται δέν εἶναι ἡ εἰκόνα μέ τόν συμβολισμό τῆς, ἀλλά ὅ,τι ἀντιπροσωπεύει ἡ εἰκόνα. Ἐδῶ εἶχαμε μιά ζωγραφική ἀναπαράστασι, ἀπλῶς βοήθημα γιά τήν θρησκευτική καί πνευματική ἀνάτασι.

Θυμήθηκα τὰ λόγια τοῦ Ἀλεξάνδρου Καλλιόστρο ἐμπρός στό Δικαστήριό τῶν Παρισίων, στήν περίφημη δίκη τοῦ περιδεραιού τῆς Βασιλίσσης Μαρίας Ἀντουανέττας. Εἶπε: «Ἐκεῖ πού θ' ἀντίση τό Ρόδον ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ...». Μήπως ἀνεφέρετο πρὸς σημεῖον-ἔμβλημα τῶν Ροδοσταύρων; Ἄν καί ἔμβλημα τῆς Ροδοσταυρικής Τέχνης, θά μπορούσε νά θεωρηθῆ τό Ρόδον ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, τό ὁποῖον περικλείεται ἀπό ἓνα στεφάνι φύλλων; Αὐτοί, οἱ Ροδόσταυροι – θεραπευταί προσέφεραν δωρεάν θεραπεία «οὐ γάρ ὑπό νόμον, ἀλλ' ὑπό χάριν». (Ρωμ. Στ΄ 14). Μήπως παίρνοντες ἔμπνευσιν ἀπό αὐτούς ὁ Ἐρρίκος Ντυνάν ἔθεσε τόν Ἐρυθρόν Σταυρόν ἐπὶ τῆς λευκῆς ὀθόνης ὡς ἔμβλημα; Καί πάλιν, μήπως ἀπ' αὐτούς αἱ ἀδελφαί νοσοκόμοι φέρουν ὡς ἔμβλημα, ἓνα μπουμπούκι τριαντάφυλλου στό πέτο τους, σάν σύμβολο-στολίδι τῆς πρὸς τόν πλησίον Ἀγάπης;

Ἀναλύων τήν ζωγραφιά ὡς σύνθεσι, ἐν σχέσει μέ τό ὄλον θέμα, ἀρχισα σκεπτόμενος ὅτι καλῶς ἔχει ὁ Λατινικός Σταυρός, διότι ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἐσταυρώθη ὑπό Ρωμαίων κατακτητῶν τῆς Παλαιστίνης, καί ὁ Σταυρός τοῦ Μαρτυρίου, πού ἐστήθη στόν Γολγοθά, δέν θά μπορούσε παρά νά εἶναι Λατινικός. Καί αὐτά τὰ εἰκονίσματα καί τὰ «φλουριά», τὰ Κωνσταντινάτα, δείχνουν τόν Μέγα Κωνσταντῖνο μέ τήν μητέρα του Ἁγία Ἐλένη, ἀνάμεσα σέ Λατινικό Σταυρό.

ΠΙΣΤΙΣ. Πιστεύετε εἰς τόν Ἐπουράνιον Πατέρα, τόν Μεγάλον Ἀρχιτέκτονα τοῦ Σύμπαντος, διότι «πᾶς οἶκος κατασκευάζεται ὑπό τίνος· ὁ δέ τὰ πάντα κατασκευάσας Θεός». (Ἐβρ. Γ΄ 4).

ΕΛΠΙΣ. Μᾶς ἐνθυμίζει τόν μῦθον τῆς Πανδώρας, τῆς ἄμυαλης παιδούλας, πού ἄνοιξε ἀπό περιέργεια τό κουτί πού τῆς ἐνεπιστεύθησαν οἱ θεοί, μέσα ἀπό τό ὁποῖο ξεπετάχθηκαν ὅλα τὰ κακά πού περιέζωσαν τήν ἀνθρωπότητα καί τότε ὁ Ζεὺς τῆς ἐχά-

ρισε τήν Ἐλπίδα. Ἐτσι, στό ἀνθρώπινο γένος, παραμένει ἡ ἐλπίδα, ἡ ἐλπίδα τῆς ἀναταμοιβῆς τοῦ καλοῦ, ἡ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν.

ΑΓΑΠΗ. Ὁ Μέγας Μύστης καί Διδάσκαλος τῆς Ναζαρέτ διεκήρυξε καί ἐζήσεν ἐμπράκτως τήν ὑψίστην ἠθικὴν ἀξίαν. «Ἀγάπα τόν πλησίον σου, ὡς σεαυτόν» καί «Ἀγαπάτε ἀλλήλους».

Τὸ Ρόδον, πού οἱ ἀρχαῖοι ἐπίστεψαν ὅτι ἐγενήθηκε ἀπό μία ρανίδα αἵματος τοῦ Διός, πρώτη ἢ ποιήτρια Σαμφῶ, τό ἀπεκάλεσε «ρόδον», «βασιλεῖα τῶν ἀνθῶν» καί παραμένει τό κατ' ἐξοχὴν λούλουδο πού περικλείει τήν ἐννοια τῆς ἀγάπης. Ἡ Ἀγάπη εἶναι ἡ κορωνίς τῆς πνευματικῆς ὑποθήκης τοῦ Θεανθρώπου πρὸς τὸ ἀνθρώπινο γένος.

Μία σύνθεσις τῆς Ἠθικῆς Τριλογίας βρίσκεται στὸν λαό μας ὡς ἐξῆς: Ἡ Σοφία ἔχει τρεῖς Κόρες, πού ὀνομάζονται Πίστις, Ἐλπίς, Ἀγάπη. Ἡ δὲ Σοφία, δὲν εἶναι παρά ἡ Ὑψίστη Σοφία-Θεοῦ, ἡ πολλαπλῶς συμβολιζομένη εἰς τὰ διάφορα πνευματικά Ἔργαστήρια.

Ἐτσι ἡ Ροδοσταυρικὴ Τριλογία, βρίσκεται βαθειὰ ριζωμένη ἀπὸ παλῆα στίς παραδόσεις μας, καί ἀπὸ στόμα σὲ στόμα, βρίσκεται πάντοτε μαζί μας, καί ἀποτελεῖ μέρος τῆς πλουσίας κληρονομίας μας ἀπὸ τὸ Βυζάντιον.

Γνωστὴ μου κυρία, ἀπὸ τὸ Καστελόριζον, βλέποντας τυχαίως τήν σύνθεσιν-εἰκόνισμα, μοῦ ἀνέφερον ὅτι ἡ ἡγουμένη τῆς Μονῆς Ἁγίας Τριάδος, τῆς εἶχε δωρήσει τήν κεντητὴν σύνθεσιν μέ χρυσοῦ κλωστή καί ὅτι ὑπῆρχαν αἱ ἴδιαι λέξεις εἰς τὸ τρίπτυχο πού τυλιγεῖ τὸν Σταυρόν, καί ὑπεράνω αἱ λέξεις: «Ἐν τούτῳ Νίκα».

Αἱ ἄλλαι περιπτώσεις, ἐνῶ γενικὰ δείχνουν ὅτι ρέπουν πρὸς τήν νησιώτικην-χωριανὴν παράδοσιν, τῆς ἐπιδειξεως τῆς χειροτεχνικῆς ἀξίας τῶν κοριτσιῶν μας, ἴσως, στὸν βαθύν μελετητὴν νὰ παρέχουν κρυπτικὴν μορφήν εἰκονολατρίας.

Πάντως, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς συνδέσεως τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ μας πολιτισμοῦ, μετὰ τοῦ Ροδοσταυρισμοῦ, ἡ ταυτότης τῶν ἰδεῶν εἶναι φανερά.

Δέν πιστεύομεν, ὅτι ἡ Ροδοσταυρικὴ ἰδέα εἶναι γέννημα τῶν Σταυροφοριῶν, καί ἐάν εἶναι, θὰ ὀφείλεται στὴν Χριστιανικὴ Ἀνατολή, ἡ ὁποία ὑπῆρξεν Ἑ λ λ η ν ι κ ῆ .

Προτείνω τήν ἔρευνα καί τήν συλλογὴ παντός κειμηλίου στὰ νησιά καί στὰ χωριά μας, στὴν Ἑλλάδα καί στὴν Μεγαλόνησο καί στὸν Ἑλληνισμό τῆς διασποράς, διὰ νὰ μελετηθῇ ἡ ἐπιρροή τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος καί πολιτισμοῦ στίς νεώτερες πνευματικὲς κινήσεις, πού φανερώθηκαν μετὰ τὴν πτώση τοῦ Βυζαντίου, κατὰ τήν Ἀναγέννηση.

Στό σημείο αυτό επιθυμῶ νά προσθέσω ὅτι ἡ ἐκκλησία τῶν Ντεμπάννε, στὸν ὁμώνυμο δρομίσκο, στὴν Ἀλεξάνδρεια, κτισμένη ἀπὸ τὴν εὐλάβεια καὶ βαθειὰ πίστι τῆς ὁμωνύμου Συριακῆς οἰκογενείας, φέρει ἐξωτερικῶς τὴν ἐπιγραφή: «ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστὶ» εἰς πλείστας γλώσσας, μὲ ἐπικεφαλῆς τὴν Ἑλληνικὴν. Ἡ ἐκκλησία αὐτὴ λειτουργεῖται ἀπὸ τοὺς Γραικοκαθολικοὺς Συρίους.

Ἡ ἐκκλησία αὐτὴ ἔχει «ιερόν», «ἄδυτον», ἐπὶ τῆς μετώπης τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ἀνάγλυφος ἢ παράστασις ἑνὸς Πελεκᾶνος, ὁ ὁποῖος ἔχει βυθίσει τὸ ράμφος στὰ σπλάγχνα του, καὶ διὰ τοῦ ράμφους του δίδει εἰς τὰ μικρά του πού τὰ ἔχει ἀπὸ κάτω του, ὅπως ἡ κλώσσα τὰ κλωσσόπουλά της, γιὰ νὰ τραφοῦν. Ἐνα ὑπέροχο δεῖγμα θυσίας καὶ ἀγάπης τοῦ γεννήτορος (Πελεκᾶνος), πρὸς τοὺς νεοσσούς του.

ΠΑΝΑΓ. Κ. ΤΡΟΙΖΗΣ

Μάθε μιά γιὰ πάντα ὅτι ἡ ἀληθινὴ γνῶσις ἐγκεῖται στὴν γαλήνη τῆς Ψυχῆς, καὶ ὅτι ἀπὸ τὴν θεία ἡρεμία τῆς καρδιᾶς ἀπορρέει ἡ δύναμις. Ὡστε ἡ μόνη ἀληθινὴ πνευματικὴ ζωὴ ἐγκεῖται στὴν ἐμπειρία τῆς οὐράνιας εἰρήνης καὶ χαρᾶς, καὶ μονάχα ἡ εἰρηνικὴ ἀνάπτυξις εἶναι ἀνάπτυξις τῆς ψυχῆς. Ἐπομένως στηρίζου πάντα στὴν ἐμπειρία τοῦ Ὑψηλοτέρου Ἐαυτοῦ γιὰ τὴν πρόοδό σου, καὶ γιὰ τὴν πραγματικότητα τοῦ Πνευματικοῦ κόσμου, καὶ μὴ ἀποδίδης καμμιά σημασίαν σὲ φυσικὰ φαινόμενα, πού δὲν εἶναι δυνατόν ποτέ ν' ἀποτελοῦν πηγὴ δυνάμεως καὶ ἀνακουφίσεως.

Κ. ΦΛΑΜΜΑΡΙΩΝ

ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

Ο γνωστός άστρονόμος φιλόσοφος και πνευματιστής Κάμιλλος Φλαμμαριών (1845-1925) εξέδωσε με τον γενικό τίτλο «Ο θάνατος και το μυστήριό του» τρεις τόμους, με τους τίτλους «Πρό του θανάτου», «Κατά τον θάνατον», «Μετά τον θάνατον». Στόν τελευταίο αναφέρει πολλές περιπτώσεις, που άποδεικνύουν τή συνέχιση τής ύπάρξεως τής ψυχής μετά τον θάνατο.

Κρίνομε χρήσιμο νά δημοσιεύσωμε μετάφραση του τελευταίου (12ου) κεφαλαίου του Γάλλου έπιφανούς έπιστήμονος, που έχει τον τίτλο «Συμπεράσματα» με τή βεβαιότητα ότι προσφέρουμε θετική ύπηρεσία στους άναγνώστες του ΙΛΙΣΟΥ.

Κ.Ν.Μ.

Ο τάφος που σκεπάζει τον νεκρό,
άνοίγει τον δρόμο του διαστήματος
και ό,τι έδω κάτω νομίζομε σαν τέρμα
είναι ή άρχή μιās νέας ζωής.

ΒΙΚΤΩΡ ΟΥΓΚΩ

Έξακριβωμένα γεγονότα άποδεικνύουν ότι ο θάνατος δέν ύπάρχει, ότι είναι άπλη εξέλιξη, ότι το άνθρώπινο όν έπιζη πέρα από τήν ύπέρτατη εκείνη ώρα, ή όποία καθόλου δέν είναι ή τελευταία. *Mors janua vitae*: Ο θάνατος είναι ή θύρα τής ζωής. Το σώμα είναι άπλό όργανικό ένδυμα του πνεύματος. Περνάει, μεταβάλλεται, άποσυντίθεται. Το πνεύμα διατηρείται. Η ύλη είναι άπλη έπιφάνεια για το άνθρώπινο σώμα, όπως και για όλα τα άλλα. Το σύμπαν είναι δυναμισμός. Κάποια νοητική δύναμη δεσπόζει παντού. Η ψυχή δέν φθείρεται.

Κάποιος διανοούμενος μου γράφει: «Τό έργο σας θά μās δώση τή διαβεβαίωση τής έπιβίωσης τής ψυχής. Αν δέν μās τή δώση, δέν μās μένει παρά νά πεθάνωμε από άπελπισία, πέφτοντας στην πεποίθηση ότι μās έδημιούργησε ή Μοίρα, ότι ούδεμία ύπάρχει ήθική αλήθεια και ούδεμία δικαιοσύνη και ότι από όλα τα βάσανα που σπείραμε κατά το διάστημα τής ζωής, ούδένα θά έχωμε γόνιμο θερισμό. Μία εκ μέρους σας άρνητική άπάντηση

θά αποτελούσε όριστικό έξανεμισμό για κάθε τί πού αποτελεί τήν εύγένεια τής άνθρωπότητας».

Έλπίζω ότι ή επίβεβαίωση είναι έδραία και ότι οι άναγνώστες μου απέκτησαν τήν ίκανοποίηση πού έπιθυμούν και πού άξιζουν. Δέν είναι, άλλωστε, αύτή ή προαιώνια εύχή τών διανοουμένων, πού έκφράστηκε σ' όλες τις έποχές και σ' όλες τις γλώσσες; Εί-ναι ή κραυγή τής φύσεως. Ένα έμπνευσμένο ποίημα τής κομμή-σης ντέ Νουάιγ τελειώνει μέ τή στροφή:

«Νά μή σέ ξαναϊδῶ ποτέ, φέγγος τ' ούρανού!
Δέν έγεννήθηκα για νά πεθάνω!»

Όχι ποιηταί, οι δονούμενες ψυχές σας δέν έπλάστηκαν για νά νεκρωθούν, ούδεμία ψυχή δημιουργήθηκε για νά πεθάνη, τό φέγγος τό ούράνιο δέν σβήνει ποτέ. Η πειραματική έπιστήμη μās παρέχει σήμερα αύτή τή διαβεβαίωση. Οι άναγνώστες μου θά κατέληξαν, όπως έγώ, στήν πεποίθηση ότι τό ανθρώπινον όν κατέχει ένα στοιχείον, πού δέν συμπεριελήφθη μέχρι τώρα στις κλασσικές έπιστημονικές θεωρίες: Ψυχή πού διανοείται προικισμένη μέ ειδικές ιδιότητες. Και γνωρίζουν ότι ή ψυχή αύτή δέν ύπόκειται στήν άποσύνθεση του σώματος και έπιζή μετά τήν άποσύνθεσή του. Σκοπός μας ήταν νά άποδειξώμε αύτή τήν έπιβίωση μέ γεγονότα θετικής παρατηρήσεως. Αυτό είναι τό κύριο άποτέλεσμα τής μακράς αύτής έργασίας. Οι προηγούμενες πεποιθήσεις μας ήσαν:

1.- Η ψυχή ύπάρχει σαν ένα όν πραγματικόν, ανεξάρτητη από τό σώμα.

2.- Είναι προικισμένη μέ ιδιότητες, άγνωστες άκόμη στήν έπιστήμη.

3.- Μπορεί νά ένεργή έξ άποστάσεως, τηλεπαθητικῶς, χωρίς παρέμβαση τών αισθήσεων.

4.- Ύπάρχει στή φύση ένα ψυχικό στοιχείο ένεργητικό, του όποίου ή ούσιαστική βάση μās είναι άκόμη άπόκρυφη.

Σήμερα μπορούμε νά προσθέσωμε:

5.- Η ψυχή έπιζή μετά τόν θάνατο του φυσικού όργανισμού και μπορεί νά έκδηλώσει τήν ύπαρξή της.

Άπεδειξαμε πειραματικῶς ότι οι μεταβιβάσεις μεταξύ πνευμάτων ζώντων έπεβεβαιώθηκαν από κάθε ύπόσταση και έφθάσαμε στό συμπέρασμα ότι «ή τηλεπάθεια είναι τόσο βεβαία όσο και ή ύπαρξη του Ναπολέοντος, του όξυγόνου και του Σειρίου». Λοιπόν, ή τηλεπαθητική αύτή έπικοινωνία ύφίσταται έπίσης και μεταξύ ψυχών άποθαμένων και ζώντων.

Οι μᾶλλον ἀναμφισβήτητες παρατηρήσεις δὲν ἐπιτρέπουν ἀμφιβολία ὅτι, κατὰ τὴ στιγμὴ τοῦ θανάτου, ἡ ψυχὴ (ὅποια καὶ ἂν εἶναι ἡ φύση τῆς) ἐνεργεῖ σὲ ἀπόσταση χιλιομέτρων, ἐπάνω στό πνεῦμα τῶν ζώντων, δημιουργεῖ κρότους (πολλές φορές βίαιους) καὶ δημιουργεῖ τὴν εἰκόνα τοῦ θνήσκοντος (μὲ ποικίλες μορφές). Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μετὰ τὸν θάνατο. Ἡ ἔρευνα, τὴν ὅποια ἄρχισα ἀπὸ τὸ 1899, αὐτὸ ἀποδεικνύει. Μὲ βάση τίς μᾶλλον ἀναντίρρητες παρατηρήσεις, νομίζω ὅτι μπορῶ νὰ καθορίσω τίς ἐξῆς ἀναμφισβήτητες βάσεις:

1.- Οἱ νεκροὶ ἐξακολουθοῦν νὰ ὑπάρχουν καὶ μετὰ τὴν ἀποσύνθεση τοῦ ὕλικου ὀργανισμοῦ.

2.- Ὑπάρχουν κάτω ἀπὸ ἀόρατες οὐσίες, μὴ ἀπτές, μὴ ἀντιληπτές ἀπὸ τὴν ὄρασή μας, μὴ δυνάμενες νὰ καθορισθοῦν ἀπὸ τίς αἰσθήσεις μας κάτω ἀπὸ τίς συνηθισμένες συνθήκες τῆς ζωῆς.

3.- Γενικά δὲν ἐκδηλώνουν τὴν ὑπαρξὴ τους. Ἡ μορφή τῆς ὑπάρξεώς τους εἶναι τελειῶς διαφορετικὴ ἀπὸ τὴ δική μας. Ἐπενεργοῦν πολλές φορές ἐπάνω στό πνεῦμα μας καὶ σὲ μερικές περιστάσεις μποροῦν νὰ ἀποδεικνύουν τὴν ἐπιβίωσή τους.

4.- Ἐπιδρῶν ἐπάνω στὸν ἐγκέφαλό μας καὶ γίνονται ὁρατοὶ μὲ αἰσθητὲς μορφές. Τοὺς βλέπομε ὅπως τοὺς ἐγνωρίσαμε. Τοὺς βλέπει ὁ ἐνδόμυχος ὀφθαλμὸς μας. Εἶναι διόρασις ψυχῆς ἀπὸ ψυχὴν.

5.- Δὲν πρόκειται γιὰ φρεναπάτες, γιὰ φανταστικὲς ὄπτασις. Εἶναι πραγματικότητες. Τὸ ἀόρατον ὄν γίνεται ὁρατόν.

6.- Μποροῦν ἐπίσης νὰ ἐκδηλώνονται μὲ ὑποκειμενικὲς μορφές.

7.- Σὲ μεγάλο ἀριθμὸ περιπτώσεων οἱ ἐμφανίσεις δὲν εἶναι ζωηρές. Ὁ νεκρὸς δὲν ἐνεργεῖ ἀπ' εὐθείας ἐπάνω στὸν παρατηρητὴ. Φαίνεται ὅτι ἐξακολουθεῖ ἀορίστως μερικές συνήθειες, ὅτι παραπλανᾶται στὰ μέρη πού ἐζησε ἢ πλησίον τοῦ τάφου. Ἀλλὰ ἂς μὴ λησμονοῦμε ὅτι αὐτὲς εἶναι ἀνθρώπινες ἀντιλήψεις καὶ ὅτι ἀπόσταση δὲν ὑφίσταται γιὰ τὰ πνεύματα. Ἀπὸ τὴν ψυχὴ ἐκτοξεύονται αἰθέρια κύματα, τὰ ὅποια θίγουν τὸν ἀποδέκτη, μεταμορφώνονται σὲ εἰκόνες γιὰ τὸν προσδεχόμενον ἐγκέφαλο, ὁ ὁποῖος δονεῖται σὲ συντονισμό.

8.- Οἱ ἐμφανίσεις καὶ οἱ ἐκδηλώσεις εἶναι σχετικῶς συχνότερες κατὰ τίς ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατον ὥρες. Ὁ ἀριθμὸς τους ἐλαττώνεται ὅσον ἀπομακρυνώμεθα ἀπ' αὐτὲς.

9.- Οἱ ψυχές πού ἀποχωρίσθησαν ἀπὸ τὰ σώματα διατηροῦν ἐπὶ μακρὸν χρόνον τὴ γῆϊνὴ τους νοστροπία. Σὲ πιστοὺς καθολικοὺς ἐκδηλώνονται συχνὰ αἰτήσεις γιὰ προσευχές.

Αυτές είναι οι γενικές γραμμές. Υπάρχουν όμως και διαφορετικές περιπτώσεις, ποικίλλουσες, και πολλές εξαιρέσεις. Άλλα ή καθιερωμένα αρχή είναι ή βεβαίωση της υπάρξεως οντότητας που διατηρείται, δυναμισμού που συσχετίζει την προσωπικότητα.

Έχουμε την πεποίθηση ότι κάθε άμερόληπτος έρευνητής θα κατέληγε στα ίδια συμπεράσματα.

Δέν υπάρχει χάσμα ανάμεσα στη ζωή αυτή και στην άλλη. Υπάρχει συνέχεια. Η ατομικότης διατηρείται. Άλλα κάτω από σημαντικῶς διαφορετική κατάσταση. Δέν υπάρχουν πιά υλικά αγαθά. Δέν υπάρχουν φυσικοί πόνοι. Γενικῶς παρουσιάζεται σάν άκατανόητη γιά τόν νεκρό ή νέα του κατάσταση. Ύπνος, όνειρο, ασάφειες. Μερικές φορές αύξημένες ιδιότητες. Η θαυμαστή μεταμόρφωση τής νύμφης σέ χρυσαλλίδα μᾶς δίνει μιᾶ χονδροειδή εικόνα τοῦ μεταθανάτιου φαινομένου. Η ψυχή άποκτᾶ φτερά. Ζωή πνευματική στόν αἰθέρα. Τό πνεῦμα πού άποσαρκώθηκε δέν περιορίζεται μέσα στοῦ δικό μας διάστημα. Ζή στην τετάρτη διάσταση, στοῦ υπερδιάστημα. Δύσκολα μπορεί νά έπικοινωνή μέ τούς ζώντας. Πρέπει γι' αυτό νά εισέρχεται στη δική μας σφαῖρα ένεργείας, νά διαπερνᾶ έγκεφάλους, νά υλοποιεῖται, νά εκφράζεται μέ μέσα μηχανικά. Η έπενέργεια όντων άοράτων μπορεί νά εἶναι γενικωτέρα άπό όσον φαίνεται και νά περνᾶ ίσως άπαρατήρητη. Εἴμεθα πολύ άπησχολημένοι άπό τίς ζωικές υποθέσεις και δέν τήν προσέχομε.

Αναγνωρίζομε ότι οι μεταθανάτιες αυτές εκδηλώσεις δέν εἶναι ὅπως θά τίς περιμέναμε και σύμφωνες μέ τίς συνηθισμένες μας έπίγειες παρατηρήσεις. Εἶναι κόσμος έντελῶς διαφορετικός, άγνωστος, άνεξερεύνητος, άκατανόητης μορφῆς, κόσμος πού πρέπει νά μελετηθῆ και άπό τοῦ όποίου εἶναι δύσκολο νά βγάλωμε τή δική μας γήϊνη αντίληψη.

Οἱ δυσχέρειες αυτές επιβάλλουν έκτακτη έπιφυλακτικότητα στις έρμηνείες μας. Πόσα έμπόδια παρεμβάλλονται! Νομιζομε ότι οι πιά αγαπημένοι άπό τούς φίλους μας έπρεπε νά εἶναι στη διάθεσή μας και νά έμφανίζονται διαρκῶς. Όντα τῶν όποιων περιμένομε τίς μαρτυρίες παραμένουν άφωνα. Οἱ συνήθειες άνακοινώσεις δέν μᾶς πληροφοροῦν διόλου περί τοῦ «άλλου κόσμου». Τά άνωτερα πνεύματα, φιλοσόφων κ.λπ., δέν επανέρχονται νά μᾶς διαφωτίσουν. Όλα αυτά έμποδίζουν τόν δικαιολογημένο μας πόθο νά γνωρίσωμε τήν αλήθεια. Άλλά συγχρόνως μᾶς φέρνουν και τή σκέψη ότι δέν υπάρχει ισότης μεταξύ νεκρῶν, ὅπως και μεταξύ ζώντων. Άπειρη διαφορά διακρίνει τίς ψυχές, άπό τίς πιά υπέροχες ὡς τίς πιά άσήμαντες. Πρός τό παρόν, τό

μόνο πού μπορούμε νά βεβαιώσωμε εἶναι ὅτι ἡ ἀποσύνθεση τοῦ σώματος δέν ἐξαφανίζει τό πνεῦμα καί ὅτι μερικές φορές τό πνεῦμα μαρτυρεῖ γιά τήν ἐπιβίωσή του. Παράλληλα πρὸς τόν ὑλικό κόσμο ὑπάρχει κόσμος ψυχικός, ἐπίσης πραγματικός ὅσο καί ὁ ὁρατός, καί οἱ δύο κόσμοι μπαίνουν ὁ ἕνας μέσα στόν ἄλλον.

Νά μή λησμονοῦμε ὅτι πρόκειται γιά παρατηρήσεις ἐπίσης πραγματικές ὅσον ὅλες ἀπ' ὅσες ἀποτελεῖται ἡ καθημερινή ζωή. Μᾶς παρουσιάζουν μεταθανάτιες ἐκδηλώσεις ἀνεξήγητες γιά μᾶς. Οἱ ἰδέες καί οἱ πεποιθήσεις τῶν ζώντων συγχέονται πολλές φορές μ' αὐτές καί εἶναι δύσκολο νά τις ξεχωρίσωμε. Ἄς σημειωθῇ ὅτι τὰ χριστιανικά δόγματα περί παραδείσου, καθαρτηρίου καί κολάσεως δέν παρουσιάζονται σ' αὐτές τις ἐπικοινωνίες, ἐκτός ἀπό τις περιπτώσεις αἰτήσεων προσευχῶν.

Τό εὐκρινέστερο ἐξαγόμενο ἀπ' ὅλες αὐτές τις παρατηρήσεις εἶναι ὅτι ὑπάρχει μέσα μας «κάτι» τό ἄγνωστο, συστηματικῶς ξένο μέχρι σήμερα πρὸς ὅλες τις ἐπιστημονικές θεωρίες, καί ὅτι αὐτό τό «κάτι» ἐπιζῆ μετά τήν ἀποσύνθεση τοῦ γηϊνοῦ σώματος, μετά τήν μεταμόρφωση τῶν ὑλικῶν μας μορίων, τὰ ὅποια – ἀπό στενή ἐπιστημονική ἄποψη – δέν καταστρέφονται καί αὐτά. Ἄν ὀνομάζεται τοῦτο «ἀρχή, στοιχεῖο, ψυχικό ἄτομο, ψυχή, πνεῦμα» λίγο ἐνδιαφέρει. Μὲ ποιά μορφή ἐπιζῆ ἡ δύναμη αὐτή; Τοῦτο μελετοῦμε. Οἱ ἐκδηλώσεις ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ δύναμη αὐτή, ἐπὶ μακρὸ διάστημα μπορεῖ νά συνδέεται πρὸς τήν ἐπίγεια ζωή. Ἄλλὰ τίποτα δέν ἀποδεικνύεται γιά τὴ σύσταση τῶν ἀποσαρκωθέντων. Ἡ ἐπερχομένη μὲ τόν θάνατο μετατροπὴ εἶναι δύσκολα ἀντιληπτὴ στοὺς ἐνσάρκους. Ἄς σημειωθῇ ὅτι πρόκειται γιά γεγονότα πού παρατηρήθησαν. Δέν γνωρίζομεν ὁμως σχεδόν τίποτα γιά τήν φύση τῶν γεγονότων αὐτῶν. Ἀποτελοῦν ὀλόκληρο κόσμο πρὸς ἀνακάλυψιν. Οἱ πείσμονες συζητήσεις ἀποδεικνύουν ὅτι ἐλάχιστα ἔχει κατανοηθῇ ὁ χαρακτήρας τοῦ φοβεροῦ προβλήματος. Οἱ καθολικοὶ, ἀποδίδοντας ὅλα αὐτὰ στὴ θρησκεία καί γνωρίζοντας τὰ πάντα, δέν ἔχουν τίποτα νά μάθουν. Οἱ ὑλισταί, φρονοῦντες ὅτι τό πνεῦμα εἶναι πλάνη, διαβλέπουν παντοῦ ἐκδηλώσεις τῆς ὀργανικῆς ὕλης. Δέν ἀπευθύνομαι, λοιπόν, πρὸς αὐτούς. Ἀπευθύνομαι πρὸς τὰ ἐλεύθερα πνεύματα, πού ποθοῦν νά μάθουν. Οἱ ἄλλοι ἀντιδροῦν συστηματικὰ στὴν ἀναζήτηση τῆς ἀληθείας.

Τὰ γεγονότα –πολλές φορές ἀόριστα καί ἀσαφῆ– εἶναι βέβαια. Ὑπολείπεται νά βρεθῇ ἡ ἐξήγησίς τους. Γιά τό ἀπόλυτο, τίποτα δέν γνωρίζομε. Ὅλη ἡ ἀνθρώπινη ἐπιστῆμη περιορίζεται στὴν ἀντίληψη τῶν σχέσεων μεταξύ φαινομένων. Εἶναι μία μικροσκοπικὴ νησιδα μέσα στό ἀδύνατο νά κατανοηθῇ ἀπόλυτον.

Ἡ οὐσιαστική βάση τῶν δυνάμεων τῆς φύσεως παραμένει γιά μᾶς ἀπόκρυφη. Δέν ἀρκεῖ ἡ ἐφεύρεση λέξεων ἀπό τήν ἐπιστήμη γιά νά διεισδύσωμε στά μυστήρια.

Ἔχω μπροστά μου μικρή πυξίδα τῆς ἐποχῆς Λουδοβίκου 13ου. Ἡ εὐαισθησία της εἶναι μεγάλη, ὅπως ἦταν ὅταν κατασκευάστηκε. Τί εἶναι ὁ μαγνητισμός; Πῶς κατόρθωσε νά διατηρεῖται ὅπως ἦταν 300 χρόνια; Τί εἶναι ἡ παγκόσμια ἔλξη; Ἡ μεταξύ τῶν οὐρανίων σφαιρῶν ὑπετάγη πρό πολλοῦ στόν ἀστρονομικό ὑπολογισμό. Ἡ μεταξύ τῶν πνευμάτων, ἡ ἀόρατη ἐπικοινωνία, ἡ τηλεπάθεια, ἐπίσης ὑπάρχουν. Θά ὑπολογισθῇ μιὰ μέρα λεπτομερέστατα. Καί τίποτα δέν ἀποδεικνύει ὅτι ἐπικοινωνία ψυχικά δέν θά ἰδρυθοῦν μεταξύ τῶν οὐρανίων σωμάτων, μεταξύ Ἄρεως ἢ Ἀφροδίτης καί Γῆς, μεταξύ τῶν διαφόρων κόσμων τοῦ Οὐρανοῦ.

Τό ἔργον τοῦτο νομίζω ὅτι ἀπέδειξε ὅτι τό πνεῦμα δεσπόζει τοῦ παντός, ἀπό τοῦ ἐλαχίστου μορίου μέχρι τῆς ἀνθρωπίνης νοητικότητος. Ἀλλά ὁ κόσμος τῆς σκέψεως δέν εἶναι ὁ κόσμος τῆς ὕλης. Ὁ κόσμος τῆς σκέψεως ἔχει διαφορετική διαμόρφωση. Ὁ ὕλισμός εἶναι πλάνη. Ἄλλωστε, αὐτή καθ' ἑαυτή, τί εἶναι ὕλη; Διαφορά καταστάσεως καί ὄχι φύσεως ὑπάρχει ἀνάμεσα σ' ἕναν παγετῶνα καί σ' ἕνα σύννεφο. Ἡ λέξη ὕλη εἶναι ἀπλή λέξη. Ἡ ἀνάλυσή της φθάνει σέ φανταστικές λεπτότητες. Ἐνα χιλιοστό γραμμαρίου ραδίου περιέχει δύο ἑκατομμύρια τρισεκατομμυρίων ἀτόμων! Ποιοί εἶναι τό μέγεθος ἑνός ἀτόμου; Καί ὅμως τό ἄτομο ἀποτελεῖ ὁλόκληρο κόσμο, ὁλόκληρο σύστημα δυνάμεων. Ἡ «ἄϋλη» ψυχὴ δέν μπορεῖ νά εἶναι καί αὐτή κόσμος ἀτομικός; Ὑλὴ καί δύναμη συγγέονται. Τό ὄρατό σύμπαν ἀποτελεῖται ἀπό ἀόρατα στοιχεῖα.

Τά πάντα εἶναι πρὸς μελέτην. Ἀλλά πόσον ἐλάχιστα εἶναι παρασκευασμένα ἢ ἀνθρωπότης γιά τέτοιες μελέτες! Δέν ζῆ μέσα στή σφαῖρα τοῦ πνεύματος. Νά πείση κανεὶς ὅλους εἶναι ἀδύνατον. Ἡ ἀνθρωπότης, ἄλλωστε, δέν εἶναι ἀπολύτως πνευματική. Εἶναι ἀκόμη σχεδόν βάρβαρη καί ζωώδης. Ἐξαιροῦνται δύο ἢ τρεῖς στοὺς χίλιους. Μποροῦμε νά βεβαιώσωμε ὅτι κατοικοῦμε πλανήτη κτηνῶν. Εἴμεθα παιδιὰ ἀσυναισθήτως ἄγρια, πού διασκεδάζουν ἀποκεφαλίζοντας μῦγες καί φαντάζονται ὅτι ὁ ἄθλιος πόλεμος, ἡ κληρονομία κτηνῶν, εἶναι θείας καταγωγῆς καί θά διαρκῇ αἰωνίως. Ναί, θά διαρκῇ ἐφ' ὅσον θά εἴμεθα κτήνη.

Ἀλλά πρέπει γι' αὐτό ν' ἀπελιπώμεθα γιά τήν πρόοδο;

Ἡ ἀναλυτικὴ σπουδὴ θά εἶναι μακρά, κυρίως γιά τόν ψυχισμό. Ὀφείλομε νά ἐπικροτοῦμε κάθε προσπάθεια. Τί εἶναι πραγματι-

κά ἐξηγημένο; Δέν σταματοῦμε πάντοτε μπροστά σέ ἐρωτηματικά; Τό γεγονός ὅμως εἶναι γεγονός. Δέν μπορούμε ν' ἀπαλλαγούμε ἀπ' αὐτό. Ὁ σκεπτικισμός ἐκείνων πού φανατικά ἀρνοῦνται μοῦ φαίνεται τόσο ἀλλόκοτος καί τόσο παράλογος ὅσον ἐκεῖνος μερικῶν πιστῶν, οἱ ὁποῖοι, μολονότι γνωρίζουν τίς αστρονομικές ἀλήθειες, τήν κίνηση τῆς Γῆς, τήν ἀπειρία τοῦ ἀστρικοῦ συνόλου, ἐξακολουθοῦν νά πιστεύουν ὅτι ὁ πλανήτης μας εἶναι τό ἠθικόν κέντρον καί ὁ σκοπός τῆς δημιουργίας καί ὅτι τό ἀστρικό σύμπαν ἐδημιουργήθηκε χάριν τοῦ πολίτη τῆς ἀστείας αὐτῆς μυρμηκοφωλιάς! Ἔτσι σκέπτονται ἐν τούτοις οἱ περισσότεροι ἀπό τοὺς φυσιολόγους, διότι ἡ ψυχὴ δέν ἀναπηδᾷ κάτω ἀπό τήν ἀνατομική τους σμίλη...

Δέν πεθαίνομε, ἀλλά οἱ ἐκδηλώσεις τῶν νεκρῶν δέν ἀποτελοῦν μέρος τῆς ὁμαλῆς μορφῆς τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς φύσεως. Εἶναι ἐξαιρέσεις σπανιώτατοι. Οἱ δύο κόσμοι εἶναι ἐντελῶς διαφορετικοί καί τὰ θνητά μας μάτια δέν βλέπουν τόν ἄλλον κόσμο. Ἡ ἔρευνα ἀποδεικνύει ὅτι οἱ περισσότεροι ἀπό τοὺς νεκρούς δέν ἐπανερχονται καί ὅτι οἱ μετὰ τόν τάφον ἐκδηλώσεις εἶναι ἐξαιρέσεις. Ἄγνοοῦμε τοὺς νόμους οἱ ὁποῖοι διέπουν τό σύστημα τοῦ ἠθικοῦ κόσμου. Τά πάντα εἶναι πρὸς μελέτην. Σήμερα πρόκειται γιά παρατηρήσεις καί ὄχι γιά πειραματισμούς, διαφορά πού δέν πρέπει νά λησμονιέται. Καί ἡ ἀδυναμία νά διαφωτίσωμε μιά μεταψυχική παρατήρηση δέν μᾶς δίνει τό δικαίωμα νά ἀρνοῦμεθα τήν αὐθεντικότητά της.

Ἄν ἡ ἐπιβίωση τῆς ψυχῆς μπορεῖ νά θεωρηθῆ ἐξακριβωθείσα ἀπό θετικές παρατηρήσεις, παρατηροῦμε ὅμως ὅτι τὰ γεγονότα αὐτά εἶναι σπάνια, ἐξαιρετικά, πολλές φορές ἀκατάληπτα. Ἀλλά τό πραγματικό καθόλου δέν θίγεται, εἴτε εἶναι κατανοητό εἴτε ὄχι, εἴτε ἐξηγεῖται, εἴτε δέν ἐξηγεῖται. Ὑπάρχουν πραγματικές ἐκδηλώσεις νεκρῶν, ναι ἢ ὄχι; Αὐτό εἶναι τό ζήτημα. Καί ἡ καταφατική ἀπάντηση ἐδόθηκε.

Ὁ ἀόρατος κόσμος μᾶς περιβάλλει, οἱ ἄγνωστες δυνάμεις εἶναι πολυαριθμότερες ἀπό τίς γνωστές, οἱ ἐπιστῆμες βρίσκονται στήν χαραυγὴ τους καί οἱ γνώσεις μας ἀποτελοῦν νησίδα στό μέσον ἀνεξερεύνητου ὠκεανοῦ... Δέν πρέπει νά νομίζωμε ὅτι θά ἐπικοινωνήσωμε μέ τοὺς νεκρούς κάτω ἀπό τοὺς ἴδιους ὄρους πού ἐπικοινωνοῦμε μέ τοὺς ζῶντες. Ἄλλα ὄντα, ἄλλου κόσμου. Οἱ ἐπικοινωνίες μαζί τους παρουσιάζουν αἰνιγματικό χαρακτήρα.

Ἀλλά τὰ μετὰ θάνατον ὄντα ἀπό τί ἀποτελοῦνται οὐσιαστικῶς, πού διαμένουν, εἶναι εὐτυχισμένα, βρίσκονται σέ συνάφεια μαζί μας; Ἀπομακρύνονται ἀπό τῆ Γῆ; Εἶναι ἀθάνατα; Μετενσαρ-

κώνονται; Πρέπει πρώτα νά αποδειχθῆ ἡ μεταθανάτια ὑπαρξη τῆς ψυχῆς. Ἀφοῦ τοῦτο βεβαιωθῆ, μπορούμε νά ἀποπειραθοῦμε διαφώτιση μερικῶν ἀπό αὐτά τὰ ἐρωτήματα, μέ ἐλάχιστες ὁμως ἐλπίδες προσεγγίσεως στό ἀπροσέγγιστο.

Ἴσως τά ἀνώτερα πνεύματα νά μεταφέρωνται ἀμέσως σέ κόσμους ἄλλους, γιά τούς ὁποίους νά ἔχει προετοιμάσει ἡ τελειότης τους. Ἀλλά ποῖος ὁ τρόπος ἐνεργείας ἐνός νεκροῦ; Ἐνα πνεῦμα μπορεῖ νά ἐνεργῆ ἐπάνω σέ ἄλλο πνεῦμα ἐξ ἀποστάσεως, καί ἡ ἐνέργεια αὐτή νά μεταμορφώνεται στόν ἀποδέκτη ἐγκέφαλο σέ εἰκόνα, πού νά φαίνεται σάν ἐξωτερική. Ἀλλά μήπως καί ἡ τελεία εἰκόνα, τήν ὁποία βλέπομε μέσα σ' ἕναν καθρέφτη εἶναι πραγματική; Ὅπως εἶναι δεκτή ἡ ὑποβολή μεταξύ πνευμάτων ἐνσάρκων, γιατί νά μήν ἀποτελῆ ιδιότητα καί τῆς ψυχῆς πού ἀπηλλάγη ἀπό τά ὑλικά δεσμά;

Ποιά εἶναι ἡ φύση τῶν φασμάτων; Εἶναι πραγματικά; Ἀλλά τί εἶναι πραγματικότης; Ἀπαντοῦν: τό ἀντικειμενικό εἶναι πραγματικότης, τό ὑποκειμενικό δέν εἶναι. Ἀπάντηση πολύ συζητήσιμη. Μιά ἐνδιάθετη συναίσθηση μπορεῖ νά ἀντιστοιχῆ πρὸς πραγματικότητα ὅταν πρόκειται γιά ψυχικά γεγονότα. Ἀλλά καί τό ἀντικειμενικό εἶναι συζητήσιμο: Πού βρίσκεται ἡ πραγματικότης τοῦ οὐρανοῦ τόξου, τό ὁποῖο βλέπομε, μετροῦμε, ἀναλύομε, φωτογραφοῦμε;

Εἶναι ἀπλό φαινόμενο ὀπτικῆς. Ὁ γείτονας σας βλέπει ἄλλο οὐράνιο τόξο. Ὁ ἀριστερός σας ὀφθαλμός δέν βλέπει τό ἴδιο μέ τόν δεξιό. Πού λοιπόν ἡ πραγματικότης τοῦ οὐρανοῦ τόξου; Πού ἡ πραγματικότης ἐνός τοπίου πού διαμορφώνεται ἀπό τήν ἀτμόσφαιρα σέ ἕναν ἀντικατοπτρισμό; Ἡ ράβδος, πού βλέπετε σπασμένη μέσα στό νερό ἀπό τή διάθλαση, εἶναι ἀπλή φαινομενικότης. Ναί, λοιπόν, τά φάσματα εἶναι πραγματικά. Ἀλλά σέ τί συνίσταται ἡ πραγματικότης τους; Μερικά ἀπ' αὐτά παρουσιάζουν μιά ὑλοποίηση, διότι φωτογραφοῦνται. Ὑπάρχει λοιπόν ἐδῶ κάτι ἀνάλογο μέ παρουσία πραγματική. Ἐκεῖνο πού ὀνομάζομε ὕλη εἶναι ἄθροισμα ὄρατο ἀτόμων ἀόρατων. Ἐνα σύννεφο σχηματίζεται καί ἐξαφανίζεται. Ἡ φωτιά κατατρώγει ὄγκον ὕλης καί τόν μετατρέπει σέ ἀτμούς ἀπό ἀόρατα ἄτομα. Τό προσεχές μέλλον θά συμπληρώσει τή λύση τοῦ προβλήματος.

Τά φαινόμενα τῶν κρότων, τῶν κουδουνιῶν, τῶν βημάτων μᾶς φαίνονται ἀσήμαντα. Ὁφείλομε, ὁμως, ἄραγε, νά φανταζώμεθα τή μέλλουσα ζωή σύμφωνα μέ τίς ἀπόψεις τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Κομφουκίου, τοῦ Σάκια-Μοῦνι (Βούδδα), τοῦ Ἰησοῦ; Ἡ πέραν τοῦ τάφου ζωή πρέπει νά μᾶς παρουσιάζεται σάν κόσμος εὐγενῶν πνευμάτων; Οἱ ἄνθρωποι διαφέρουν, ἄραγε, πολύ τήν ἐπό-

μενη ημέρα του θανάτου, από ό,τι ήταν την προηγούμενη; Ούδεμία μαρτυρία υπάρχει ότι οι νεκροί είναι ανώτεροι των ζώντων. Τι θα γίνουν μετά τον θάνατο όσοι σ' όλη τους τη ζωή έμochθησαν πώς θα θρέψουν τό σώμα τους, οι φλυαροῦντες μέθυσοι καί τά εκατομμύρια τῶν ἀνθρώπων πού ποτέ δέν έσκέφθησαν τίποτα καί τῶν ὁποίων ὁ ὀρίζων κλείνεται μέσα σ' ἓνα κέλυφος καρυδοῦ; Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, οἱ ἄμαθεῖς, τά ὄντα τά ἀνωφελῆ ἢ ἐπιβλαβῆ; Οἱ πνευματικές καί ἠθικές μηδαμινότητες, πού παρέμειναν τυφλές στήν εξέλιξη καί στίς ἰλιγγιώδεις κατακτήσεις τῆς ἐπιστήμης;... Ὑπάρχουν ψυχές ζῶν ἀνώτερες μερικῶν ἀνθρώπων.

Μία ἀγνώστου χρόνου πλάνη, πού διαβιβάστηκε μέ τά ἄλλεπάλληλα θρησκευτά, διαμόρφωσε τή γνώμη ὅτι οἱ ψυχές, μέ τήν ἀπλή ἀπαλλαγῆ τους ἀπό τό σώμα, γίνονται ἀπολύτως ἰδεώδη καί ἀγνά πνεύματα. Ἐγκαταλείποντας τήν γήϊνη ζωῆ ἢ ἀνθρώπινη ψυχῆ δέν γίνεται ἀγγελική. Ὁ ἄμαθής δέν μπορεῖ νά κατακτήσει μία ἐπιστήμη πού δέν ἔμαθε, οὔτε ὁ ἠλίθιος νά γίνη ἔξυπνος. Ἡ γκιλοτίνα δέν μεταβάλλει ἓναν ληστή σέ ἅγιο. Μποροῦμε ἀπ' αὐτά νά συμπεράνωμε ὅτι οἱ περισσότεροι ἀπό τούς νεκρούς δέν εἶναι ἀνώτεροι ἀπό τούς περισσότερους ζωντανούς.

Εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι γύρω μας ὑπάρχουν πνευματικές δυνάμεις. Ὅταν σέ πνευματιστικές συνεδριάσεις ζητοῦμε νά μᾶς ἐγγίσουν τό χέρι ἢ τό μέτωπο, αἰσθανόμεθα τήν ἐπαφή. Ὁ ψυχικός κόσμος, τόν ὁποῖον ζητοῦμε νά ἀποκαλύψωμε, εἶναι ἀπειρος καί ἀπεριόριστος.

Γιά τήν κατάσταση τῆς ψυχῆς μετά θάνατον, γιά τή μέλλουσα ζωῆ, ἔγιναν πολλές ὑποθέσεις. Ἀπό τούς Ἀρείους τῆς ἐποχῆς τοῦ Ραμᾶ, ἀπό τούς Ἀσιάτες τοῦ Ζωροάστρου, ἀπό τούς Ἕλληνες τοῦ Ὀμήρου, τοῦ Ἡσιόδου, τοῦ Πυθαγόρα, τοῦ Πλάτωνος, ἀπό τούς Αἰγυπτίους τῶν φαραωνικῶν ὑπογείων, ἀπό τούς Ἑβραίους τοῦ Μωϋσῆ, ἀπό τούς Ἰνδοῦς τοῦ Βούδδα, ἀπό τούς Δρυῖδες τῆς Γαλατίας, ἀπό τοῦ Ἰησοῦ καί τῶν Εὐαγγελιστῶν, ἀπό τοῦ Μωάμεθ καί τοῦ Κορανίου, μέχρι τοῦ Σβέντεμποργκ, τῶν πνευματιστῶν, τῶν θεοσοφιστῶν, τῶν ἐπιστημόνων τοῦ 19ου καί τοῦ 20ου αἰῶνος, διεμορφώθησαν φαντασμαγορικά ἀνεξερεύνητα σύμπαντα, στά σκότη τῶν ὁποίων εἶναι ἀδύνατον νά διαχυθῆ τό ἐλάχιστο φῶς.

Οἱ ἀναλυτικοί ἐρευνηταί ἀριθμοῦν πεντηκοντάδα θρησκευτικῶν συστημάτων, πού δέν συμφωνοῦν μεταξύ τους σχετικά μέ τή μορφή πού ἔχει ἢ μέλλουσα ζωῆ. Τοῦτο συμβαίνει, διότι ὁ ἄνθρωπος πιστεύει μόνον ἐκεῖνα γιά τά ὁποῖα πραγματικά ἐπέισθη, ἐκτός τῶν φαντασιοπλήκτων καί τῶν φανατικῶν. Τό ζήτημα ὁμως

τοῦ τόπου δέν ἔχει καμμιά θέση προκειμένου περί ψυχῶν. Τό πνεῦμα δέν κατέχει χῶρο. Ὁμολογοῦμε ὅτι εἶναι ἀδύνατο νά φαντασθοῦμε διαμόρφωση ξένη πρὸς τὰ αἰσθητήριά μας. Εἶναι σχεδόν ἀδύνατο ν' ἀπαλλαγοῦμε ἀπὸ τὶς γήϊνες ἀντιλήψεις σχετικά μὲ τὸ διάστημα καὶ τὸν χρόνο. Ἡ ψυχὴ ὅμως χειραφετεῖται ἀπὸ τὰ δεσμά τοῦ ὑλικοῦ κόσμου.

Τί σημαίνει ἡ ἔκφραση «εἶναι στὸν οὐρανό»; Τὰ πάντα στὸν οὐρανὸ βρίσκονται. Καὶ τί εἶναι οὐρανός; Ὁλόκληρη ἡ ἔκταση. Οἱ θρησκευτικὲς παραδόσεις ὅλων τῶν αἰώνων εἶναι ἀντίθετες πρὸς τὴν πραγματικότητα, τὴν τόσο ἄγνωστη. Ἡ βάση τοῦ «Συμβόλου τῆς Πίστεως» εἶναι ἡ ἀνάσταση τῶν σωμάτων. Ἄλλ' αὐτὴ ἡ ἀναβίωση εἶναι ἀντίθετη πρὸς τὴ λογικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια, τὴν ἀναντίρρητη πλέον.

Ἡ ὑπέργεια ζωὴ ἐξελίσσεται σὲ συνθήκες ἐντελῶς διαφορετικὲς ἀπὸ τὴν ἐπίγεια. Ὅλες οἱ θρησκείες ζητοῦν τὴν αἰώνια γαλήνη γιὰ τοὺς θνήσκοντες. Ἄλλ' ἡ ἀκίνησια τῆς Νιρβάνα δέν ὑπάρχει. Τό σύμπαν εἶναι δυναμισμός πού τὸν δεσπόζει τὸ πνεῦμα.

Τὰ ἄτομα πού συνιστοῦν τὴ φαινομενικὴ ὕλη ὑπακούουν στὴν ἀέννηση κίνηση τοῦ ἀπείρου. Ὁ Θεός –ὁ Ἀνεπίγνωστος– διέπει τὸ πᾶν, ἀπὸ τὸ ἀπείρως μεγάλο μέχρι τὸ ἀπείρως μικρό. Ἡ μέλλουσα ζωὴ ἀποτελεῖ μέρος αὐτοῦ τοῦ συνόλου. Μέλλουσα σχετικῶς πρὸς τὴν παροῦσα, πού ὑπῆρξε «παρελθόν» καὶ θά γίνῃ «μέλλον». Καὶ ὁ ὀρισμός «μέλλουσα» δέν εἶναι πολὺ σαφής. Μόνον αἰώνιο παρὸν ὑπάρχει.

Στὴν αἰωνιότητα ὁ χρόνος δέν ὑφίσταται. Ἐδημιουργήθη γιὰ μᾶς σχετικά μὲ τὶς κινήσεις τῆς Γῆς. Ἐφ' ὅσον ὁ χρόνος δέν ὑπάρχει πραγματικά, τὸ μέλλον ὅπως τὸ παρελθόν ἀποτελοῦν παρὸν. Ἔτσι ἐξηγεῖται ἡ πρόβλεψη τῶν μελλόντων. Ὅ,τι ἀπομένει ἀπὸ μᾶς μετὰ θάνατον, ἡ ψυχὴ, τὸ πνεῦμα, ἡ ψυχικὴ ὄντοτης, ὅποια κι' ἂν εἶναι ἡ ὀνομασία ἢ ἡ φυσικὴ ὑπόσταση, παύει ν' ἀνήκει στὸν χρόνο, ὅπως τὸν ἐννοοῦμε στὴ ζωὴ. Τό χθές καὶ τὸ αὔριο εἶναι σήμερα. Ὑπάρχει ἐν τούτοις συνέχεια. Ὅ,τι ὀνομάζομε ἐπιβίωση ψυχῆς δέν πρέπει νά τὸ ἐννοοῦμε σάν ἀπλὴ διατήρηση ἀδιάφθορου ψυχικοῦ ἀτόμου, πού δέν ἔχει συναισθηση τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀλλὰ μὲ συνδιατηρούμενη ταυτότητα καὶ μνήμη. Ἡ ψυχὴ εἶναι ὑπόσταση ἀόρατη καὶ ξένη πρὸς τὶς συνθήκες τῆς φυσικῆς μας ἀντιλήψεως.

Χρόνος καὶ ἀπόσταση, λοιπόν, δέν ὑπάρχουν ὅπως τὰ ἀντιλαμβανόμεθα. Μόνον ἄπειρον καὶ αἰωνιότης. Τὸ διάστημα καὶ ὁ χρόνος πολλὰς φορές συγχέονται.

Οι ψυχές περιβάλλονται από μορφή; Τι είναι το «πνευματικό σώμα» του Ἀποστόλου Παύλου, το «άστρικό σώμα» τῶν θεοσόφων, το «αἰθέριον σώμα» τῶν ἀποκρυφιστῶν; Ὑπάρχουν βεβαιωμένα τρία στοιχεῖα στό ἀνθρώπινον ὄν: ἡ διανοουμένη ψυχὴ, τὸ διπλό ρευστό καί τὸ φυσικό σώμα. Τό ρευστό βρίσκεται στήν ὑπηρεσία τῆς ψυχῆς. Κατά τὰ μέσα τοῦ 19ου αἰῶνος ἐμελετήθη ἀπό τόν Ράϊσενμπάχ, μέ τὸ ὄνομα Ὀδ (ὀδικόν), λέξη σανσκρική πού σημαίνει «ἐκεῖνο πού πανταχοῦ εἰσχωρεῖ». Δέν εἶναι ὁμως ὁ αἰθήρ. Τό ὀδικόν σώμα εἶναι τὸ ἄουρα (ἢ αὔρα) τῶν ἀποκρυφιστῶν, ἀνθρώπινη ἀτμόσφαιρα, ὀρατὴ ἀπό ὑπερευαίσθητους ὀφθαλμούς, ἀλλὰ καί ἀπό συνήθεις ἔπειτα ἀπό κατάλληλη προπαρασκευή. Τό ρευστό αὐτό φαίνεται νά ἐπιδρᾷ σέ πολλές μεταθανάτιες ἐκδηλώσεις. Ἐπιζῆ ἀπό τὴ μοριακὴ ἀποσύνθεση.

Ὁ Κάρολος ντέ Πρέλ (1839-1899) βαυαρὸς σοφὸς γαλλικῆς καταγωγῆς, ἔπειτα ἀπό μακρὲς ἐρευνες, ἔβγαλε τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ψυχὴ δέν εἶναι καθαρὸ πνεῦμα, ἀλλὰ πνεῦμα συνδεόμενο πρὸς σώμα ἐξωτικό, σώμα αἰθερωδές, ὀδικόν, πού δρᾷ στίς ἐκδηλώσεις τοῦ μαγνητισμοῦ καί τοῦ πνευματισμοῦ. Καί τὸ ἀστροειδές αὐτό σώμα πρέπει νά ὑφίσταται καί κατὰ τὴ διάρκειά τῆς ζωῆς, ὅπως μετὰ θάνατον.

Ἄλλ' ἂν ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ ἐπιζῆ ἀπό τόν φυσικό ὀργανισμό, συγχρόνως ὑπάρχει καί πρὶν ἀπό αὐτόν. Ἡ ριζική ἀντίρρηση σ' αὐτό εἶναι ὅτι δέν ἐνθυμούμεθα τίποτε ἀπό τὸ παρελθόν. Ἀλλὰ δέν στηρίζεται, διότι καθένας ἀπό μᾶς γεννιέται μέ ἀτομικὲς ιδιότητες, οἱ ὁποῖες δέν ὀφείλονται στήν κληρονομικότητα καί ἐξ ἄλλου, μερικοὶ ἄνθρωποι διατηροῦν μερικὲς ἀόριστες ἀναμνήσεις ἀγνώστου παρελθόντος.

Ἡ αἰώνια ζωὴ δέν μπορεῖ νά νοηθῆ παρά μέ τὴν ἀρχὴ τῆς ἐπανεκσάρκωσης, πού διεκήρυξε ὁ Πυθαγόρας, ὁ Ὠριγένης καί τόσοι ἄλλοι φιλόσοφοι. Στὴν ἀπόλυτη ἐπιστημονικὴ μας ἀγνοία γιὰ τοὺς ὄρους τῆς ὑπεργήινης ζωῆς, μόνον ὑποθέσεις μποροῦμε νά ἔχουμε γι' αὐτήν.

Γνωρίζομε ὅτι ἡ ψυχὴ ἐπιζῆ. Ἐπομένως δεχόμεθα καί τὴν προῦπαρξη. Ἡ γήινη ζωὴ εἶναι ἀπλὴ φάση στὴ ζωὴ τοῦ πνεύματος. Τὰ ἐπιχειρήματα γιὰ τὴν προῦπαρξη εἶναι ἀναμφισβήτητα. Πρῶτα-πρῶτα ἡ ἀνισότης τῶν ὄντων εὐθύς μόλις γεννηθῶν, ἀνισότης πνευματικὴ πού δέν μπορεῖ νά ἀποδοθῆ στήν κληρονομικότητα, ἡ ἰδιοφυῖα γιὰ ἐπιστῆμες ἢ τέχνες, ὠρισμένες πεποιθήσεις ἢ κλίσεις, οἱ ὁποῖες ἀσφαλῶς ὀφείλονται σέ προῦπαρξη. Ἄλλο ἐπιχείρημα εἶναι ἀκαθόριστες ἀναμνήσεις γιὰ κάτι πού ἔχομε ἰδεῖ ἢ ἀκούσει. Οἱ προηγούμενες ὑπάρξεις μας παρε-

σκεύασαν τήν παρούσα ζωή μας. Ἡ παρούσα ζωή μας παρασκευάζει τίς μελλοντικές μας υπάρξεις.

Ἡ ψυχὴ πού ἐνσαρκώνεται φέρνει μαζί της τίς εἰδικότητες πού προέρχονται ἀπό προηγούμενες γνώσεις. Ἔτσι ἐξηγούνται τὰ παιδιά-θαύματα, ὅπως ὁ Πίκο ντέ λά Μιράνδολα, ὁ Πασκάλ, ὁ Μότσαρτ, ὁ Σαίν Σάνς. Οἱ γονεῖς δίνουν στά τέκνα τους τή φυσική ζωή, ὄχι τήν πνευματική καί ἠθική δύναμη.

Ἄντέτειναν μερικοὶ ὅτι, ἂν ἡ ἐπανεναρ୍କωση εἶναι φυσικός νόμος, οἱ ἐπικοινωνίες μέ τούς νεκρούς εἶναι ἀδύνατες. Μποροῦμε ν' ἀπαντήσουμε ὅτι, πράγματι, οἱ ἐπικοινωνίες αὐτές εἶναι σπάνιες, ἀλλά οἱ ἐπανεναρκώσεις δέν εἶναι ἄμεσες. Οἱ ἐρευνές μας ἔχουν σάν συνέπεια τήν πλήρη μεταμόρφωση τῶν διαφόρων θρησκευτικῶν ἀντιλήψεων γιά τή μέλλουσα ζωή. Οἱ ἐπικοινωνοῦντες νεκροὶ δέν μιλοῦν οὔτε γιά παράδεισο, οὔτε γιά κόλαση, οὔτε γιά ἰσλαμικούς κήπους, οὔτε γιά ἑλληνικά Ἠλύσια Πεδιά, οὔτε γιά Ἰνδική Νιρβάνα. Βρισκόμεθα μπροστά σέ πνευματική κίνηση, ἡ ὁποία προορίζεται νά ἀνατρέψη τήν ἀνθρώπινη νοοτροπία.

Ἀπό ἄποψη φιλοσοφική καί θρησκευτική, ἄς παραμείνωμε πιθαγόρειοι, ἐπιστρέφοντας κατά τόν 20όν αἰῶνα, μέ τίς σύγχρονές μας ἀστρονομικές γνώσεις.

Καθωρισμένη ἢ ὄχι, ἡ πεποίθηση γιά μέλλουσα ζωή δεσπόζει ὄλων τῶν ἐθνῶν, παρ' ὅλες τίς ἀβεβαιότητες καί τίς ἀρνήσεις. Μέ ὅποιαδήποτε μορφή ἡ ἀθανασία ἐκδηλώνεται στίς ἀνθρώπινες ἐλπίδες, σήμερα ὅπως καί κατά τήν ἐποχὴ τῶν Δρυϊδῶν. Οἱ ἐπαναστάσεις δέν μετέβαλαν τίποτε. Ὁ Ροβεσπιέρος προήδρευε κατά τήν ἐορτὴ τοῦ «Ἵπερτάτου ὄντος».

Ἀπό ὑπαρξη σέ ὑπαρξη, ἡ ψυχική ζωὴ μᾶς ἀνυψώνει σέ προοδευτική ἐξέλιξη. Καθένας ἀπό μᾶς ὑπῆρξε μεταλλικός, φυτικός, ζωϊκός, πρὶν γίνῃ ἄνθρωπος, καί ὁ ἄνθρωπος δέν ἀποτελεῖ τό τέρμα. Βρισκόμεθα ἀκόμη πολὺ χαμηλά.

Ἡ μεταθανάτια ζωὴ μας θά εἶναι ὅπως θά τήν παρασκευάσωμε. Εἴμεθα ὅπως αὐτοδιαμορφούμεθα. Τό κάρμα τῶν Θεοσοφιστῶν εἶναι πραγματικότης. Τὰ πλάσματα πού ζοῦν μόνον γιά τήν ὕλη, δέν θά ἀπολαύσουν τίς ἡδονές τοῦ πνεύματος. Οἱ φιλήδονοι θά βραδύνουν νά ἐξελιχθοῦν. Ἡ πνευματικὴ πρόοδος δέν εἶναι γιά ὅλους ἢ ἴδια. Οἱ ἐπανεναρκώσεις συνδέονται πρὸς τὰ πνευματικά καί ἠθικά χαρίσματα. Κανεὶς λόγος δέν ὑπάρχει γιά νά θεωρήσωμε σάν εἰδικό προνόμιο τοῦ πλανήτου μας τίς μετεναρκώσεις. Οὔτε εἶναι ἀντιεπισημονικό νά ἀποδοθῇ στήν ψυχική μονάδα ἡ δύναμη νά ταξιδεῖ ἀνάμεσα στίς ἀπέραντες οὐρά-

νιες έκτασεις και να μεταβιβάζεται από άστρο σε άστρο. Κατά τις μαγνητικές θύελλες της ήλιακης φωτοσφαιρας, οι ηλεκτρικές ακτινοβολίες του Ήλιου φθάνουν σ' εμάς έξ απόστάσεως 150 εκατομμυρίων χιλιομέτρων και συγκινούν την μαγνητική βελόνη και προξενούν διαταράξεις στον γήινο μαγνητισμό.

Έπειδή η τηλεπάθεια υπάρχει ανάμεσα σε νεκρούς και ζωντανούς, δεν απαγορεύεται στους αστρονόμους να ελπίζουν ότι ίσως δεν είναι μακριά η ημέρα κατά την οποία επικοινωνίες ψυχικές θα μπορέσουν να εγκατασταθούν μεταξύ ενός πλανήτου του συστήματός μας και της Γης. Τό διάστημα δεν υπολογίζεται στην τηλεπάθεια.

Τά συμπεράσματα στά όποία καταλήξαμε είναι αποτέλεσμα προσωπικής εργασίας, ελεύθερης και ανεπηρέαστης, χωρίς σύνδεσμο προς καμία πίστη, προς κανένα θρησκευτικό σύστημα.

Είναι άξιο παρατηρήσεως, από επιστημονική άποψη, ότι οι παρατηρήσεις μας συμπίπτουν μέ τά διδάγματα του άποκρυφισμού, μέ τις έσωτερικές παραδόσεις των Ινδιών, της Αιγύπτου, της Χαλδαιας, της Περσίας, της Ελλάδος, των Έβραίων, των Έσσαιών, των Καββαλιστών και των Ερμητιστών του μεσαίωvος. Βρίσκομε τά πλείστα των θεμάτων μας, τή διπλή όραση, τις τηλεπαθητικές μεταβιβάσεις, τις μεταθανάτιες έκδηλώσεις, τις όπτασίες, στή «Βίβλο των νεκρών», στή «Ρίγκ-Βέδα», στή «Ζένδ-Άβέστα», στό βουδδικό «Τριπιτάκα», στή «Μάχα-Βαράτα» στους «Νόμους του Μανού», στή «Βίβλο». Πρέπει να έκπλητώμεθα λιγώτερο από τόν συσχετισμό δύο έκδοχών της ίδιας άληθείας, σε απόστάσεις πολλών χιλιοετηρίδων και μέ μεθόδους διαφορετικές, από όσο έξεπλάγη ό πρώτος Ίησουϊτης, πού έφθασε στην Κίνα σαν ιεραπόστολος και άντελήφθη ότι ό μύθος του Θείου Βρέφους, πού γεννήθηκε από παρθέvον, διδασκόταν εκεί πριν πέντε χιλιάδες χρόνια.

Έπιστρέφομε μήπως, κατά τόν 20όν αιώνα, στά δόγματα πού κηρύχθηκαν πριν από έπτά χιλιαδες χρόνια; Και ναι και όχι. Ναι, από την άποψη ότι οι άρχαίοι έγνώριζαν πολύ περισσότερα από όσα γενικώς φανταζόμεθα. Όχι, από την άποψη ότι οι σύγχρονες επιστημονικές μέθοδοι μάς παρέχουν μιά πρακτική έπιβεβαίωση και μιά άρχή έρμηνείας.

Η ψυχή είναι ανεξάρτητη από τόν υλικό όργανισμό και έξακολουθεί να ζή μετά τόν θάνατο.

Βεβαίως, απέχομε πολύ από τό να γνωρίζωμε τά πάντα.

Δυσκολίες, σκοτάδια, φαινόμενα άκατανόητα, παραμένουν άλυτα για τις άνθρωπινες ιδιότητες.

Μᾶς περιβάλλει ἄγνωστο χωρίς ὄρια. Δέν συλλαμβάνομε τήν πραγματικότητα. Ἄν τήν πλησιάζωμε λιγάκι, ἄς εἶμαστε εὐχαριστημένοι. Ἄντί τοῦ ὕπνου τῆς νύχτας, ξυπνάμε πρὶν ἀπό τή χαυραγή.

Οὐδεὶς θνητός κατόρθωσε μέχρι σήμερα νά ἀνασηκώσῃ τόν πέπλο τῆς Ἰσιδος. Δέν τολμῶ νά ἰσχυρισθῶ ὅτι ἔλυσα τὸ ἀπέραντο πρόβλημα. Ἐλπίζω ὅμως ὅτι ἡ ἐργασία αὐτὴ δέν θά παραμείνῃ στεῖρα.

Ἐκαθάρισα τὸ γήπεδο καὶ ἄνοιξα τὸν δρόμο τῆς νέας ἐπιστήμης. Τὸ μέλλον θά κρίνῃ γιὰ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς προσπάθειας.

Ἐθέσαμε σέ ἐφαρμογὴ τὴν πρόκληση τοῦ Ἰησοῦ:

«Ζητεῖτε καὶ εὐρήσετε».

Ἄποισοῦν καὶ ἂν ἀποδειχθοῦν αἱ πρόοδοι τῶν ἀνακαλύψεων τοῦ μελλοντος, τὸ δόγμα συνοψίζεται στὸν ὀρισμὸ:

Τὸ σῶμα παρέρχεται. Ἡ ψυχὴ ζῆ στὴν αἰωνιότητα.

**Ἀπό τίς ἀξέχαστες ἐπιφυλίδες
Νίκου Καρβούνη**

Πνευματική δουλεία

Πάντοτε ἐπίκαιρος, πάντοτε φρέσκος, πάντοτε χρήσιμος ὁ ἀλησμόνητος στοχαστής Ν ἱ κ ο ς Κ α ρ β ο υ ν ῆ ς, που ὤφωνε πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο, ἀπὸ τίς περιφημες ἐπιφυλλίδες τῆς Π ρ ω ῖ α ς, αἰώνια ἰδανικά καὶ ἀθάνατες ἀλήθειες, μὲ τὴν δροσιά καὶ τὴν βαθυτητα τοῦ πνευματοῦ του. Ἡ ἐπιφυλλίδα, που ἀναδημοσιευσμε σ' αὐτὸ τὸ τεύχος, μὲ τὴν σκέψι ὅτι θα ἐνδιαφέρῃ καὶ τοὺς παλαιούς, που ἐγνώρισαν τὸν Καρβουνη, καὶ τοὺς νεώτερους, που δὲν τὸ εὐτυχισαν, προέρχεται ἀπὸ τὴν Π ρ ω ῖ α τῆς 2ας Νοεμβρίου 1931.

Εἰς ποίαν σχολὴν ἀνήκετε; Παραδέχεσθε τὸν Κάντιον, τὸν Μπερξὸν; Πιστεύετε εἰς τὸν Πνευματισμὸν; Σᾶς ἐλκύει ὁ «ντετερμινισμός»; Ποῖαι εἶναι αἱ προτιμήσεις σας εἰς τὴν τέχνην; Κλασικισμὸς ἢ ρομαντισμὸς; Ἐμπρεσσιονισμὸς, ἐξπρεσσιονισμὸς, κυβισμὸς, φουτουρισμὸς; Βρίσκετε σωστὸν τὸν σοσιαλισμὸν; Καὶ πῶς τὸν προτιμᾶτε; Μαρξισμὸν, κομμουνισμὸν;

Εἶναι ἐρωτήσεις πού διαμείβονται συχνότατα κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτὰς τῆς γενικῆς συγχύσεως τῶν πάντων καὶ πού θεωροῦνται λογικαί. Καὶ ἀλλοίμονον εἰς ἐκεῖνον, πού θά εἶχε τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν εἰλικρίνειαν ν' ἀπαντήσῃ:

Ἄδελφέ μου, δὲν ἀνήκω εἰς καμμίαν σχολὴν, εἰς κανέναν «ισμὸν». Προσπαθῶ, ἀπλῶς, νὰ εἶμαι ἄ ν θ ρ ω π ο ς καὶ νὰ σκέπτομαι μὲ εὐθύτητα, μὲ ἀπλότητα καὶ μὲ ὄσῃν περισσοτέραν ἐλευθερίαν, μὲ τὸ δικό μου τό μυαλό, χωρὶς νὰ δουλεύω εἰς τὴν ἐιδικὴν –σοφὴν ἢ ἄσοφον– σκέψιν κανενός.

Θά ἐθεωρεῖτο τουλάχιστον καθυστερημένος, ἀσυντόνιστος πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς, πού σπρώχνει πρὸς τὰς ἀγεληδὸν ἐκδηλώσεις. Διότι αἱ ἀγεληδὸν ἐκδηλώσεις δὲν περιορίζονται μόνον εἰς τὸ πολιτειακὸν καὶ τὸ πολιτικὸν πεδῖον –ὅπως συμβαίνει με τὸν «Χιτλερισμὸν», τὸν «μελανοχιτωνισμὸν», τὸν «χαλυβδοκρανισμὸν». Ἐκεῖ, τουλάχιστον, ὑπάρχει κάποιον ἐλαφρυντικόν. Ὅμαδες ἀνθρώπων παραιτοῦνται τοῦ δικαιώματος πού ἔχει κάθε ἀνθρώπος νὰ σκέπτεται καὶ νὰ κρίνῃ ἐλευθέρως, προτιμοῦν νὰ σκέπτονται, νὰ κρίνουν καὶ νὰ αἰσθάνωνται δυνάμει ἡμερησίων διαταγῶν, ξεγελοῦν τὴν ὀλιγαρκεστάτην ἀνθρωπίνην συνειδησίαν τῶν μὲ τὴν σκέψιν, ὅτι αὐτὸ εἶναι μία μεγάλη ἀρετὴ, πού λέγεται «σιδηρὰ πειθαρχία» καὶ ἡσυχάζουν –ἐξοφλοῦν ἀνετώτατα μὲ τὴν ἀνωτέραν ἀνθρωπίνην τῶν ὑπόστασιν. Ἄλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ ὁμαδικῶς συναγελάζεσθαι κυριαρχεῖ ὀλοένα τυραννικώτερον καὶ εἰς τὴν σφαῖραν τὴν πνευματικὴν. Π ρ ἔ π ε ι ν' ἀνήκη κα-

νείς εις κάποιον «ισμόν», τόσον ὡς πρὸς τὰς κοινωνικάς, πολιτειακάς, πολιτικάς, πνευματικάς γενικῶς ἀντιλήψεις του, ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὴν αἰσθητικὴν του. Καὶ ἐπειδὴ κάθε τι πού εἶναι ἀφύσικον ἔχει συχνότατα καὶ κωμικὰς ἐκδηλώσεις, βλέπει κάποτε κανεὶς διασκεδαστικώτατους γάμους κεφαλαιοκρατισμοῦ καὶ χριστιανισμοῦ, μπερξονισμοῦ καὶ κολλεκτιβισμοῦ, πριμιτιβισμοῦ καὶ πονηροτάτης φιλοχρηματίας.

Ἄκομη καὶ δι' ἐκεῖνον πού ἐξανίσταται ἐναντίον ὅλης αὐτῆς τῆς ἀναξίας δουλείας, τῆς εὐχαρίστου καὶ προθυμοτάτης ἢ δυσκολωτέρας καὶ μέ συμβιβασμούς ὑπαγωγῆς εἰς τὰ πνευματικά καλούπια, τὰ καλούπια τῶν πίστεων πού συνηθίζονται εἰς τὴν σύγχρονον διανοητικὴν ἀγοράν, ὑπάρχει ἓνας πρόχειρος χαρακτηριστικός «ισμός» εἰς τὰ χεῖλη τῶν ἀγγελιδῶν «ισμοφρονούντων»: Αὐτό πού πρεσβεύει –τοῦ λέγουν καταδικαστικῶς– εἶναι καθαρὸς ἀναρχισμός.

Ἄλλ' εἶναι ἀπαραίτητον νὰ δουλεύη κανεὶς εἰς κάποιον «ισμόν»; (Καὶ δὲν πρέπει νὰ λησμονῆται ὅτι «ισμός» εἶναι, εἰς τὸ τέλος, καὶ κάθε πολιτισμός).

Εἰς τὴν φύσιν ὑπάρχουν κοινωνίαι ζῶων πού θά μπορούσαν νὰ χρησιμεύσουν ὡς ὑπόδειγμα «κολλεκτιβισμοῦ». Οἱ μέλισσες καὶ τὰ μυρμηγκία ἔχουν τὴν «κολλεκτίβα» των ἀπὸ μυριάδων ἐτῶν. Αἱ πολιτεῖαι των –ἡ πολιτεία τῶν μελισσῶν ἔχει περιέργως πολλὰς ὁμοιότητας οὐσιαστικάς μέ τὴν Πολιτείαν τοῦ Πλάτωνος– εἶναι σοφοί, περίπλοκοι ὄργανισμοί, βασισμένοι εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ κοινοῦ συμφέροντος. Τὸ ἄτομον δὲν παίζει κανένα ρόλον ὡς ἄτομον εἰς τὸ σύνολον αὐτό. Ἀμειλικτοί, ἀμετάβλητοι νόμοι τὸ διέπουν, σκληρότατοι διὰ τὸ ἄτομον. Καὶ ἓνας Ἄγγλος ποιητῆς ἀπὸ τοὺς περισσότερον ἀξιους προσοχῆς ὁ πρό ὀλίγων ἐτῶν ἀποθανῶν «δαφνοστεφῆς ποιητῆς» τῆς Βρετανικῆς Αὐλῆς Ροβέρτος Μπρίτζες, εἰς τὸ ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρον ποιητικόν ἔργον του «Ἡ Διαθήκη τῆς Ὁμορφιάς», γράφει σχετικῶς μέ τὴν κοινωνίαν τῶν μελισσῶν:

«Λένε ὅτι οἱ μέλισσες ἄλλοτε ἦταν προικισμένες μέ Λογικόν καὶ τὸ ἔχασαν μόνον καὶ μόνον, διότι ἐκανόνισαν καὶ ἐτακτοποίησαν τὴν ζωὴν των, κατὰ τέτοιον τρόπον, ὥστε νὰ μὴ τοὺς χρειάζεται πλέον τὸ Λογικόν· γι' αὐτὸ καὶ τὸ Λογικόν ἐφθάρη καὶ ἐξέλιπεν ἀπὸ τὴν ἀχρησίαν».

Ὁ διασκεδαστικὸς αὐτός, ἀλλὰ καὶ σοφώτατος μῦθος μπορεῖ νὰ κινήσῃ εἰς σειρὰν χρησιμωτάτων σκέψεων. Ἡ κοινωνία τῶν μελισσῶν εἶναι ἓνα τυπικώτατον ὑπόδειγμα κοινωνισμοῦ, πού στηρίζεται εἰς τὴν ἀρχήν: «Ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλυτέρα ἀπόδο-

σις ὑπὲρ τοῦ συνόλου, μέ τό ἀκρότατον τοῦ δυνατοῦ μόχθου κάθε ἀτόμου». Εἰς ἄλλα θεωρητικά πρότυπα ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν ἡ ἀρχή αὐτή μεταβάλλεται ὡς ἐξῆς: «Ὅσον τό δυνατόν μεγαλύτερα ἀπόδοσις ὑπὲρ τοῦ συνόλου μέ τόν ὀλιγώτερον δυνατόν μόχθον κάθε ἀτόμου». Ἀλλά καί εἰς τήν μίαν καί εἰς τήν ἄλλην τήν περίπτωσιν, ὅσον καί ἂν ἡ εἰσφορά τοῦ ἀτόμου, διαφέρῃ ποσοτικῶς, ἡ βασική ἀρχή μένει ἡ ἴδια, τό ἄτομον θυσιάζεται εἰς τό σύνολον.

Ἡ θυσία τοῦ ἀτόμου διά τό σύνολον εἶναι τό ἀνώτατον σημεῖον, εἰς τό ὅποιον μπορεῖ νά φθάσῃ ἡ ἀρχή ὅτι ὁ περιορισμός τῆς αὐταρχικότητος τοῦ «ἑαυτοῦ» εἶναι ἀπαραίτητος διά τήν κοινωνικήν συμβίωσιν τῶν ἀνθρώπων καί ὅτι μόνον μέ τήν κοινωνικήν αὐτήν συμβίωσιν ἡ ἀνθρωπότης μπορεῖ νά ἐπιτελέσῃ τόν προορισμόν της. Εἰς αὐτήν τήν βασικήν ἀρχήν στηρίζονται καί ὅλα τά πολιτειακά συστήματα τῶν ἀνθρώπων. Ὁ διαφορισμός τῆς ποιότητός των καί τῆς ἀποτελεσματικότητός των ὡς πρὸς τήν ὑποβοήθησιν τῆς ἀνθρωπότητος πρὸς τήν φυσικήν ἐξέλιξιν της, ἐξαρτᾶται ἀπό τό κατά πόσον ὁ περιορισμός αὐτός τῆς αὐταρχικότητος τοῦ ἀτομικοῦ «ἑαυτοῦ» εἶναι ἐκούσιος ἢ ἐπιβάλλεται ἀπό τό σύνολον, καθὼς καί ἀπό τόν βαθμόν καί τόν τρόπον αὐτῆς τῆς ἐπιβολῆς. Καί δέν εἶναι ἀνάγκη νά σκεφθῇ κανεῖς πολὺ διά νά καταλήξῃ εἰς τό συμπέρασμα, ὅτι τόσον περισσότερον ἐκούσιος εἶναι αὐτός ὁ περιορισμός –τόσον, δηλαδή, εἶναι περισσότερον αὐτοπεριορισμός– ὅσον περισσότερον καλλιεργημένα πνευματικῶς εἶναι τά ἄτομα πού συναπαρτίζουν μίαν κοινωνίαν.

Ἄλλ' ἡ πνευματική αὐτή καλλιέργεια εἶναι τό τελευταῖον πρᾶγμα πού ἐνδιαφέρει τά κοινωνικά καί τά πολιτειακά συγκροτήματα τῶν σημερινῶν ἀνθρώπων. Ἡ ὑλιστική ἀντίληψις ἐπεκράτησε πέρα καί πέρα. Σκοπός τῆς συγκροτήσεως τῶν κοινωνιῶν εἰς πολιτείας θεωρεῖται ἀπλῶς ἡ ἐπιδίωξις τῆς ὑλικῆς εὐημερίας, τῆς δικαίας μόνον κατανομῆς τῆς εἰσφορᾶς τοῦ ἀτόμου πρὸς τό σύνολον, τῆς ἴσης κατανομῆς τοῦ προϊόντος τοῦ κοινῆς μόχθου. Κ' ἔτσι ὁ ἀνθρώπος, ἡ ἀνωτάτη αὐτή –ἔως τώρα– ἐκδήλωσις τῆς Δημιουργίας, καταλήγει εἰς τό συμπέρασμα, εἰς τό ὅποιον ἔφθασαν ἀσυναίσθητα, μέ τό ζωϊκόν ἔνστικτόν των, τά μυρμηγκία καί οἱ μέλισσες· νά τακτοποιήσῃ καί νά κανονίσῃ τόσον καλά τήν ζωὴν του –τήν ζωϊκὴν του ζωὴν– ὥστε νά μὴ τοῦ χρειάζεται εἰς τό τέλος, τό λογικόν. Ὁ παράγων Πνεύμα σβύνεται ἐντελῶς ἀπό τὰς ἐξισώσεις τῶν μεγάλων ἀνθρωπίνων προ-

βλημάτων τῆς σημερινῆς ἐποχῆς εἰς τοὺς πίνακας τῶν ἐφευρετῶν τῶν διαφόρων πολιτικο-κοινωνικῶν συστημάτων.

Ἄλλ' ὁ ἄνθρωπος εἶναι μία σύνθεσις τριπλῆ:

Ἄνηκει εἰς τὸν κόσμον τὸν φυσικὸν μὲ τὸ σῶμά του· ἀνήκει εἰς τὸν κόσμον τὸν θυμικὸν μὲ τὰ αἰσθήματά του. Εἶναι πρό πάντων, ὄν πνευματικόν, μὲ τὴν νοητικὴν του ἐκδήλωσιν. Ἡ μέλισσα στερεῖται αὐτοῦ τοῦ τελευταίου συνθετικοῦ, πού εἶναι ἡ πηγὴ τῆς χαρᾶς καὶ τοῦ πόνου διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ καὶ ἡ δυναμικότης μιᾶς θεότητος. Καὶ ὅταν λησμονῆται ἡ δυναμικότης αὐτή, ὅταν οἱ ἄνθρωποι ξεπέφτουν οἰκειοθελῶς ἀπὸ αὐτήν, τὸ πνεῦμα μασκαρεύεται εἰς μίαν στενὴν «διανόησιν» καὶ ἡ διανόησις αὐτὴ εἶναι τὸ τεναγῶδες ἔδαφος, ὅπου βλαστάνουν εἰς μεγάλην ἀφθονίαν ὅλα αὐτὰ τὰ φυτὰ τῆς σήψεως τῆς πνευματικῆς – ὅλα τὰ εἰς «ισμός» λήγοντα κατασκευάσματα. Κ' ἔτσι προδίδεται ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον τὸν ἐκπτώτον τῆς πνευματικῆς του μεγαλειότητος ἕνας ἄλλος «ισμός» – ὁ μόνος πού εἶναι ἄξιος εὐλαβείας: ὁ Ἄ ν θ ρ ω π ι σ μ ό ς .

Τι πρέπει λοιπὸν νὰ γίνη; – θά δικαιούται νὰ ἐρωτήση κανεὶς. Ν' ἀφεθῆ τὸ άτομον ἀχαλίνωτον εἰς τὴν ἀναζήτησιν τῆς ὑλικῆς καὶ τῆς θυμικῆς καὶ τῆς πνευματικῆς εὐημερίας του; Νά χαλαρωθῆ ἡ ὀργάνωσις τῶν ἀνθρώπων εἰς πολιτικοκοινωνικά σύνολα; Δέν ὀδηγεῖ αὐτὸ εἰς μίαν ματαιὰν ἀναρχίαν, κάθε ἄλλο παρά ἐξυπηρευτικὴν τῆς ἀνθρωπίνης ἐξελίξεως πρὸς τὸν ὑψηλὸν τῆς προορισμόν;

Ἡ καλυτέρα ἀπάντησις εἰς αὐτὴν τὴν λογικὴν καὶ δικαίαν ἐρώτησιν εἶναι, ἴσως, ἡ ἀπάντησις ἑνὸς ἐξαιρετικὰ ἐλευθέρου Ἀνθρώπου, πού ἀπεκρίθη, πρό ὀλίγων μηνῶν, εἰς μίαν σχετικὴν ἀπορίαν ἑνὸς φίλου του, εἰς κάποιαν πνευματικῆς φύσεως συγκέντρωσιν εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην:*

«Κατὰ τὸ παρόν, τὸ ὅλον σύστημα τῆς ζωῆς βασιζέται εἰς τὴν πάλην τοῦ ἀτόμου ἐναντίον τοῦ συνόλου, δηλαδὴ εἰς τὸν ἐγωισμόν.

Ἄποδίδεται μία παράλογος ἐμφασίς εἰς τὴν ἀτομικότητα. Τὸ άτομον φρονεῖ, ὅτι μὲ τὸ νὰ ἐκφράσῃ ἑαυτὸ, μὲ τὸ νὰ παλαίη ὑπὲρ ἑαυτοῦ, διὰ τὴν ὑπαρξίν του, διὰ τὴν καλοπέρασίν του, προοδεύει. Ἄλλ' ἡ ἀτομικότης δέν εἶναι δυνατόν νὰ ἐδραιώσῃ ἑαυτὴν μέσα εἰς μίαν κοινὴν ἐργασίαν. Αὐτὸ θά δημιουργῆ πάντοτε ἕνα χάος. Οἱ ἄνθρωποι νομίζουν, ὅτι μὲ τὸ νὰ ἐκφράσουν τὸν

* Ἐννοεῖ τὸν Κρισναμούρτι.

ἐαυτὸν των, μὲ τὴν ἐργασίαν, μὲ τὴν συσσώρευσιν ἀποκτημάτων, θά προαχθοῦν πρὸς εὐτυχίαν, πρὸς μίαν πραγμάτων εὐδαιμονίας. Ἐνῶ αὐτὴ δὲν ἐπιτυγχάνεται ποτέ μὲ συνεδριακὰς προσπάθειας, διὰ μέσου σωτήρων τῆς ἀνθρωπότητος, ἀλλὰ μόνον μὲ τὴν ἀτομικὴν προσπάθειαν τοῦ καθενός. Ὅταν οἱ ἄνθρωποι τὸ καταλάβουν αὐτό, θά σχεδιάσουν διαφορετικὰ τὴν ζωὴν των. Ἔως τώρα ἐπεζήτησαν νὰ βροῦν τὴν ἀλήθειαν «κολλεκτιβιστικῶς», καί, ἀντιθέτως, νὰ ἐκδηλώσουν τὴν ἀτομικότητά των, νὰ ἐκφράσουν τὸν ἐαυτὸν των εἰς ἐνεργείας πού δὲν μπορεῖ παρά νὰ εἶναι χαρακτηρὸς κολλεκτιβιστικοῦ. Τώρα θά ἔπρεπε νὰ καταλάβουν ὅτι π ρ έ π ρ ε ι ν ' ἀ ν α ζ η τ ο ὕ ν τ ῆ ν Ἰ Ἀ λ ῆ θ ε ι α ν ἀ τ ο μ ι κ ῶ ς , ἀ ν ε ξ α ρ τ ῆ τ ω ς . Ὅταν ὀλόκληρον τὸ σχέδιον τῆς ζωῆς στηριχθῆ ἐπάνω εἰς αὐτὴν τὴν ἀντίληψιν, τότε δὲν θά εἶναι πλέον δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ ἐκμετάλλευσις λαῶν ὀφειλομένη εἰς ἐγώισμόν, ἢ εἰς ἀπλησίαν· δὲν θά μπορῆ νὰ ὑπάρξῃ σύγχυσις μεταξύ τῆς ἐκ μέρους τοῦ ἀτόμου ἀναζητήσεως τῆς ἸΑληθείας, καί τῆς κολλεκτιβιστικῆς ἐργασίας, πού δὲν εἶναι δυνατόν νὰ πραγματοποιηθῆ παρά μόνον μὲ τὴν συνεργασίαν τῶν ἀνθρωπίνων ὁμάδων. Οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐργάζωνται «κολλεκτιβιστικῶς», ἀλλὰ νὰ ζοῦν ἀ τ ο μ ι κ ῶ ς τὴν πνευματικὴν των ζωὴν. Πρέπει, δηλαδὴ, νὰ περάσουν τὸ σφουγγάρι ἐπάνω ἀπ' ὅλα τὰ ἰδανικά πού ἐδημιούργησαν ἀπὸ τὸν ἐγώισμόν καί τὴν φιλαυτίαν των, πού τὰ ἐβάσισαν εἰς τὴν ἐσφαλμένην ἀντίληψιν ὅτι μὲ διαφόρους πνευματικὰς αὐθεντίας, διὰ τῶν προσπαθειῶν ἐνός ἄλλου, δι' ἰνστιτούτων, διὰ δογμάτων, μποροῦν νὰ βροῦν καί νὰ ζήσουν τὴν ἸΑλήθειαν».

Χωρὶς ἐλευθερίαν σκέψεως, χωρὶς ἀνεξαρτησίαν πνευματικὴν ἕνας ἄνθρωπος θά παραδέρνῃ ἀπελπιστικὰ μέσα εἰς τὸν βάλτον μὲ τὴν πυκνὴν καί ὑπουλον φυτεῖαν τῶν βουρκοτόπων – τὴν φυτεῖαν ὄλων τῶν «ισμῶν». Χωρὶς αὐτὴν τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ἀπελευθέρωσιν ἀπ' ὅλα τὰ καλοῦπια καί ὅλα τὰ «συστήματα» –πρό πάντων τὰ συστήματα τὰ διανοητικά, πού εἶναι τὰ τυραννικώτερα– δὲν εἶναι δυνατόν ν' ἀναζητηθῆ μία λογικὴ καί ἀσφαλὴς λύσις τῶν καταθλιπτικῶν προβλημάτων πού ἀπασχολοῦν σήμερον τὴν δυστυχισμένην αὐτὴν ἸΑνθρωπότητα καί ζητοῦν μίαν διευθέτησιν ταχεῖαν καί γενναίαν.

ἸΕλευθερία σκέψεως δὲν σημαίνει τὴν κατὰ σύστημα ἀπόρριψιν ὄλων ὅσα ἔως τώρα ἡ ἀνθρωπινὴ σκέψις ἐδημιούργησε. Πρέπει νὰ ξεκαθαρισθῆ καλὰ τὸ ζήτημα: ὑπάρχει ἕνα κολοσσιαῖον ποσὸν ἀνθρωπίνης πείρας, πού ἀνήκει εἰς τὴν ἀνθρωπότητα. Ὑπάρχει ἕνα μεγάλο ποσὸν γνώσεων, πού εἶναι τὸ προϊόν

της ανθρωπίνης διανοητικής εργασίας. Ὑπάρχει ἡ ἐργασία ὄλων τῶν ἐλευθέρων ἀνθρώπων πού προηγήθησαν. Αὐτά εἶναι κτῆμα ἀναφαίρετον τῆς σημερινῆς γενεᾶς τῶν ἀνθρώπων. Ἐπάνω εἰς αὐτά τὰ δεδομένα θά στηριχθῆ, πρέπει νά στηριχθῆ, μία ὀργανωμένη ὁμαδική ἐργασία διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ὑλικῆς εὐημερίας των καὶ διὰ τὸν ἐφοδιασμόν των μὲ τὰ ἀναγκαῖα μέσα τῆς ἀτομικῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεώς των. Ἄλλὰ δι' αὐτὴν τὴν ἀνάπτυξιν εἶναι ἀνάγκη πρωταρχική, ἀνάγκη ζωτικωτάτη, νά γιγαντωθῆ εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἡ δίψα τῆς πνευματικῆς ἐλευθερίας –τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς σκέψεώς των ἀπὸ κάθε ζυγόν καὶ κάθε περιορισμόν: ἀπὸ τὸν ζυγόν καὶ τοὺς περιορισμούς τῆς «σοφίας» τῶν ἄλλων, τῶν συστημάτων, τῶν καλοπιῶν, τῶν ἐκ τῶν προτέρων σχηματισμένων ἰδεῶν, τῶν δογματισμῶν, τῶν διαφόρων «ισμῶν»– ὄλων τῶν «ισμῶν». Καὶ θά ἔπρεπεν, εἰς τοὺς νέους ἰδίως, νά καλλιεργῆται τὸ πνεῦμα τῆς μὴ τυφλῆς ὑποταγῆς εἰς καμμίαν δοξασίαν καὶ κανένα σύστημα ἰδεῶν, χωρὶς τὴν βάσανον τῆς σκέψεως καὶ τῆς κρίσεως τῆς ἀτομικῆς.

Εἰς τὴν κρίσιμον αὐτὴν καμπὴν τῆς σταδιοδρομίας τῆς Ἀνθρωπότητος, ἡ ἀπολύτρωσις ἀπὸ τὰ πνευματικὰ αὐτὰ δεσμά, πού καταντοῦν εἰς τὰς ἀγγελιδὸν παρατάξεις τῶν «ισμῶν» θά εἶναι ἡ πραγματικωτέρα ἀπόδειξις τῆς ἀπαρχῆς μιᾶς ἀληθινῆς Μεταβολῆς.

Τό βιβλίον καὶ ὁ ἄνθρωπος

Ὁ Φράνσις Μπαϊκον, στό δοκίμιό του «Περὶ σπουδῶν» λέγει:

«Ἡ δαπάνη πολλοῦ χρόνου σέ μελέτες εἶναι ὀκνηρία. Ἡ χρησιμοποίησις των ὡς διακοσμητικῶν εἶναι ἐπιτήδευσις. Ἡ στήριξις κρίσεως μόνον στοὺς κανόνας των εἶναι σχολαστικισμός. Οἱ τεχνῖται καταδικάζουν τὰς σπουδὰς, οἱ ἀπλοῖ ἄνθρωποι τὰς θαυμάζουν, οἱ εὐφυεῖς ἀπλῶς τὰς χρησιμοποιοῦν.

Μὴ διαβάζετε γιὰ νά ἀναιρέσετε, οὔτε γιὰ νά πιστέψετε καὶ νά ἀποκτήσετε δεδομένες ἀπόψεις, οὔτε ἀκόμη γιὰ νά βρῆτε θέμα συζητήσεως, ἀλλὰ μόνον γιὰ νά σταθμίσετε καὶ νά ἐξετάσετε. Μερικά βιβλία εἶναι γιὰ νά τὰ δοκιμάσετε, ἄλλα γιὰ νά καταπιῆτε καὶ μερικά γιὰ νά τὰ μασήσετε καὶ νά τὰ χωνέψετε. Δηλαδή, μερικά βιβλία εἶναι γιὰ νά διαβασθοῦν ἐν μέρει μόνον, ἄλλα γιὰ νά ἀναγνωσθοῦν ὄχι ὅμως μὲ περιέργεια, καὶ λίγα γιὰ νά γίνουν κτῆμα...».

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΔΙΑΛΟΓΙΣΜΟΥ

Συγχώρησις

COMM. DOTT. G. FILIPPONIO

Ἡ λέξις «συγχώρησις» δύναται νά ἐρμηνευθῆ σέ ποικίλα αἰσθήματα. Ἡ πλέον κοινὴ σημασία εἶναι, κυρίως, «λύτρωσις».

Ποιὸς ὀφείλει νά συγχωρῆ; Ὅφειλουμε νά συγχωροῦμε π ἄ ν τ ε ς . Ἡ συγχώρησις εἶναι μιὰ ἀπὸ τίς θεμελιώδεις διδασκαλίαι τοῦ Χριστοῦ· δικά Του εἶναι αὐτὰ τὰ λόγια: «Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθρούς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοὺς μισοῦσιν ὑμᾶς καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς». (Ματθ. Ε' 43-44), Καὶ ἀλλοῦ: «Λέγει Κύριος· ἐάν οὖν πεινᾷ ὁ ἐχθρός σου, ψώμιζε αὐτόν, ἐάν διψᾷ, πότιζε αὐτόν. Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νικά ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν». (Ρωμ. ΙΒ' 20-21).

Ἡ διδασκαλία αὕτη εἶναι πανάρχαια· φθάνει νά σταχυολογήσουμε τὰ Ἱερά Κείμενα ὄλων τῶν λαῶν, γιὰ νά τὴν συναντήσουμε ἐκφρασμένη μὲ πολὺ παρεμφερῆ λόγια.

Β ο υ δ δ ι σ μ ὀ ς : Οὐδέποτε τὸ μῖσος σταματᾷ μὲ τὸ μῖσος. Τὸ μῖσος σταματᾷ μὲ τὴν ἀγάπη, αὐτὸς εἶναι ἀρχαῖος κανὼνας.

Ἄς ζοῦμε εὐτυχισμένα, χωρὶς νά μισοῦμε ἐκείνους πού μᾶς μισοῦν. Ἐν τῷ μέσῳ ἀνθρώπων πού μισοῦν, ἄς μένουμε ἐλευθεροὶ ἀπὸ τὸ μῖσος. Ὁ ἄνθρωπος ἄς νικᾷ τὸ μῖσος μὲ τὴν ἀγάπη, τὸ κακὸ μὲ τὸ καλὸ, ἄς νικᾷ τὴν φιλαργυρία μὲ τὴν γενναιοδωρία, τὴν ψευδολογία μὲ τὴν ἀλήθεια.

Καλῶ ἀληθινόν βραχμάνα, ἐκείνον πού μὴν ἔχοντας διαπράξει ἀδίκημα ὑποφέρει τὴν μομφή καὶ τὴν τιμωρία, πού ἀνθίσταται μὴ προβάλλοντας ἀντίστασι.

Λ ἄ ο – Τ σ ἔ : Ἡ εὐγένεια νά εἶναι ἡ ἀπάντησί σου στὴν ὕβρι.

Κ ο μ φ ο ὕ κ ι ο ς : Ἡ μεγίστη ἀρετὴ: Μὴν πράττεις στοὺς ἀλλοι, ὅ,τι δέν θά σοῦ ἄρесе νά πράξουν ἄλλοι σέ σένα.

Ν' ἀνταμείβεις τὴν προσβολή μὲ δικαιοσύνη, ν' ἀπαντᾷς στό κακὸ μὲ καλὸ.

Α ἱ γ υ π τ ο ς : Οὔτε νά ἐπιθυμῆς, οὔτε νά ἐπιζητῆς τὴν ἐκδίκησι, νά εἶσαι πάντοτε ἔτοιμος πρὸς βοήθειαν τοῦ ἀδελφοῦ σου, ἀκόμη καὶ μὲ κίνδυνο τῆς ζωῆς σου.

Τό αἶσθημα τῆς συγχωρήσεως, τοῦ ὁποίου ὅλοι οἱ εἰλικρινεῖς πνευματικοί ἄνθρωποι ἀναγνωρίζουν τήν βαθειά ἀλήθεια, μᾶς καθιστᾶ σκεπτικούς, καθὼς κυττάζουμε γύρω μας καί διαπιστώνουμε πόσο λίγο εἶναι κατανοητό καί ἀποδεκτό ἀπό τοὺς πολλούς, καί σ' ἐκείνους πού αὐτοχαρακτηρίζονται ἐξυπνοί καί συνετοί, πόσα μειδιάματα σκεπτικισμοῦ, ἀκόμη καί συμπαθητικῆς εἰρωνίας προκαλεῖ.

Ἄλλ' ἄς ἀπομακρυνθοῦμε γιά λίγα λεπτά ἀπό ἐκείνους πού εἶναι –ἢ πιστεύουν πὼς εἶναι– πλήρεις τῆς λεγομένης πρακτικῆς σοφίας· ἄς ἀνυψωθοῦμε πάνω ἀπὸ τοὺς ὀρίζοντες τῆς κάθε ἡμέρας καί ἄς θυμηθοῦμε πὼς οἱ διδασκαλίες τοῦ Χριστοῦ δέν εἶναι τοῦ κόσμου τούτου τ έ τ ο ι ο ς πού εἶναι. Ἄς θυμηθοῦμε πὼς τό ἰδανικό μας εἶναι ἡ ἔλευσις τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπί γῆς, ἐπί τοῦ ὄρατοῦ πεδίου, καί ὅτι δέν θά πραγματοποιηθῆ ποτέ αὐτή ἡ ἔλευσις, ἐάν προηγουμένως δέν ἐγκατασταθῆ σταθερά ἐ ν τ ὀ ς μ α ς ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἐάν δέν ἐρμηνευθῆ σωστά στό φῶς τῆς Ψυχῆς μας, ἐάν δέν ἀποβῆ ἓνα πραγματικό γεγονός τῆς ζωῆς μας, κάθε ἡμέρα, κάθε λεπτό.

Ἡ ἐπίτευξις τῆς αὐτόματης συγγνώμης φαίνεται σέ πολλούς ἔργο πολύ τραχύ καί, σέ μερικές περιπτώσεις, τελείως ἀπραγματοποίητο. Καί ὅμως δέν εἶναι ἡ ὑψίστη ἐπίτευξις. Τό μεγαλύτερο ἐπίτευγμα εἶναι ν' ἀναγνωρίση κανεῖς τό ἀνυπόστατον τῆς ἀνάγκης νά συγχωρήση, διότι δέν ὑφίσταται πλέον τό αἶσθημα τῆς προσωπικῆς προσβολῆς, δέν ὑπάρχει τίποτε γιά νά συγχωρηθῆ, διότι κατὰ κάποιο βαθμό ἔχει πραγματοποιηθῆ ἡ συνταύτισις μέ τήν ἴδια τήν Ψυχὴ του. Δέν ὑπάρχουν πιά προσβολές, καί ἐκεῖνες οἱ πράξεις πού πρὶν ἐθεωροῦντο τέτοιες, ἀναγνωρίζονται σάν παραβάσεις τοῦ Νόμου τῆς Ἀγάπης, δηλαδή τοῦ νόμου τῆς Ζωῆς. Τότε, ἀπέναντι σέ ἐκεῖνον πού ἔκαμε αὐτές τίς παραβάσεις, δέν νοιώθει μνησικακία, ἀλλὰ ζωηρὴ καί βαθειά συμπάθεια, διότι γνωρίζει ὅτι ἔθεσε σέ κίνησι ἓναν ἀλάθευτο νόμο: τόν Νόμο τῆς ἀνταποδόσεως, ἢ Νόμο Αἰτίας καί Ἀποτελέσματος, τόν Νόμο τοῦ Κάρμα.

Ἄς εἶναι σύνθημα γιά ὅλους τοὺς ἀνθρώπους: Συγχωρεῖτε! Συγχωρεῖν σημαίνει Ἀγαπᾶν.

Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΣ ΜΥΣΤΙΚΙΣΜΟΣ

ΚΑΘΩΣ ΤΟΝ ΕΡΜΗΝΕΥΣΕ Ο ΙΝΔΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΥΣ ROHIT MENTA

Είς εκείνον πού μελετᾶ τὰς θρησκείας κάμνει ἐντύπωσιν τὸ γεγονός ὅτι εἰς ὅλας ὑπάρχουν δύο ἀπόψεις. Ἡ μία ἀποψις εἶναι ἡ ἐξωτερικὴ καὶ ἡ ἄλλη ἡ ἐσωτερικὴ.

Ἡ ἐσωτερικὴ ἀποψις εἶναι ἐκείνη πού περιέχει τὸν μυστικισμόν. Εἰς τὸν Ἰνδουισμόν, ἐκεῖνο πού εἶνε γνωστόν ὡς Βεντάντα (Vedanta) εἶνε τὸ μυστικιστικόν μέρος τῆς θρησκείας αὐτῆς. Ὁ Σουφισμός εἶνε ἡ μυστικιστικὴ ἀποψις τοῦ Ἰσλαμισμού. Ὅμοίως εἰς τὸν Βουδδισμόν, ἐκεῖνο πού εἶναι γνωστόν ὡς Ζέν Βουδδισμός –ἡ ἀποψις ἐκείνη τοῦ Βουδδισμού ἡ ὁποία ἀνεπτύχθη εἰς τὴν Κίναν καὶ τὴν Ἰαπωνίαν– ἀποτελεῖ τὸν μυστικισμόν του.

Ἐπιθυμῶ νά ὑποστηρίξω ὅτι ὑπάρχει ἐπίσης βαθεῖα μυστικιστικὴ ἀποψις εἰς τὸν Χριστιανισμόν, ἀποψις ἡ ὁποία πολλακίς δὲν ἐννοεῖται ἀρκετὰ, οὔτε καὶ προβάλλεται ἀρκετὰ.

Εἰς ὅλας τὰς θρησκείας ὑπάρχουν ἀνομοιότητες, ἀλλ' αὐταὶ ἀφοροῦν τὸ ἐξωτερικόν σχῆμα. Ὄταν ἐμβαθύνετε καὶ ἔλθετε εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸ ἐσωτερικόν κέντρον, θά βρῆτε τὴν βασικὴν ἐκείνην ἐνότητα, ἡ ὁποία ὑπάρχει πίσω ἀπὸ ὅλας τὰς θρησκείας τοῦ κόσμου.

Ὄταν οἱ ἄνθρωποι χάνουν τὴν ἐπαφὴν μὲ τὴν μυστικιστικὴν αὐτὴν ἀποψιν τῆς θρησκείας, τότε ἡ θρησκευτικὴ τῶν ζωῶν χάνει τὴν ζωτικότητά της, καὶ τὰ σχήματα, ἡ διαγωγὴ, οἱ θρησκευτικοὶ κανόνες, γίνονται ὅλα μηχανικά. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δημιουργοῦνται αἱ θρησκευτικαὶ προλήψεις καὶ εἶναι, ἐπομένως, ὑψίστης σπουδαιότητος διὰ τὸν ἄνθρωπον νά στραφῆ πρὸς τὸ μυστικιστικόν κέντρον, τὴν καρδίαν τῆς θρησκείας του, καὶ νά πάρῃ ἀπ' ἐκεῖ τὴν ἔμπνευσιν καὶ τὴν ζωτικότητα.

Τί εἶναι Μυστικισμός;

Τί εἶναι λοιπὸν αὐτὸς ὁ μυστικισμός; Ποῖα εἶναι τὰ βασικά του χαρακτηριστικά; Θά ἔλεγα ὅτι μυστικισμός εἶναι ἡ ἀπ' εὐθείας ἀντίληψις τῆς πραγματικότητος, ἡ ἀκάλυπτος ἀντίληψις τῆς ἀληθείας. Ἐδῶ δὲν ὑπάρχει κανεὶς πέπλος μεταξύ ὑποκειμένου καὶ ἀντικειμένου, μεταξύ νοοῦντος καὶ νοουμένου. Μὲ ἄλλας λέξεις, εἰς τὸν μυστικισμόν, ὑπάρχει γνώσις διὰ τῆς ζώσης ὑπάρξεως καὶ ὄχι διὰ τῶν ἰδεῶν. Αἱ συνήθειες γνώσεις μας, διὰ τὰς ὁποίας εἴμεθα τόσοσιν ὑπερήφανοι, εἶναι γνώσεις διὰ τῶν ἰδεῶν.

Εἶναι αἱ γνώσεις περί τῶν εἰκόνων, περί τῶν εἰδώλων, περί τῶν ἐννοιῶν καί, ἐπομένως, εἶνε μόνον ἔμμεσοι γνώσεις.

Ὁ C. Jinarajadasa περιέγραψε πολύ ὠραῖα τόν ρόλον τῶν μυστικιστῶν καθ' ὅλους τούς αἰῶνας. Λέγει: «Εὐτυχεῖς οἱ ἄνθρωποι, ἐφ' ὅσον ὁ κόσμος ἔχει πάντοτε μυστικιστάς, διότι οἱ μυστικισταί εἶναι τὰ παιδιά ἐκεῖνα τοῦ Θεοῦ πού δέν γνωρίζουν ἡλικίαν, πού τραγουδοῦν τήν ἀνατολή τοῦ ἡλίου μέσα στό σκοτάδι τῆς νύχτας καί βλέπουν τό ὄραμα τῆς ἀναλήψεως τοῦ ἀνθρώπου μέσα στήν τραγωδία τῆς σταυρώσεως».

Τό ὑπέροχον ὄραμα τῆς ἀναλήψεως τοῦ ἀνθρώπου μέσα στήν τραγωδία τῆς σταυρώσεως εἶνε ἡ ὑπερτάτη συνεισφορά τοῦ Χριστιανικοῦ μυστικισμοῦ. Εἰς τόν Χριστιανισμόν, μᾶς ἐμφανίζεται ὡς συνύπαρξις τῆς ἀναλήψεως καί τῆς σταυρώσεως.

Ὁ Μυστικισμός, ὅπως ἤδη ἀνέφερα, δέν ἀσχολεῖται τόσον μέ τά ἐξωτερικά σχήματα, ὅσον μέ τά ἐσωτερικά, τήν πνευματικήν ζωήν τοῦ ἀνθρώπου. Αἱ Χριστιανικαί Γραφαί (Ματθ ΚΓ' 25) λέγουν: «Οὐαί ὑμῖν, γραμματεῖς καί Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι καθαρίζετε τό ἐξωθεν τοῦ ποτηρίου καί τῆς παροψίδος, ἐσωθεν δέ γέμουσιν ἐξ ἀρπαγῆς καί ἀδικίας. Φαρισαῖε τυφλε, καθάρισον πρῶτον τό ἐντός τοῦ ποτηρίου καί τῆς παροψίδος ἵνα γένηται καί τό ἐκτός αὐτῶν καθαρόν».

Τό «καθάρισμα ἐντός» σημαίνει τήν κάθαρσιν αὐτοῦ τούτου τοῦ κινήτρου τῆς διαγωγῆς καί τοῦτο ἀκριβῶς ὑποδεικνύεται εἰς τόν μυστικισμόν τοῦ Χριστοῦ. Αὕτη ἡ κάθαρσις τοῦ κινήτρου εἶναι ἐκεῖνη πού δίδει εἰς τόν ἄνθρωπον τήν νοητικήν κατάστασιν πού δέν περισπᾶται, δέν διαιρεῖται, πού μένει ἀκεραία. Καί εἰς αὐτήν τήν ἀκεραιότητα τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως, τήν ἀκεραιότητα τῆς υπάρξεως, διαρκῶς ἀναφέρεται ὁ μυστικισμός τῆς Χριστιανοσύνης.

Ἡ ὀρθή ἐκλογή

Ἡ πρωτίστη ἐντολή τοῦ Χριστοῦ εἶνε: «Ἀγαπήσεις Κύριον τόν Θεόν σου ἐν ὅλη τῇ καρδίᾳ σου καί ἐν ὅλη τῇ ψυχῇ σου καί ἐν ὅλη τῇ διανοίᾳ σου. Αὕτη ἐστί ἡ πρώτη καί μεγάλη ἐντολή». (Ματθ. ΚΒ' 37).

Ἡ πρώτη λοιπόν ἐντολή εἶναι ἡ ἀντίληψις μέ ὅλην τήν διάνοιαν. Ὅχι μέ νοῦν ἀφηρημένον ἢ διηρημένον, οὔτε μέ νοῦν ταραγμένον. Ἡ ὑπόδειξις πού μᾶς δίδεται ἐδῶ εἶναι ὅτι ὁ πνευματικός ἄνθρωπος πρέπει νά ἀντιληφθῇ τήν ζωήν μέ ὀλόκληρον τήν ὑπαρξίν του.

Νά ἀγαπᾶς τόν Θεόν μέ ὀλόκληρον τό εἶναι σου, αὐτό εἶνε ἡ

βάσις τοῦ Χριστιανικοῦ μυστικισμοῦ. Ἐναφέρεται εἰς τὰς Γραφάς: «Οὐδεὶς δύναται δυοὶ κυρίους δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει ἢ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει ἢ ἐνός ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἕτερου καταφρονήσει. Οὐ δύνασθαι δουλεύειν Θεῷ καὶ Μαρμωνᾷ». (Ματθ. ΣΤ΄ 24).

Αὕτη εἶναι μιά πολὺ σαφὴς ὑπόδειξις περὶ τῆς ἀπερισπάστου καταστάσεως τοῦ νοῦ –δὲν μπορεῖς νὰ ὑπηρετῆς τὸν Θεὸν καὶ τὸν Μαρμωνᾶ. Ἄν ὑπηρετεῖς δύο κυρίους, ὑπόκεισαι εἰς περισπασμὸν καὶ εἰς τὸν Χριστιανικὸν μυστικισμὸν μᾶς ζητεῖται νὰ κάμωμε τὴν ὀρθὴν ἐκλογὴν.

Ἡ ὀρθὴ ἐκλογὴ εἶναι ἡ ἐναρξίς τῆς πραγματικῆς πνευματικῆς ζωῆς. Εἶναι ἡ ἴδια ἰδέα, πού εἶπε ὁ Βουδδὰς εἰς Μπενάρες πρὸ 2500 ἐτῶν, ὅταν ἔκαμε τὸ πρῶτον τοῦ κήρυγμα καὶ ὠμίλησε διὰ τὴν εὐγενῆ ὀκταπλὴν ἀτραπὸν τῆς πνευματικῆς ζωῆς.

Ἐδῶ πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψει ὅτι ὀμιλοῦντες περὶ Θεοῦ καὶ Μαρμωνᾶ καὶ ὀρθῆς ἐκλογῆς, ὀμιλοῦμεν μὲ τοὺς ὅρους τῶν φυσικῶν φαινομένων. Ὅμιλοῦμεν μὲ τοὺς ὅρους τῆς ψυχολογικῆς μας πείρας. Τὸ νὰ κάμῃς ἐκλογὴν μεταξὺ Θεοῦ καὶ Μαρμωνᾶ δὲν σημαίνει ὅτι πρέπει νὰ ἐγκαταλείψῃς τὸν κόσμον, νὰ παύσῃς νὰ κερδίζῃς, νὰ ἐγκαταλείψῃς πᾶν ὅ,τι ἔχεις. Εἶνε εὐκόλον νὰ ἐγκαταλείψῃς τὰ πράγματα, ἀλλὰ εἶνε πολὺ δύσκολο νὰ ἐγκαταλείψῃς τὴν προσκόλλησιν τοῦ νοῦ.

Τὸ ζήτημα εἶναι τοῦτο: Μποροῦμε σεῖς καὶ ἐγὼ νὰ κάμωμε ὀρθὴν ἐκλογὴν; Καὶ ἂν τὸ κατορθώσωμε ποῖα θὰ εἶναι αὕτη ἡ ἐκλογὴ; καὶ κατὰ τίνα τρόπον τὸ κατορθῶναι κανεὶς αὐτό; Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀσχολεῖται μὲ τὸ πρόβλημα τῆς ὀρθῆς ἐκλογῆς πρέπει πρῶτα νὰ γίνῃ ἐρευνητής. Πρέπει νὰ βρισκεται εἰς κατάστασιν εἰλικρινοῦς καὶ σοβαρᾶς ἐρεύνης.

Τί ἐννοοῦμε πράγματι μὲ τὴν στάσιν τοῦ ἐρευνητοῦ; Ὁ Χριστιανικὸς μυστικισμὸς εἶναι ἀπολύτως σαφὴς ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου. «Μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν· μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται» (Ματθ. Ε΄ 5-6).

Πρέπει νὰ ὑπάρχη ἡ πεῖνα, ἡ δίψα, ἡ πραότης τῆς καρδίας, πρέπει νὰ ὑπάρχη ἡ ταπεινοφροσύνη τοῦ πνεύματος –τότε μόνον μᾶς εἶναι δυνατόν νὰ κάμωμε τὴν ἐρευναν.

Εἰς τὸν αἰῶνα αὐτὸν πού ζοῦμε ἔχομεν δυστυχῶς ξεχάσει τὴν ἀποψιν αὐτὴν τῆς ταπεινότητος, ἔχομεν ὑπερβολικὴν πεποίθισιν. Ἡ ἐπιστήμη μᾶς ἔδωσεν ὠρισμένην ποσότητα πεποιθήσεως διὰ νὰ χειριζόμεθα τὰ ὑλικά πράγματα τῆς ζωῆς. Ἀλλὰ διδομεν τὴν ἐντύπωσιν νὰ αισθανώμεθα ὅτι ἡ Ἐπιστήμη αὕτη μπορεῖ νὰ

μᾶς μεταφέρει επίσης εἰς ψυχολογικά βασίλεια. Ἡ ὑπερβολικὴ πεποίθησις εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους κινδύνους εἰς τὴν ἀτραπὸν τῆς πνευματικῆς πραγματοποιήσεως.

Ἡ ἀτραπὸς τῆς ἀπαρνήσεως

Ἡ ὀρθὴ ἐκλογή ἀπαιτεῖ ἄγρυπνον νοῦν καὶ ὄχι νοῦν ὀκνηρόν ἢ παθητικόν· διότι τοιοῦτος νοῦς εἶναι φανερόν ὅτι εἶναι ἀνίκανος νὰ ἐκλέξῃ.

Χρειάζεται ἄγρυπνος καὶ ζωηρός νοῦς, ἀλλὰ καὶ νοῦς ἐλεύθερος. Αὐτὸ ἀπαιτεῖται διὰ τοὺς σκοποὺς τοῦ πνευματικοῦ ταξιδίου καὶ ἀποτελεῖ τὴν πραγματικὴν θέσιν τοῦ ἐρευνητοῦ.

Ἐνας ἄγρυπνος νοῦς καὶ πρό παντός ἐλεύθερος ἀπὸ πᾶσαν δέσμευσιν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀντιληφθῇ τὴν σημασίαν καὶ τὴν σπουδαιότητα τοῦ μυστικισμοῦ. Δείχνει ἀσφαλῶς τὴν ἀτραπὸν τῆς ἀπαρνήσεως, τὴν ἀτραπὸν πού τόσον ὥραϊα ὑπέδειξεν ὁ ἴδιος ὁ Χριστός. Ἡ ἀτραπὸς αὐτὴ δὲν σημαίνει τὴν ἀπάρνησιν τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ τὴν ἀπάρνησιν τῶν ἐπιθυμιῶν, τῶν δεσμεύσεων, τῶν συμφερόντων, τῶν δεσμῶν, τοῦ νοῦ τοῦ ἴδιου.

Προσέξτε τὴν παραβολὴν τοῦ πλουσίου νέου πού ἐπῆγε εἰς τὸν Χριστόν καὶ ἐρώτησε πῶς θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν αἰώνιαν ζωὴν. Ὁ Ἰησοῦς τοῦ εἶπε νὰ τηρῇ τὰς ἐντολάς. Ἄλλ' ὅταν τοῦ παρετήρησεν ὅτι ἐτήρησε τὰς ἐντολάς καὶ ζητοῦσε νὰ μάθῃ τί ἄλλο θὰ ἔπρεπε νὰ κάμῃ, ὁ Χριστός τοῦ εἶπεν: «Ὑπαγε πώλησον τὰ ὑπάρχοντα καὶ δός πτωχοῖς καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι» (Ματθ. Θ' 21).

Νὰ πωλήσῃς ὅλα τὰ ὑπάρχοντά σου, νὰ μὴν ἔχεις καμμίαν ὑποχρέωσιν, κανένα δεσμόν, κανένα συμφέρον. Αὐτὴν τὴν κατάστασιν τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ νοῦ ἀπὸ κάθε δέσμευσιν ἐζήτησεν ὁ Χριστός ἀπὸ τὸν νέον.

Ἐνα ἀπὸ τὰ ὠραιότερα χωρία τῆς φιλολογίας τοῦ μυστικισμοῦ τοῦ κόσμου εἶναι ἡ ἐπὶ τοῦ Ὅρους Ὁμιλία ὅπου ἐλέχθη:

«Ὅστις σὲ ραπίσει ἐπὶ τὴν δεξιάν σιαγόνα στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην». (Ματθ. Ε' 39).

Δυνατὸν νὰ νομιζομε ὅτι αὐτὸ εἶναι κάτι πού κανένας κοινὸς ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰ κάμῃ, ὅτι εἶναι κάτι ἀκατόρθωτον. Ἄν καὶ διαβάζομεν τὴν ἐπὶ τοῦ Ὅρους Ὁμιλία νομιζομε ὅτι δὲν προορίζεται γιὰ μᾶς, ὅτι προορίζεται γιὰ κάποιον πού ἔχει ἀπαρνηθῇ τὸν κόσμον. Ἐπιθυμῶ νὰ τονίσω ὅτι κάθε γραμμὴ τῆς Ὁμιλίας, κάθε ὁδηγία πού δίδει, εἶναι γιὰ τὸν καθένα μας. Ἐφ' ὅσον ζοῦμε στὸν κόσμον καὶ ἀσχολοῦμεθα μὲ τὰ καθήκοντα καὶ τὰς ἐργασίας μας, ὅπουδήποτε βρισκόμεθα, μπορούμε νὰ ἀκολουθήσωμε τὰς ὁδηγίας πού μᾶς δίδει ἡ ἐπὶ τοῦ Ὅρους Ὁμιλία.

“Ἄς ἔχωμεν ὑπ’ ὄψιν μᾶς ὅτι αὐτή ἡ ἰδέα νά στρέψωμε τὴν ἄλλη σιαγόνα εἰς ἓνα πού μᾶς ἐράπισε τὴν δεξιάν, πρέπει νά ἐννοηθῇ ὄχι μὲ τὴν ἐπιφανειακὴ ἐννοιάν της, διότι μὲ τὴν φυσικὴν της ἐννοίαν εἶναι ἀδύνατον νά γίνῃ νοητὴ. Πρέπει νά νοηθῇ μὲ τὴν μυστικιστικὴν της ἐννοίαν, ἀπὸ ψυχολογικῆς ἀπόψεως, ὄχι τόσοσ ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς συμπεριφορᾶς, ὅσον ὡς πρὸς τὸ κίνητρον τῆς ἰδίας μας διαγωγῆς. Μὲ ἄλλας λέξεις ὁ Χριστός ἐδῶ μᾶς ἐζήτησε νά καλλιεργήσωμεν ἓναν νοῦν κατὰ τῆς ἀντιστάσεως.

Ἡ λειτουργία τῶν ἀντιθέσεων

Ἄκόμη καὶ μία ἐπιπολαία παρατήρησις τῶν λειτουργιῶν τοῦ νοῦ θά μᾶς πείσῃ πῶς ἀντιμετωπίζομε τὴν ζωὴν ἀπὸ τὴν σκοπιά τῆς ἀντιστάσεως. Δὲν βλέπομεν ποτέ τὴν ζωὴν ὅπως εἶναι, τὴν βλέπομεν μὲ τὰ γυαλιά τῆς μνήμης – τὴν βλέπομεν ἀπὸ τὴν ἀποψιν τῆς ἀντιστάσεως. Ὁ νοῦς πού δὲν ἔχει κέντρον ἀντιστάσεως εἶναι ὁ νοῦς πού ἐρευνᾷ, πού βρίσκεται εἰς κατάστασιν ἀναζητήσεως. Πῶς θά μπορέσετε νά ξεκινήσετε γιὰ ὅποιαδήποτε ἐρευνα, ὅταν ἔχετε εἰς τὸν νοῦν σας ἓνα κέντρον ἀντιστάσεως; Μᾶς λέγουν ὅτι πρέπει νά εἴμεθα πραγματικοὶ ἐπιστήμονες. Ἡ πραγματικὴ ἐπιστημονικὴ ἀποψις εἶναι ὅτι δὲν πρέπει νά παραδεχώμεθα τίποτε στὰ τυφλά. Αὐτὸ ὅμως εἶναι ἡ μισὴ ἀλήθεια. Ἡ ἄλλη μισὴ εἶναι νά μὴν ἀπορρίπτῃς τίποτε στὰ τυφλά. Νοῦς ὁ ὅποιος δὲν δέχεται, οὔτε ἀπορρίπτει τίποτε στὰ τυφλά βρίσκεται εἰς κατάστασιν ἐρεύνης – διότι δὲν ὑπάρχουν κέντρα οἰαοσδήποτε ἀντιστάσεως.

Εἶναι μία περίεργος ψυχολογικὴ κατάστασις τοῦ ἀνθρώπου, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ συναίσθημα τοῦ δεσμοῦ, τῆς κατοχῆς, γεννᾷ πάντοτε τὸν φόβον τῆς στερήσεως κατοχῆς καὶ ἐκ τοῦ φόβου αὐτοῦ δημιουργεῖται ἡ ἀντίστασις.

Ἄν παρατηρήσετε τὰς λειτουργίας τοῦ νοῦ θά ἰδῆτε ὅτι ἀσχολεῖται μὲ μίαν ὑπόθεσιν, ὑπάρχει μία κίνησις πού δὲν σταματᾷ. Εἶναι μία κίνησις μεταξὺ δύο ἀντιθέσεων. Ὁ νοῦς ἀντιλαμβάνεται τὸ κάθε τι διὰ τῆς ἀποδοχῆς ἢ τῆς ἀρνήσεως, διὰ τῆς ἀνοχῆς ἢ τῆς ἀποκρούσεως, διὰ τῆς παραδοχῆς ἢ τῆς ἀπορρίψεως.

Ἐπὶ τὸν νοῦν οἱ δύο πόλοι τοῦ νοῦ καὶ ἡ νοητικὴ ἐνέργεια κινεῖται μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν πόλων. Εἶναι ἡ λειτουργία τῶν ἀντιθέσεων μὲ τὴν ὁποίαν ἀπασχολεῖται διαρκῶς ὁ νοῦς μας.

Ἡ γνῶσις τοῦ νοῦ εἶναι λοιπόν γνῶσις βάσει τῶν ὄρων τῶν ἀντιθέσεων. Ἄν θέλωμε νά ἐννοήσωμε τί εἶναι τὸ φῶς μὲ τοὺς ὄρους τοῦ νοῦ, τότε ἐκεῖνο πού μποροῦμε νά ποῦμε εἶναι ὅτι

φῶς εἶναι ἢ ἔλλειψις τοῦ σκότους. Ἡ τὸ σκότος, κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ νοῦ, εἶναι ἢ ἔλλειψις τοῦ φωτός. Ἐπομένως ἡ ἀντίστασις προέρχεται ἀπὸ τὴν προσκόλλησιν τοῦ νοῦ εἰς τὰς ἀντιθέσεις.

Ἡ ἀντίστασις δημιουργεῖται εἴτε ἐκ τοῦ κέντρου ἀποδοχῆς εἴτε ἐκ τοῦ κέντρου ἀπορρίψεως, ἐξ ἀνοχῆς ἢ ἐξ ἀρνήσεως, ἀπὸ δικαίωσιν ἢ ἀπὸ καταδίκην. Ὁ νοῦς βλέπει τὸ κάθε τι μετὰ τοὺς ὅρους τῆς θέσεως καὶ ἀντιθέσεως καὶ μεταξύ τῶν δύο αὐτῶν

κινεῖται συνεχῶς. Αὐτὸ εἶναι πού μπορούμε νὰ ὀνομάσωμεν ἀέριον κίνησιν τοῦ νοῦ.

Ἐπὶ τοῦ σταυροῦ εἶναι τὸν Χριστὸν. Ὁ Χριστὸς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἔχει δύο ληστές ἐξ ἀριστερῶν καὶ ἐκ δεξιῶν. Οἰαδήποτε καὶ νὰ εἶναι ἡ ἱστορικὴ σημασία τοῦ εἰδικοῦ αὐτοῦ ἐπεισοδίου, ὑπάρχει εἰς τοῦτο μιὰ μυστικιστικὴ ἔννοια. Οἱ δύο λησταὶ ἀντιπροσωπεύουν τὰς δύο ἀντιθέσεις τοῦ νοῦ καὶ ὁ Χριστὸς εἰς τὸ μέσον εἶναι ἡ κατάσταση ἐκείνη κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ νοῦς ἔχει ὑπερβῆ τὴν κίνησιν τῶν ἀντιθέσεων. Ὁ Χριστὸς συμβολίζει τὴν μεσαίαν ἀτραπὸν, τὴν αἰχμηρὰν ἀτραπὸν περὶ τῆς ὁποίας ὁμιλοῦν οἱ Ἰνδουίσταί. Εἶναι ἡ μέση ὁδὸς τῶν βουδδιστῶν. Ἡ μέση αὕτη ὁδὸς ὑπερβαίνει τὴν λειτουργίαν τῶν ἀντιθέσεων τῶν ὁποίων εἶναι συνεχῶς δέσμιος ὁ νοῦς. Συνεπῶς ὁ Χριστὸς καὶ ἡ σταύρωσις Αὐτοῦ συμβολίζουν κάτι πού εἶναι πολὺ σημαντικόν καὶ τοῦτο εἶναι ἡ κατάσταση τοῦ νοῦ ὅταν αἱ δύο ἀντιθέσεις ἐξηφανίσθησαν. Ὁ Χριστὸς δείχνει τὴν μέσην ἀτραπὸν διότι μόνον διὰ τῆς μέσης αὐτῆς ἀτραποῦ μπορεῖ κανεὶς νὰ κινηθῆ πρὸς τὴν πνευματικὴν ἐπίτευξιν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν βρίσκετε εἰς τὰ Εὐαγγέλια (Μάρκ. I' 21): «Δεῦρο ἀκολούθει μοι ἄρας τὸν σταυρόν σου».

Σταύρωσις τοῦ Νοῦ

Πῶς θὰ σηκώσωμεν τὸν σταυρόν καὶ τί σημαίνει αὐτό; Ἐάν ὁ Χριστὸς ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ συμβολίζει τὴν κίνησιν τοῦ νοῦ πού βρίσκεται εἰς τὸ τέλος καὶ τὸν νοῦν ὑπερβαίνοντα τὰς ἀντιθέσεις, τότε τὸ σήκωμα τοῦ σταυροῦ σημαίνει ἀσφαλῶς ὅτι σεῖς καὶ ἐγὼ πρέπει νὰ ὑποστῶμεν τὴν πείραν καθ' ἣν αἱ δύο ἀντιθέσεις ἐξαφανίζονται. Τὸ ζήτημα εἶναι πῶς θὰ τὸ κατορθώσῃ κανεὶς αὐτό; θὰ ἔλεγα ὅτι μόνον διὰ τῆς ἀναζητήσεως τῶν συμπερασμάτων τῶν δύο ἀντιθέσεων μπορούμε νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν μεταφυσικὴν πείραν.

Πάρετε ὁποιοδήποτε πρόβλημα θέλετε. Ἄν συμβουλευθῆτε

τόν νοῦν σας θά σᾶς ὑποδείξη τήν ἀτραπόν τῆς ἐπιβεβαιώσεως ἢ τήν ἀτραπόν τῆς ἀρνήσεως. Ἐρευνήσατε πλήρως εἰς τάς δύο αὐτάς ἀντιθέσεις, συμπληρώσατε τό σύστημα τῆς σκέψεώς σας ὅσον ἀφορᾷ τόσον τήν ἐπιβεβαίωσιν, ὅσον καί τήν ἀρνησιν· ἐνῶ ἐρευνᾶτε καλά τάς δύο ἀντιθέσεις τοῦ νοῦ σχετικῶς μέ τό πρόβλημα πού ἀντιμετωπίζετε θά ἀντιληφθῆτε ὅτι ὁ νοῦς εἶναι ἀνίκανος νά δώσῃ ὅποιαδήποτε λύσιν εἰς τό πρόβλημα. Ἡ ἀτραπός τῆς ἐπιβεβαιώσεως ὁδηγεῖ εἰς περιπλοκάς καί τό ἴδιο κάμνει καί ἀτραπός τῆς ἀρνήσεως. Αὐτό θά τό βρῆ ὁ καθένας γιά τόν ἑαυτό του μέ ὅ,τι ἀφορᾷ τά προβλήματά του, τήν κατάστασιν του καί τās δυσκολίας εἰς τās ὁποίας εὐρίσκεται.

Ἐάν ἐρευνήσετε τελειῶς τά συμπεράσματα τῶν ἀντιθέσεων θά ἀντιληφθῆτε ὅτι αἱ ἀντιθέσεις αὐταί δέν σᾶς ὁδηγοῦν πουθενά. Ἀπ' ἐναντίας περιπλέκουν περισσότερο τήν κατάστασιν. Ὡστε διά νά ἀνακαλύψωμεν τήν ματαιότητα τῆς ἀνοχῆς ὅσον καί τῆς ἀρνήσεως, τήν ματαιότητα τῆς ἀποδοχῆς ὅσον καί τῆς ἀπορρίψεως, πρέπει πράγματι νά σταυρώσωμεν τόν νοῦν. Τήν στιγμὴν πού θά δῆτε τήν ματαιότητα αἱ ἀντιθέσεις διαλύονται καί ὅταν συμβῆ αὐτό πού θά σταθῆ ὁ νοῦς; Πού εἶναι τό σκαμνί τοῦ νοῦ; Μέ τήν διάλυσιν τῶν ἀντιθέσεων, κάθε κίνησις τοῦ νοῦ καθίσταται ἀδύνατος καί αὐτό εἶναι ἡ σταύρωσις τοῦ νοῦ.

Εἰς ἓνα Βουδδικόν βιβλίον ὑπάρχει ἓνα παράδειγμα τό ὁποῖον δείχνει τόν δρόμον εἰς τήν ὑπεροχὴν τοῦ νοῦ. Φαίνεται ὅτι ἓνας ὀπαδός τοῦ Βουδδα προσήγγιζεν Αὐτόν κρατῶν δύο δῶρα στά χέρια του καί ὅταν ὁ Βουδδας τόν εἶδε νά πλησιαζῆ τοῦ εἶπε νά τό πετάξῃ. Ὁ ὀπαδός πέταξε τό δῶρον πού κρατοῦσε στό ἀριστερό του χέρι. Ἐπροχώρησε καί ὁ Βουδδας τοῦ λέγει πάλι «πέταξέ το» καί ἐπέταξε τό δῶρον ἀπό τό δεξιό του χέρι. Ἐπροχώρησε ἀκόμη καί πάλι ὁ Βουδδας τοῦ εἶπε «πέταξέ το». Τά βουδδιστικά βιβλία λέγουν ὅτι μόνον ὅταν διά τρίτην φοράν ἐπέταξεν ὁ ὀπαδός, τοῦ ἤλθεν ἡ ἀληθινή διαφώτισις. Τί ἦτο αὐτό πού πέταξε γιά τρίτην φορά; Εἶχε μόνον δύο δῶρα, καί ὅταν τά πέταξεν ἀμφοτέρωθεν τί τοῦ εἶχεν ἀπομείνει; Ἐπέταξεν αὐτήν ταύτην τήν ἰδέαν τοῦ πετάγματος. Παραιτούμεθα ἀπό κάτι ἢ θυσιάζομε κάτι ἀλλά, πολύ συχνά ἔχομε τό συναίσθημα ὅτι προβαίνομε εἰς θυσίαν ἢ παραιτησιν ἀπό κάτι. Ἐφ' ὅσον ὑπάρχει αὐτή ἡ συνειδησις, δέν ὑπάρχει παραιτησις. Ὁ νοῦς δέν ἔχει ἀνέλθει ἀκόμη ἐπί τοῦ σταυροῦ, διότι μπορεῖ ἀκόμη νά κινεῖται μεταξύ τῶν ἀντιθέσεων μέ τό ἐνδόμυχον αἶσθημα τῆς παραιτήσεως.

Γι' αὐτό αἱ Χριστιανικαί Γραφαί λέγουν: «Ὅταν οὖν ποιῆς ἐλεημοσύνην μή σαλπίσῃς ἔμπροσθέν σου ὥσπερ οἱ ὑποκριταί

ποιούσιν... μή γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου (Ματθ. ΣΤ' 3-4). Τοῦτο σημαίνει ὅτι ὅταν κάνεις ἐλεημοσύνην, ὅταν παραιτεῖσαι ἀπό κάτι καί θυσιάζης κάτι, δέν πρέπει νά ἔχης συνείδησιν τῆς πράξεώς σου. Τοῦτο πράγματι εἶναι τό ἀνώτατον εἶδος τῆς σταυρώσεως.

Νά παραιτηθῆς ἀπό τόν φαρισαϊσμόν, αὐτό εἶναι ὁ τελειότερος τρόπος τῆς σταυρώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ.

Φαυλότης καί Φαρισαϊσμός

Εἶναι ἐνδιαφέρουσα ἡ διαπίστωση ὅτι ἐνῶ ἡ Παλαιά Διαθήκη ἀσχολεῖται μέ τό ζήτημα τῆς φαυλότητος, ἡ Καινή Διαθήκη ἀσχολεῖται μέ τό ζήτημα τοῦ φαρισαϊσμοῦ. Φαυλότης καί φαρισαϊσμός εἶναι οἱ δύο πόλοι τῶν ἀντιθέσεων τοῦ νοῦ, καί ἐφ' ὅσον ὁ νοῦς βρίσκεται εἰς τās ἀντιθέσεις αὐτάς συνεχίζει τήν πορείαν του καί δέν εἶναι ἐπί τοῦ σταυροῦ, ἡ κατάστασις τῆς σταυρώσεως δέν ἔχει φθάσει.

Ποία εἶναι ἡ κατάστασις τοῦ νοῦ εἰς τόν ὁποῖον ἔχει σταματήσει ἡ κίνησις τῶν ἀντιθέσεων; Ἡ κατάστασις αὕτη δέν μπορεῖ νά περιγραφεῖ ἀπό τόν νοῦν, παρά μέ τήν λέξιν «ἐκμηδένισις» (ἀνυπαρξία). Διά τόν νοῦν εἶναι ἐκμηδένισις διότι ὁ νοῦς δέν μπορεῖ νά τό καταλάβῃ.

Πολλές φορές μελετηταί τῶν θρησκείων τῆς Δύσεως περιέγραψαν τās ἀνατολικάς θρησκείας ὡς ἀρνητικάς. Ἀπό μιᾶς ἀπόψεως εἶναι ἀρνητικά, διότι οἱ Ἰνδουῖσται καί οἱ Βουδδισταί πιστεύουν ὅτι ἡ ὑψίστη ἀλήθεια ἐκφράζεται διά τοῦ νοῦ μόνον μέ τούς ὅρους τῆς ἐκμηδένισεως. Γι' αὐτό ὅταν ὁ Ἰνδός φιλόσοφος ἀντιμετωπίζει τό πρόβλημα τῆς φύσεως τοῦ Θεοῦ λέγει: «Ὅχι αὐτό, ὄχι αὐτό» (Νετι-Νετι). Μόνον μέ τούς ὅρους τῆς ἀρνήσεως μπορούσε νά περιγράψῃ τήν φύσιν τοῦ Θεοῦ. Ὁ νοῦς δέν μπορεῖ νά συλλάβῃ τήν κατάστασιν ἐκείνην κατὰ τήν ὁποίαν αἱ δύο ἀντιθέσεις ἔχουν ἐξαφανισθῆ. Εἶναι πράγματι μιᾶ κατάστασις ἐκμηδένισεως –ἢ πρέπει ἴσως νά πῶ ὅτι εἶναι ἡ κατάστασις τῆς πλήρους ἀπομονώσεως.

Αὕτη ἡ πλήρης ἀπομόνωσις ἢ ἐκμηδένισις εἶναι ἡ κρίσιμος στιγμή τῆς σταυρώσεως. Ὁ νοῦς ἀπεκδύεται τῶν πάντων, καταπῆ πτωχός καί δέν ἔχει ἀντιθέσεις πρὸς τās ὁποίας νά στραφῇ.

Ἀνάστασις τῆς ψυχῆς

Ὁ Χριστός ἐπί τοῦ σταυροῦ φέρεται ὅτι εἶπεν «Θεέ μου Θεέ μου, ἵνα τί μέ ἐγκατέλιπες» (Ματθ. ΚΖ' 46). Εἶναι δύσκολο γιά μᾶς νά ἐννοήσωμε πῶς τέτοιες λέξεις μποροῦν νά προέρχωνται

ἀπό τόν Χριστόν ὁ ὁποῖος εἶχε τήν ὑψίστην πίστιν εἰς τόν Θεόν. Πῶς μπορεῖ νά ὑπάρξῃ κατάστασις ἐγκαταλείψεως ὑπό τοῦ Θεοῦ; Ἐν τούτοις ἡ φράσις αὐτή γίνεται νοητή μόνον μέ τούς ὅρους τῆς πλήρους ἀπομονώσεως. Ὁ Χριστός συμβολίζει τήν σταύρωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου πνευματος, γιατί μόνον εἰς μίαν τέτοιαν σταύρωσιν μπορεῖ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς νά δοκιμάσῃ τήν κάθοδον τῆς θεότητος εἰς αὐτόν. Ἡ σταύρωσις τοῦ νοῦ φθάνει εἰς τήν κρίσιμον ἐκείνην στιγμήν πού ἐκστομιζονται αἱ λέξεις «Θεέ μου, Θεέ μου διατί μέ ἐγκατέλιπες;» Ἡ κατάστασις αὐτή τῆς πλήρους ἀπομονώσεως εἶναι ἡ πραγματική σταύρωσις.

Δυστυχῶς, ζοῦμε εἰς ἕνα αἰῶνα ὅπου δέν γνωρίζομε τί εἶναι ἀπομόνωσις καί ποία δύναμιν μπορεῖ νά δώσῃ. Δέν γνωρίζομεν τό μεγαλεῖον τῆς σιωπῆς τοῦ νοῦ. Φοβούμεθα τόσον πολύ –ὄχι τόσον ἀπό τās ἐξωτερικάς δυνάμεις, ἀλλά ἀπό μᾶς τούς ἰδίους– πού δέν θέλομε νά μεινώμε μόνοι μέ τούς ἑαυτούς μας.

Θέλομε νά γεμιζώμε τήν ἀπομόνωσιν μας μέ πολλούς ἐρεθισμούς καί αισθήσεις καί γι' αὐτό ποτέ δέν γνωρίζομε τόν ἑαυτό μας. Εἰς τήν πραγματικήν αὐτήν σταύρωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ κατά τήν ὁποίαν ἐξαφανίζονται αἱ δύο ἀντιθέσεις, ἐξαφανίζεται καί αὐτή ἡ ἰδέα τοῦ φαρισαϊσμοῦ. Αὐτό εἶναι τό μυστικόν τῆς φυσικῆς ζωῆς. Ἡ πνευματική ζωὴ εἶναι μία φυσική ζωὴ καί ὄχι μία καλλιεργημένη, τεχνητὴ ζωὴ. Ἐάν εἶναι τεχνητή, εἶναι ἡ ἀρνησις τῆς πνευματικότητος. Ἀλλά πῶς μπορούμε νά ζήσωμε φυσικά, ἂν δέν γνωρίζωμε τήν ἰδικήν μας φύσιν, τήν ὁποίαν θά γνωρίσωμε μόνον κατά τήν κρίσιμον ἐκείνην στιγμήν τῆς σταυρώσεως;

Μόνον ὁ ἀνθρώπος πού ἐννοεῖ τήν ἰδικήν του ἀρχικήν φύσιν πού πέρασε τήν κατάστασιν τῆς ἀπομονώσεως, πού ἐπεκοινωνήσε μέ τήν σιωπὴν τῆς ζωῆς, μπορεῖ νά ἐννοήσῃ τήν ἀληθινήν σημασίαν τῶν ὠραίων ἐκείνων λόγων τῆς ἐπί τοῦ Ὄρους Ὁμιλίας: «Καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐξάνει, οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νῆθει· λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐδὲ Σολομών ἐν πάσῃ τῇ δόξᾳ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων» (Ματθ. ΣΤ' 28-29).

Τό νά περάσῃς τήν ζωὴν μέ τέτοιο φυσικό τρόπο σημαίνει ὅτι δέν ὑπάρχουν ἀντιστάσεις. Μποροῦμε νά κινηθοῦμε μέ τήν ζωὴν δεχόμενοι ὅσα προσφέρει διὰ νά τήν κάνωμε ἀπεριγράφητη χαρὰ, ὅπως κάνουν τὰ κρίνα στόν ἀγρό.

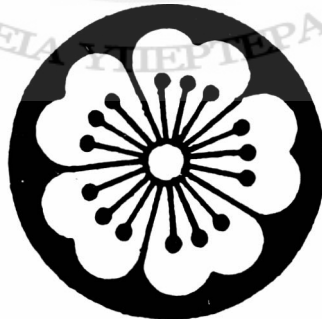
Τὰ κρίνα στόν ἀγρό δέχονται τήν ζωὴν ὅπως τούς δίδεται αὐτή. Παρομοίως σεῖς καί ἐγώ μπορούμε νά δεχθοῦμε τὴ ζωὴ ὅπως ἔρχεται, φθάνει νά ξέρωμε τήν φύσιν μας. Ἡ φύσις αὐτή μπορεῖ νά γίνῃ καταληπτὴ στὴ βαθειὰ σιωπὴ, στὴ σταύρωσιν τῆς ἀπομονώσεως καί τότε θά ἔλθῃ ἡ πραγματικὴ ἀνάστασις.

Ἄνάστασις εἶναι ἡ ἀντίληψις τῆς πραγματικῆς μας φύσεως. Εἶναι ἡ σωστή ἀντίληψις, ἡ σωστή ἐκλογή. Ὄταν θά εὕρω τήν πραγματικήν μου φύσιν, θά ἐκλέγω σωστά, διότι ἡ ἐκλογή μου θά εἶναι σύμφωνος μέ τήν ἰδικήν μου βασικήν φύσιν. Ἡ πραγματική ἀνάστασις τῆς ψυχῆς εἶναι ὅταν γνωρίσωμε τήν ἰδικήν μας φύσιν κατά τήν κρίσιμον ὥραν τῆς σταυρώσεως καί αὐτό εἶναι ἡ ἀντίληψις τῆς θεότητος τοῦ ἀνθρώπου.

Μπορῶ λοιπόν νά πῶ ὅτι ἡ ὅλη βάση τοῦ Χριστιανικοῦ μυστικισμοῦ περιλαμβάνεται εἰς αὐτήν τήν ὠραίαν, τήν θαυμασίαν φράσιν:

«Ὅστις δέ ὑψώσει ἑαυτόν ταπεινωθήσεται καί ὅστις ταπεινώσει ἑαυτόν ὑψωθήσεται. (Ματθ. ΚΓ' 12). Ἡ ἐξαρσις στήν ὥρα τῆς ταπεινώσεως εἶναι πραγματική ἀνάστασις, στήν ὑπέρτατη ὥρα τῆς σταυρώσεως τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτή εἶναι πράγματι ἡ ἐννοια τῆς Ἀχράντου Συλλήψεως. Εἰς τόν νοῦν πού γίνεται ἀγνός, γεννιέται ἡ Ἀρχή τοῦ Χριστοῦ. Ἡ γέννησις τοῦ Χριστοῦ εἰς τόν Παρθένον νοῦν εἶναι ἡ πραγματική ἐξαρσις – ἡ ἀνάστασις τοῦ ἀνθρώπου.

μετάφρ. Γ. Βλιάμου

«Theosophy in Australia»

GEOFFREY HARROD

Είναι δυνατή ή Παγκόσμιος αδελφότης;

Ὁ πρῶτος σκοπός τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας εἶναι: Ὁ σχηματισμός πυρῆνος παγκοσμίου ἀδελφότητος τῆς ἀνθρωπότητος χωρίς διάκρισι φυλῆς, πίστεως, φύλου, γένους ἢ χρώματος.

Τί ἀπαιτεῖ μιά τέτοια ἀδελφότης; Νομίζω ὅτι τρία πράγματα εἶναι ἀπαραίτητα:

1. Ἡ ἀναγνώρισις τῶν κοινῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων ὅλων τῶν ποικίλων λαῶν τοῦ κόσμου.

2. Σεβασμός καί κατανόησις τῶν διαφόρων ἀπόψεων, θρησκευτικῶν καί κοινωνικῶν, ὅλων τῶν λαῶν καί ἐθνῶν.

3. Ἀμοιβαία ἐμπιστοσύνη καί βοήθεια μεταξύ ὅλων τῶν ἀτόμων, ομάδων καί ἐθνῶν.

Ἄληθινή καί ἀσφαλῆς παγκόσμια εἰρήνη θά ὑπάρξῃ μόνον ὅταν τέτοιος σεβασμός καί τέτοια ἐμπιστοσύνη πραγματοποιηθῇ στίς διεθνεῖς σχέσεις. Διαφορετικά, θά ἔχωμε εἰρήνη ἐπισηφαλή, βασισμένη στόν φόβο.

Τέτοια ἀδελφότης εἶναι λοιπόν δυνατή; Πιστεῦω ὅτι θά ἐπιτευχθῇ κάποτε, ἀλλά ἀπό τήν ἐποχή ἐκείνη μᾶς χωρίζει μακρός δρόμος, πού θά τόν διανύσουν μερικές γενεές. Ὡστόσο, εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ ἀνθρωπότης ἔχει ἐπιτελέσει προόδους. Ἐάν τις ἀνασκοπήσωμε θά ἰδοῦμε καί τί χρειάζεται γιά νά προωθηθῇ ὁ μέγας σκοπός.

Μερικοί ἀνθρωποι δέν μένουν ἱκανοποιημένοι ἀπό τήν παρούσα κατάστασι πραγμάτων καί ἀναπολοῦν πάντα τίς «παλαιές καλές ἡμέρες». Ἀλλά δέν κρίνουν ἀντικειμενικά. Ἀκοῦμε σήμερα παράπονά γιά διαφθορά, ἀδικία καί ἐκμετάλλευσί. Ἀλλά στήν ἐποχή τοῦ Ντίκενς καί τοῦ Χόγκαρτ, πού δέν εἶναι πάρα πολύ παλιά, μόνον 150 χρόνια, αὐτά ἦσαν ἡ ἐπικρατοῦσα κατάστασις. Ὅποιος δέν ἦταν ἀπό εὐπορη οἰκογένεια ἢ δέν εἶχε ἄλλους στήν ἐκμετάλλευσί του, ζοῦσε δυστυχημένη ζωῆ. Ὁ πλούσιος ἐπλούταινε καί ὁ φτωχός ἐφτώχαινε ὅλο καί περισσότερο. Σήμερα δέν ὑπάρχει διόλου ἡ κατάστασις ἐκείνη. Συνέβαιναν τότε καί ἄλλα πράγματα, πού οἱ πρόγονοί μας δέν τά ἐβλεπαν μέ ὄση σήμερα ἐμεῖς ἀποδοκιμασία καί ἀπαρέσκεια, ὅπως π.χ. τό δουλεμπόριο καί ὁ ἀποικισμός.

Ἐάν ἔχωμε ἀφήσει πίσω μας αὐτό τό παρελθόν, δέν θά πῆ ὅτι

πρέπει νά εἴμεθα πλήρως ἱκανοποιημένοι ἀπό τό παρόν. Σέ κάθε ἐποχή καί σέ κάθε ἔθνος, ὑπάρχει ἓνα ποσοστόν τοῦ πληθυσμοῦ, πού βλέπει μπροστά. Αὐτό ἰσχύει σ' ὅλα τά ἐπίπεδα: ἐπιστημονικό, μορφωτικό, οἰκονομικό, κοινωνικό. Τά ἰδανικά τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν ἀπορρίπτονται στήν ἐποχή τους ἢ συναντοῦν ἀντίστασι, γιατί εἶναι καινούργια καί ἀνεξοικειώτα. Ὡστόσο, πρέπει νά παραδεχθοῦμε ὅτι κατὰ τά τελευταῖα χρόνια παρατηρεῖται μία χαλάρωσις τῆς ἀντιστάσεως στίς νέες ἰδέες, ἴσως διότι οἱ ἀνθρώποι ἐσυνήθισαν στά νέα πράγματα καί τά ἀναζητοῦν.

Ὅσο γιά τίς κυβερνήσεις, γενικά τείνουν ν' ἀπηχοῦν τίς ἀπόψεις τῆς πλειοψηφίας τοῦ ἔθνους. Γι' αὐτό, ὅσο καί νά ὑπάρχουν τάσεις ὑπέρ τῆς ἀδελφότητος, αἱ κυβερνήσεις ἀπηχοῦν τίς μᾶλλον καθυστερημένες ἀπόψεις τῶν πλειοψηφιῶν καί ἔτσι δέν ἐκφράζουν στήν ἐξωτερική πολιτική τήν τάσι τῆς ἀδελφότητος. Αἱ κυβερνήσεις, συνήθως, ἐνδιαφέρονται νά δείχνωνται σκληρές πρὸς τήν ἀντιπολίτευσι καί νά ἱκανοποιοῦν τά ἐθνικιστικά στοιχεῖα κάθε χώρας, ὥστε ἐνθαρρύνουν τήν πολιτική «ὀφθαλμόν ἀντί ὀφθαλμοῦ» τῶν πλειοψηφιῶν. Ἐνα ποσόν ἐθνικισμοῦ εἶναι, βέβαια, χρήσιμο, ἴσως καί ἀπαραίτητο, εἰδικά στά νεαρά ἔθνη, ὅπως τά περισσότερα Ἀφρικανικά. Ὅμως, ἐπειδὴ ὁ ἐθνικισμός συγκρούεται μέ τήν διεθνή ἐμπιστοσύνη καί κατανόησι, πρέπει νά μετριάζεται. Ὅ,τι συμβαίνει τώρα στήν Εὐρώπη ἄς ἰσχύση ὡς παράδειγμα.

Ἐχει ἀρχίσει νά προβάλλεται ἡ ἰδέα μιᾶς ἠνωμένης Εὐρώπης καί ἄρχισαν ἀπό τό ἐμπόριον. Ἐπίσης εἶναι ἀξιοσημεῖωτη ἡ συνεργασία χωρῶν διαφορετικῆς κουλτούρας τῆς Ν.Α. Ἀσίας, Ἰαπωνίας καί Αὐστραλίας. Ἰδιαιτέρως ἀξιοσημεῖωτη εἶναι ἡ ἀναπτυσσόμενη συνεργασία Ἰαπωνίας καί Αὐστραλίας. Καί σέ πολλά ἄλλα μέρη μπορεῖ νά ἰδῆ κανεῖς τήν πολιτική μετριοπαθείας καί κατανόησεως. Βλέπομε τοὺς ἐπιστήμονες πολλῶν χωρῶν νά ἐργάζονται ἀπό κοινοῦ π.χ. στήν Ἀνταρκτική, πρᾶγμα πού θά ἦταν ἀπίστευτο μερικά χρόνια πρὶν. Ἐπίσης, βλέπομε τοὺς ἐκπροσώπους τῶν Ἐκκλησιῶν νά ἐπιζητοῦν συνεργασία ὄχι μόνον μεταξύ τῶν κλάδων τῆς ἰδίας βασικῆς πίστεως, ἀλλά καί μεταξύ διαφορετικῶν θρησκειῶν.

Ἀποδεικνύεται ὅτι πράγματι ὑπάρχουν στὸν κόσμον δυνάμεις ἐν ἐξελίξει πρὸς τήν ἀδελφότητα καί ὅτι ὑπάρχουν κυβερνήσεις, πού ἀνταποκρίνονται πρὸς αὐτήν τήν ἐπίδρασι, ἔστω κι' ἂν δέν ἐκφράζουν γενικῶς τήν προχωρημένη σκέψι.

Πρέπει ἐπίσης νά σημειώσωμε τήν δραστηριότητα τοῦ Διεθνούς Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, καθὼς καί πολλῶν μὴ κυβερνητικῶν

διεθνῶν ἐταιριῶν μουσικοῦ, καλλιτεχνικοῦ καί φιλοσοφικοῦ σκοποῦ.

Ὁ Ὅργανισμός τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν, ἂν καί ἔχει τὰ μεγάλα προβλήματα του, ἐπέζησε καί ἐπετέλεσε ἀξιόλογον ἔργον, μέσω τῶν τμημάτων του, ὅπως ἡ ΟΥΝΕΣΚΟ, ἡ ΟΥΝΙΣΕΦ, ἀσχέτου ἐκείνου τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως.

Ὡς πρὸς τοὺς ἀμυντικούς ὀργανισμούς, ὅπως τὸ ΝΑΤΟ καί τὸ ΣΕΑΤΟ, οἱ ὁποῖοι προφανῶς ὀφείλουν τὴν ὑπαρξί τους στὸν φόβο, καί τὴν ἐνότητά τους στὴν ἀνάγκη ἰσχύος, τὸ γεγονός ὅτι συνένωσαν τὴν κοινὴ βοήθεια, πού διαφορετικὰ θὰ εἶχαν μικρὴ ἐπαφή μεταξύ των, καί ἔχουν διαφορὲς κουλτούρας, γεννάει τὴν ἐλπίδα ὅτι στὸ μέλλον θὰ μπορέσουν νὰ ἐδραιώσουν τὴν ἐμπιστοσύνη καί συνεργασία σὲ μᾶλλον ἱκανοποιητικὴ βάση.

Καί τώρα ἂς στραφοῦμε περισσότερο στοὺς λαοὺς, παρά στὸ ἔθνη. Καί ἐδῶ παρατηρεῖται ἀλλαγὴ, καί νομίζω πρὸς τὸ καλύτερο. Δύσκολα συναντᾶ κανεὶς τώρα πιά ἀνθρώπους μὲ τις παλιῆς ἰδέες περὶ τάξεων. Οἱ ἄνθρωποι κρίνονται τώρα μᾶλλον σύμφωνα μὲ τὴν ἱκανότητά τους καί τὴν συμπεριφορά τους, παρά ἀνάλογα μὲ τὴν καταγωγὴ τους ἂν καί οἱ κυνικοί θὰ ἐπείσθαιναν τὸ γεγονός, ὅτι ἀκόμη καί τώρα τὸ χρῆμα εἶναι ὁ κύριος παράγων τῆς κρίσεως. Ἀσφαλῶς, ὑπάρχουν καί σήμερα πολλοί, πού πιστεύουν ὅτι γιὰ νὰ ἐπιτύχουν στὴ ζωὴ ὀφείλουν ν' ἀκολουθοῦν τὸ σύνθημα «ὁ καθένας γιὰ τὸν ἑαυτό του» καί «ὀ φ θ α λ μ ὀ ν ἂ ν τ ἰ ὀ φ θ α λ μ ο ὕ», καί νὰ μὴ δεῖχνωνται «μαλακοί» σ' αὐτὸν τὸν ἀνταγωνιστικὸ κόσμον. Ὡστόσο διαδίδεται καί ἡ ἰδέα ὅτι, δείχνοντας κατανόησι καί ἐκτίμησι, μπορεῖ κανεὶς νὰ προσδεύσῃ ἐξ ἴσου καί νὰ γίνῃ ἀξιοσεβαστός. Ἐξ' ἄλλου ὑπάρχουν πολλοί, πού συμμορφώνονται ἀπλῶς χάριν τῆς συμμορφώσεως καί ὄχι διότι συμφωνοῦν μὲ τις ἀπόψεις τῆς πλειοψηφίας, εἴτε διότι τρομάζουν νὰ ξεχωρίσουν ἀπὸ τὴν ὀλότητα, εἴτε διότι συμμορφούμενοι μὲ μιὰ δεδομένη κατάστασι γλυτώνουν ἀπὸ τὸν κόπον νὰ σκεφθοῦν γιὰ τὸν ἑαυτό τους. Ἀλλὰ τὸ σωστό εἶναι νὰ μὴ τρομάζωμε νὰ διαφέρωμε, ἐὰν τὰ αἰσθήματά μας ἢ τὰ φρονήματά μας ἐπιβάλλουν τὴν διαφοροποίησι μας ἀπὸ τὴν ἀποδεδεγμένη γραμμὴ. Ὅσο λίγοι καί νὰ εἶναι οἱ ἔχοντες διαφορετικὴ γραμμὴ, πρέπει νὰ τὴν ἐκδηλώνουν καί μπορεῖ, ἂν εἶναι σημαντικὴ, νὰ ἐπιδράσῃ στὸ σύνολον. Ἐὰν καθένας περιμένῃ νὰ κινηθῇ ὁ ἄλλος, δέν θὰ κινηθῇ κανένας. Αὐτός, πού πιστεύει, ὅτι ὀφείλει νὰ κινηθῇ, νὰ τὸ πράξῃ, χωρὶς δεσμεύσεις. Συχνά, ἓνας διστάζει σκεπτόμενος ὅτι οἱ ἄλλοι θὰ τὸν περιγελάσουν, καί ὅμως ὅταν πραγματοποιήσῃ τὴν πράξι του, οἱ ἄλλοι ὄχι μόνον τὸν ἐπιδοκι-

μάζουν, αλλά λένουν ότι και αυτοί είχαν υπ' όψει τους νά κάμουν τό ίδιο πράγμα!

Γι' αυτό, τό ξεκίνημα είναι σπουδαίο. Όλοι μας μπορούμε νά κάμωμε ένα ξεκίνημα, όσο και νά μᾶς φαίνεται άσήμαντο. Πολλά πράγματα άνεπύχθησαν από ένα μικρό ξεκίνημα, ένώ δέν υπάρχει τίποτε πού νά έγινε χωρίς ξεκίνημα. Γι' αυτό, σάν συμπέρασμα, φρονώ ότι ή παγκόσμιος αδελφότης είναι έφικτή, και ή πραγματοποίησίς της εξαρτάται από τίς προσπάθειες τών άτόμων. Θά πραγματοποιηθή άσφαλώς στό μέλλον εάν τά άτομα κάμουν τήν προσπάθεια τώρα.

Μακριά από τούς ύποσχομένους
νά νίψουν τ' ανομήματά σου.
Ό Έαυτός σου είν' ό ποταμός
γιά τά τρωτά, πού είν' δικά σου.
Θέτοντας ένα χαλινό ήθικό
στόν έαυτό σου, ξεκάθαρα κυλάει.
Και προχωρώντας στην Άλήθεια και Ειρήνη
τίς όχθες τής Σοφίας θά πλατύνη.

(Από τά «Ίνδικά ποιήματα» του Άρνολντ)

Κάντε στους φίλους πού αγαπάτε, ένα δώρο πού τούς άξίζει: Μία συνδρομή του «ΙΛΙΣΟΥ» για τό 1990.

Ἡ Ἑλληνικὴ Μυθολογία καὶ ὁ Ἐσωτερισμός

Τοῦ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΑΛ. ΙΩΑΝΝΙΔΗ

Διπλὴ εἶναι ἡ ἔννοια πού ἔχει ἡ λέξι «μυθολογία». Ἡ μία δηλώνει τὴ συλλογὴ ἀπὸ τοὺς μύθους, πού ἀποτελοῦν τὶς παραδόσεις τῶν ἀρχαίων λαῶν γιὰ τὴν ἱστορία καὶ τὶς πράξεις τῶν Θεῶν, Ἡμιθέων καὶ Ἡρώων τους. Ἡ ἄλλη σημαίνει τὴν ἐπιστῆμη πού σπουδάζει συγκριτικὰ αὐτοὺς τοὺς μύθους. Ἡ συγκριτικὴ αὕτὴ ἐπιστῆμη, καθὼς ἔχει γράψει ὁ καθηγητὴς Ν. Λούβαρις, γεννήθηκε ἀπὸ τὴν ἀνάγκη γιὰ νὰ ἐξηγηθοῦν οἱ σχέσεις, οἱ ἀναλογίες καὶ οἱ ὁμοιότητες πού ὑπάρχουν στοὺς μύθους τῶν διαφόρων λαῶν, ὥστε νὰ κατορθωθῆ κάποια ἐνότητα καὶ νὰ μῆ κάποια τάξι στό χάος πού ἀποτελοῦν. Προσθέτει δὲ πὼς ἡ ἔρευνα αὕτὴ ἐπάνω στοὺς μύθους ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὶς κατὰ καιροὺς ἀρχαιολογικὲς, ψυχολογικὲς καὶ ἄλλες ἀνακαλύψεις, ἀπὸ τὶς ἐπικρατοῦσες κάθε φορὰ θεωρίες καὶ μεθόδους καὶ ἀκόμη ἀπὸ τὶς φιλοσοφικὲς ἰδέες πού ἐπικρατοῦν κάθε τόσο.

Ἀπὸ τὰ πάρα-πάνω βγαίνει πὼς οἱ διάφορες μυθολογίες ἔχουν σχέσι μὲ τὶς θρησκευτικὲς πεποιθήσεις τῶν ἀρχαίων λαῶν. Ἀκόμη δὲ πὼς ἡ ἐπιστημονικὴ τους ἔρευνα δὲν ἔχει κριτήρια πάγια, ἀλλὰ κυμαινόμενα κατὰ τὶς μεταβαλλόμενες ἀντιλήψεις τῆς κάθε ἐποχῆς.

Δέν θ' ἀσχοληθοῦμε ἐδῶ, βέβαια, μὲ τὶς ξένες μυθολογίες, οὔτε μὲ τὴ σύγκρισί τους. Θὰ ἀσχοληθοῦμε μόνο μὲ τὴν Ἑλληνικὴ Μυθολογία. Αὐτός εἶναι ὁ σκοπός μας. Ἑλληνες εἴμεθα καὶ ἡ Μυθολογία τῆς πατρίδος μας μᾶς ἐνδιαφέρει. Ἡ Μυθολογία της, πού, καθὼς ὅλοι λένε, ἔχει διαύγεια. Πού εἶναι τόσο φωτεινὴ σάν τὸν οὐρανὸ μας.

Ἡ Μυθολογία μας λοιπόν, πρέπει νὰ τό ποῦμε ἀπὸ τὴν ἀρχή, ἔχει, ὄχι μόνον ἀπὸ τοὺς νεωτέρους, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα χρόνια, κακοποιηθῆ, μάλιστα δὲ κατὰ πολλοὺς καὶ ποικίλους τρόπους. Ἐχει κακοποιηθῆ καὶ ἀπὸ ξένους καὶ ἀπὸ Ἑλλήνες.

Γιατὶ ὁ καθένας παίρνει τοὺς διάφορους μύθους καὶ τοὺς ἐξηγεῖ ὑποκειμενικὰ, κατὰ τὶς ἰδέες πού ἔχει καὶ σύμφωνα μὲ τὴ νοοτροπία του. Κατὰ τὴ σκοπιὰ ὑπὸ τὴν ὁποία τοὺς βλέπει. Ἀλλὰ οἱ μῦθοι τῆς Ἑλληνικῆς Μυθολογίας, καθὼς θὰ δοῦμε στά πάρα-κάτω, ἔχουν περιεχόμενο φιλοσοφικὸ, περιεχόμενο τῆς ἐσωτε-

ρικής φιλοσοφίας, περιεχόμενο πνευματικό και γι' αυτό, σάν συμβολισμοί πού εἶναι, συμβολισμοί ἐσωτερικῆς μορφῆς, μόνον ἀντικειμενικά θά ἤμποροῦσαν μέ ἐπιτυχία νά ἐξηγηθοῦν. Δέν θά ἦταν λοιπόν ὑπερβολή ἂν ἐλέγαμε ὅτι μόνον μέ τό πρῖσμα τοῦ ἐσωτερισμοῦ θά ἔπρεπε νά ἐξετάζονται. Τοῦ σοβαροῦ ἐσωτερισμοῦ, νά ἐξηγούμεθα, πού ἔχει σαφήνεια καί συνέπεια, καί ὄχι τοῦ ἀμφίβολου, τοῦ τόσο, πολλές φορές, ἀπίθανου ἐσωτερισμοῦ...

Τά κριτήρια μέ τά ὁποῖα σπουδάζονται ἢ μᾶλλον θά ἔπρεπε νά σπουδάζονται οἱ μῦθοι τῆς Μυθολογίας μας δέν ἤμπορεῖ, καθῶς νομίζουμε καί καθῶς εἶπαμε, νά εἶναι ὑποκειμενικά, οὔτε νά κυμαίνονται κατά τίς κατακτήσεις τῆς ἐπιστήμης, γιατί οἱ αἰώνιες καί πανανθρώπινες ἀλήθειες γιά τήν πνευματική πραγματικότητα δέν ἀλλάζουν μέ τούς καιρούς, οὔτε μέ τίς γνώμες τῶν ἀνθρώπων. Πῶς νά τό ποῦμε; Δέν συγχρονίζονται. Ὁ ἐσωτερισμός δέν εἶναι ἐπιστήμη τῶν ἀνθρώπων, ἀλλά ἐπιστήμη τῶν Ναῶν. Εἶναι μυσταγωγία.

Αὐτή ἡ σύγχρονη σκέψι, πού εἶναι τόσο ὀρθολογιστική, τόσο ἐγκεφαλική, δέν εἶναι καί τόσο κατάλληλη νά καταπιασθῆ μέ θέματα σάν κί' αὐτό, πού γιά νά ἐξετασθῆ θέλει ἐλευθερία στή σκέψι, χωρίς φραγμούς ὀρθολογιστικούς ἢ ἐπιστημονικούς. Πού δέν θέλει δόγματα, οὔτε προκαταλήψεις, οὔτε δεισιδαιμονίες καί φόβους.

Καί τί δέν ἔχει εἰπωθῆ γιά τή Μυθολογία τῆς πατρίδος μας καί ἀπό ἐπιστήμονας, πού αὐτοί τουλάχιστον τήν ἐξετάζουν μέ σοβαρότητα καί μέ καλή πίστι, καθῶς καί ἀπό ἄλλους, ἐκείνους πού θέλουν νά κάνουν φτωχό πνεῦμα ἐπάνω σέ ζήτημα πού δέν καταλαβαίνουν.

Καί ὁμως γιά μᾶς τούς Ἕλληνας ἡ Μυθολογία μας ἀποτελεῖ ἐθνική παρακαταθήκη, τήν ὁποία θά ἔπρεπε νά σεβόμαστε ἀπό καθηκόν ἐθνικό, τουλάχιστον.

Οἱ διάφοροι συγγραφεῖς πού καταπιάστηκαν μέ τήν Ἑλληνική Μυθολογία καταλήγουν ὅλοι σχεδόν στό ὅτι οἱ μῦθοι τῆς περιλαμβάνουν πρόσωπα ἢ γεγονότα φανταστικά καί ὅτι σ' αὐτούς φανερώνεται μέ φαιδρή ἀπλότητα ἢ φαντασία τοῦ λαοῦ κατά τήν παιδική του ἡλικία ἢ στό πῶς οἱ μῦθοι εἶναι ἐπινοήσεις παιδιάστικες καί ὑπερβολικές, πού μπορεῖ νά προκαλέσουν μειδιάματα ἢ εὐχάριστη εὐθυμία.

Ἦνουν ὁμως καί ἐξαιρέσεις, σπάνιες βέβαια. Ἔτσι ὁ Γερμανός καθηγητής καί ἐλληνιστής τοῦ περασμένου αἰῶνα ὁ Φρ. Κρῶϋτζερ, στό ἔργο του «Συμβολική καί μυθολογία τῶν ἀρχαίων λαῶν καί ἰδίως τῶν Ἑλλήνων», ὑποστηρίζει ὅτι «οἱ ἀρχαῖοι μῦθοι

είναι συμβολισμοί που υποδηλώνουν παλαιότατα θρησκευτικά και φιλοσοφικά δόγματα και διάφορα ήθικα παραγγέλματα. Ο Ζάν Ρισπέρ έξ' άλλου της Γαλλικής Ακαδημίας στον πρόλογό του στην Έλληνική Μυθολογία, μαζί με άλλα γράφει: «Δέν είναι πιό σοφό, πιό μετρημένο, πιό λογικό, άληθινά πιό σύμφωνο μέ τό Έλληνικό γούστο, ν' άρκηται κανείς στους μύθους όπως είναι;» Δηλαδή νά μή τούς φορτώνη μέ έρμηνείες περιεργές. Ο δέ καθηγητής Φελίξ Γκιράνς στην Παγκόσμιο Μυθολογία του γράφει πώς «ή έρμηνεία τών μύθων είναι υπόθεση λεπτή και ότι κινδυνεύει κανείς νά κάμη λάθη σάν καταπιάνεται μ' αύτή μέ τόλημ περισσότερη άπ' όση πρέπει».

Όστε βλέπουμε ότι και μερικοί έπιστήμονες υποψιάζονται πώς κάτω άπό τούς μύθους κάτι τό σοβαρό και άνεξιχνίαστο στή σύγχρονη σκέψη και άντίληψη είναι κρυμμένο και μιλούν μέ σεβασμό γι' αύτούς.

Άς πάρουμε τώρα και τήν έσωτερική άποψη, όση τουλάχιστον είναι στή διάθεσί μας, επάνω στό θέμα μας και άς δούμε τί έλεγε σχετικά ένας σύγχρονός μας Μύστης, ό Σπιριδών Νάγος, γιά τόν όποϊον και άλλες φορές έχει γράψει ό «Ιλιός». Ένας άνθρωπος που οί πράξεις του, ήσαν σύμφωνοι μέ τίς ιδέες του, πράγμα τόσο δύσκολο στους καιρούς μας, μά και σέ κάθε έποχή. Ένας άνθρωπος που δέν είναι υπερβολή άν πούμε ότι όλη του τή ζωή τήν είχε άφιερώσει σέ ζητήματα πνευματικά, σέ θέματα σάν και τούτο που έξετάζουμε τώρα:

«Η Έλληνική Θρησκεία έν τῷ συνόλω της άποτελεϊ έν μεγαλούργημα. Άπασχολείται έπιμελῶς όχι μόνον μέ τό πνεῦμα και τās λειτουργίας αύτου, αλλά και μέ τήν φύσιν και μέ τήν δημιουργίαν τών κόσμων.

Αί έννοιαι τής άρχαίας Έλληνικῆς Θρησκείας, αί άποκαλύπτουσαι δι' άλληγορικῶν παραστάσεων τήν ύπαρξιν, τήν γενεαλογίαν, τό φύλον, τās ιδιότητας, τās σχέσεις και άντιθέσεις τών Θεῶν, παρέχουν πλήρη και λεπτομερῆ άπεικόνισιν τών σταθμῶν, τής έξελισσομένης, κατά τούς θεϊους νόμους, ουσίας τής Φύσεως, έκ τής όποιας έρχεται εις τό εἶναι τής ένεργεία του τό πνεῦμα αύτῆς. Άποκαλύπτουν τά τελούμενα έν τῷ κόσμῳ ήμῶν ύπό τής πνευματικῆς φύσεως τών όντων. Παρουσιάζουν τήν πρόσ τά πρόσω έξέλιξιν τοῦ ανθρώπινου πνεύματος, τό όποϊον τείνει νά άνέλθη εις θειοτέρους κόσμους. Αί έννοιαι αύται άναφέρονται περισσότερον εις τά θέματα τής πνευματικῆς φύσεως. Διότι τήν πνευματικῆν φύσιν πρέπει νά γνωρίζη καλῶς ό άνθρωπος. Άλλά διά νά κατανοηθῆ αύτη πρέπει νά μελετηθῆ πρότερον ή όλη Φύσις και οί λειτουργού-

*ντες νόμοι της. Διότι ως αφήνει ή Έλληνική Θρησκεία να ύπονοη-
θῆ, ή πνευματική Ζωή εκδηλοῦται καί ενεργεί διά τῶν ὀργανικῶν
μορφῶν τῆς Φύσεως. Ὁ δέ διανοητικός κόσμος εἶναι ἀπόρροια τοῦ
φυσικοῦ κόσμου. Καί ἀποτέλεσμα ἀμφοτέρων εἶναι ὁ κόσμος τῶν
Θεῶν».*

Πόσο διαφορετικές ἀντιλήψεις βλέπουμε ἐδῶ, ιδέες πνευ-
ματόδοξης, διαφορετικές ἀπό τίς συνηθισμένες γνώμες πού
ἀκούμε ἢ διαβάζουμε ἐπάνω στό θέμα μας. Ἐδῶ καθαρά φαίνε-
ται ἐκεῖνο πού εἶπαμε καί στήν ἀρχή, πῶς οἱ αἰώνιες πνευματικές
ἀλήθειες δέν συγχρονίζονται, οὔτε τά κριτήρια γιά τήν ἐξήγησι
τους ἡμποροῦν νά εἶναι μεταβλητά καί ν' ἀκολουθοῦν τίς κυμαι-
νόμενες ἀντιλήψεις τῶν ἀνθρώπων ἢ τῆς ἐπιστήμης.

Ἐξετάζοντας ὅμως τό πρόβλημα τῆς Ἑλληνικῆς Μυθολογίας
πρέπει νά σταθοῦμε γιά νά ὑπογραμμίσουμε τό ὅτι οἱ περισσότε-
ροι ἀπό τοὺς μύθους, καθῶς παρουσιάζονται σήμερα, εἶναι ἀλ-
λοιωμένοι μέ προσθήκες πού ἐγίναν ἀπό ἀνθρώπους πού δέν
ἦσαν ἀρκετά ἢ καθόλου μεμυημένοι στά ἀρχαῖα Μυστήρια τῆς
πατρίδος μας. Τέτοιοι ἀνθρώποι καί μύθους ὀλόκληρους ἀκόμη
ἐπλασαν οἱ ἴδιοι. Ὅλα αὐτά ὅμως ἔχουν φέρεϊ σύγχυσι.

Οἱ ἀρχικοὶ μῦθοι, καθῶς εἶναι φανερό, εἶχαν διατυπωθῆ, εἶ-
χαν συντεθῆ ἀπό Μυσταγωγούς, ἀπό Ἱεροφάντες τῶν ἀρχαίων
Μυστηρίων, ἀπό ἀνδρες θεῖους, γιά ν' ἀλληγορήσουν μέ αὐτούς,
γιά νά περικαλύψουν σ' αὐτούς, καθῶς εἶδαμε, ἔννοιες πνευμα-
τικές, ἔννοιες δηλαδή πού δέν ἔπρεπε νά λέγωνται σέ ἀμύητους
ἀνθρώπους, σέ ἀνθρώπους δηλαδή μέ πάθη ἀνθρώπινα, μὴ ἐξα-
γνισμένους, μὴ προπαρασκευασμένους ψυχικά καί ἰδεολογικά
καί ἀκατάλληλους νά δεχθοῦν φῶς πνευματικό. Ἡ ἐρμηνεία τῶν
μύθων, ἢ ἀντικειμενική ἐρμηνεία τους, μόνον μέσα στά ἀρχαῖα
Μυστήρια ἐγίνετο, σέ ὅσους ἐκρίνοντο ἀξιοὶ νά φοιτήσουν σ'
αὐτά. Ὁ Σπ. Νάγος γράφει γι' αὐτό:

«Τά Ἑλληνικά Μυστήρια ἀπησχολοῦντο κυρίως μέ τήν ἐρμη-
νειαν τῶν παραδόσεων τῆς Ἑλληνικῆς Θρησκείας, μετά τῆς
ὀποίας εὐρίσκοντο εἰς στενωτάτας σχέσεις, ἐνῶ ὁ ἀμύητος κό-
σμος εἶχε συγκεχυμένην ἀντίληψιν περὶ αὐτῶν».

Ἀπό τοὺς παλαιούς ὅμως χρόνους ἄρχισαν οἱ ἀλλοιώσεις,
πού εἶπαμε, στοὺς γνησίους μύθους τῶν Μυστηρίων, πού τόσο
τοὺς τροποποίησαν μέ βέβηλες προσθήκες καί τοὺς ἄλλαξαν. Ἡ
ἀρχή τοῦ κακοῦ ἐγίνε ἀπό τόν Ὅμηρο καί τόν Ἡσίοδο γιά νά συ-
νεχιστῆ ὕστερα ἀπό τοὺς τραγικούς ποιητάς καί ἀπό ἄλλους.
Χρειάζεται λοιπόν προσεκτική ἐπιλογή ἀπό τὰ παρείσακτα στοι-
χεῖα, ἀπό τίς γενόμενες κατά καιροῦς προσθήκες, ὥστε νά ξεκα-

θαρισθοῦν οἱ γνήσιοι μῦθοι, οἱ ἀρχικοί. Χρειαζέται ὁμως γιά τοῦτο καί κάποια γνώσι γιά τόν ἐσωτερισμό.

Τούς πρώτους πού βεβήλωσαν τούς μύθους, τόν Ὅμηρο δηλαδή καί τόν Ἡοίοδο, κατέκριναν στήν ἀρχή ὁ Ἡράκλειτος καί ὁ Ξενοφάνης ὁ Ἐλεάτης. Καί ὁ μὲν πρῶτος τούς κατηγορεῖ μέ τό αὐστηρό του ὕφος, λέγων ὅτι διετύπωσαν ψεύδη γιά τά ὁποῖα θά τιμωρηθοῦν ἀπό τήν Δίκη*. Ὁ δέ δεύτερος σέ ἀπόσπασμά του πού διεσώθηκε γράφει ὅτι ὁ Ὅμηρος καί ὁ Ἡοίοδος ἀπέδωσαν στούς Θεούς κάθε τι πού φέρνει καί στούς ἀνθρώπους ἀκόμη ὄνειδος καί ψόγο, δηλαδή τήν κλοπή, τήν μοιχεία καί τήν ἀλληλοπατία. «Πάντα Θεοῖς ἀνέθηκαν Ὅμηρος δ' Ἡοίοδος τε ὅσα παρ' ἀνθρώποις ὄνειδεα καί ψόγος ἐστίν, κλέπτειν, μοιχεύειν καί ἀλλήλοις ἀπατεύειν».

Ἀργότερα καί ὁ Πλάτων, στήν Πολιτεία του (Β. 17), πιά συγκεκριμένα καί διεξοδικά, ἀναλύει τήν κατηγορία σέ δύο μέρη. Τό πρῶτο μέρος εἶναι τό γιατί ἔφεραν στή δημοσιότητα μύθους πού εἶχαν σημασία ἀλληγορική, ἡ ὁποία δέν ἦταν δυνατό νά κατανοῆται ἀπό τούς ἀνθρώπους τῆς κοινωνίας, οἱ ὁποῖοι παίρνουν κατά γράμμα ὅσα γράφονται καί ἀποδίδουν μ' αὐτό τόν τρόπο στούς Θεούς κακίες καί πάθη ἀνθρώπινα. Ἔτσι, διάφορες πράξεις τῶν Θεῶν, ὅπως π.χ. ἡ συμπεριφορά τοῦ Κρόνου στόν πατέρα του Οὐρανό ἢ τοῦ Διός στόν Ἥφαιστο, τόν ὁποῖον ἔρριξε στή Γῆ ἀπό τόν Οὐρανό, γιατί ἠθέλησε νά βοηθήσῃ τή μητέρα του, τήν Ἥρα, ἄν παρθοῦνε κατά γράμμα ἀποτελοῦν γιά τούς νέους πολύ κακά διδάγματα. Τό δεύτερο σημεῖο τῆς κατηγορίας εἶναι ὅτι δέν ἀρκέστηκαν στά πάρα-πάνω, ἀλλά ἔκαμαν καί κάτι ἄλλο πάλι ὀλεθριο. Συνέθεσαν οἱ ἴδιοι μύθους ψεύτικους γιά τούς Θεούς, ὅπως π.χ. ἡ Θεομαχία τοῦ Ὀμήρου, μέ τούς ὁποίους ἀπέδωσαν σ' αὐτούς ἐλαττώματα καί συνήθειες ἀνθρώπινες. Κι' ἔτσι κλόνισαν τό κύρος τῆς Ἑλληνικῆς Θρησκείας. Προσθέτει δέ ὅτι αὐτά δέν πρέπει νά τά λέγουν στούς νέους ἢ στούς ἀνοήτους, οἱ ὁποῖοι δέν εἶναι σέ θέσι νά καταλάβουν τήν ἀλληγορική σημασία τῶν μύθων ἢ δέν ἠμποροῦν νά καταλάβουν τίς ψεύτικες προσθήκες τῶν ποιητῶν.

(*) Κάτι σχετικό μέ τή γνώμη αὐτή τοῦ Ἡρακλείτου, γιά τήν ἀπό τή Δίκη τιμωρία τῶν ποιητῶν πού ἀσεβῆσαν, μᾶς παραθετεῖ ὁ Διογένης ὁ Λαερτίος (VIII-2), πώς τό εἶπε κάποιος Ἰερώνυμος, πού δέν μᾶς φανερώνει ποίος ἀπό τούς Ἰερώνυμους τῆς ἀρχαιότητος ἦτο. Το μεταφέρουμε ἐδῶ σάν περιεργό: «Φησὶ δὲ Ἰερώνυμος κατελθόντα αὐτὸν εἰς Αἴδου τὴν μὲν Ἡοίοδο ψυχὴν ἰδεῖν πρὸς κίους χαλκῶ δεδεμένην καὶ τριζούσαν, τὴν δὲ Ὀμήρου κρεμαμένην ἀπὸ δένδρου καὶ ὄφεις περὶ αὐτήν, ἀνθ' ὧν εἶπον περὶ Θεῶν».

Από αυτά πού έκθέσαμε φαίνεται καθαρά ότι, καθώς είπαμε και προηγουμένως, οι γνήσιοι μῦθοι τῆς Ἑλληνικῆς παραδόσεως ἐλέγοντο καί ἐξηγοῦντο μόνον μέσα στά Ἑλληνικά Μυστήρια, ὅταν αὐτά ἦσαν στήν ἀκμή τους, σέ ἀνθρώπους διαλεγμένους κατά τό ἦθος καί τό νοῦ. Ὅταν ὅμως ἀπό τά χρόνια τοῦ Ὀμήρου καί τοῦ Ἡσιόδου οἱ μῦθοι ἤρθαν στή δημοσιότητα ἄρχισε ἡ κακοδαιμονία καί ρίχτηκαν οἱ πρῶτοι σπόροι τῆς παρακμῆς. Ἄρχισαν οἱ παράδοξες ἐρμηνεῖες τῶν μύθων καί ὁ κλονισμός τῆς Θρησκείας τῆς πατρίδος μας. Νά τί εἶχε γράψει σχετικά σ' αὐτό ὁ Σπ. Νάγος, πού ἀναφέραμε προηγουμένως:

« Ἀλλά μεταξύ τῶν πρώτων συντελεστῶν τῆς παρακμῆς ὑπῆρξαν καί οἱ ἐρμηνευταί τῆς ἰδεολογίας τῆς Ἑλληνικῆς Θρησκείας οἱ ἔξω τῶν Μυστηρίων ἐργασθέντες. Διότι δέν ἠδυνήθησαν οὗτοι νά ἐννοήσουν τās ὑπερόχους πνευματικῆς ιδιότητος τοῦ ἐξελιχθέντος πνεύματος τῶν Θεῶν τῆς Ἑλληνικῆς Θρησκείας, διότι δέν ἐγνώριζον τās ιδιότητας τῆς πνευματικῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου, διότι δέν ἀντελήφθησαν τήν τελουμένην ἐπιμίσχιν μεταξύ τῶν φωτεινῶν ἀκτίνων τοῦ Ἡλίου καί τῶν ἀνθρωπίνων πλασμάτων. Πρωτίστως ὅμως, διότι δέν ἠδυνήθησαν νά μάθουν ὅτι ἐκάστη ἀλληγορικῆ εἰκῶν, δέν ἀναφέρεται μόνον εἰς τὰ πραγματικά τῆς ἀνθρωπίνης υπάρξεως γεγονότα, ἀλλά καί εἰς τὰ μορφικά καθόλου πλάσματα τῆς Φύσεως καί εἰς τās πνευματικῆς ιδιότητος τῶν Θεῶν. Ἡ δέ ἀδυναμία αὕτη ὠδήγησε τούς παρερμηνευτάς τῆς Ἑλληνικῆς Θρησκείας εἰς τήν διατύπωσιν σκέψεων αὐτόχρημα ἀκολάστον. Ἐσχημάτισαν μεταξύ ἄλλων τήν ἀντίληψιν ὅτι οἱ σχέσεις τῶν Θεῶν πρὸς τούς ἀνθρώπους ἀπετέλουν ἀδυναμίας ψυχικῆς καί πνευματικῆς. Καί οὕτω ἀπέδωκαν εἰς τούς Θεούς ἀνθρώπινα ἐλαττώματα ἀνάλογα πρὸς τήν ἠθικὴν αὐτῶν κατάστασιν. Ἄλλ' ἢ ὑπαρξίς ἀδυναμιῶν παρεμποδίζει τήν νόησιν καί τήν ἠθικὴν δύναμιν νά λειτουργήσουν κανονικῶς καί νά κυβερνήσουν τήν ὑλικὴν ὑπαρξιν κατὰ τούς θείους νόμους, τούς συντρέχοντα τήν πνευματικὴν καί ψυχικὴν ἐξέλιξιν τῶν ὄντων».

Προσπαθήσαμε, συνοπτικά βέβαια, νά δώσωμε μία εἰκόνα γιά τήν Μυθολογία μας. Γιά τήν προέλευσί της. Γιά τήν ἀρχικὴ της μορφή. Γιά τήν σπουδαιότητα αὐτῆς, μέ τό πνευματικὸ της περιεχόμενο, πού κρύβει ἀλήθειες μυστηριακές.

Μιλῆσαμε γιά τή βεβήλωσι τῶν μύθων της. Βεβήλωσι διπλῆ, μέ τήν δημοσίευσί τους ἔξω ἀπό τούς κλειστούς κύκλους, πού ἦταν ἡ θέσι τους, καί μέ τήν παραποίησί τους μέ προσθήκες ἀσεβεῖς. Ἡ διπλῆ αὐτὴ κακὴ μεταχείρισι, πού ἄρχισε τόσο παλαιά, ἔφερε μοιραία, στούς κατοπινούς καιροὺς τῆ σύγχυσι, τίς πα-

ερμηνείες και τις παρεξηγήσεις, ακούσιες και έκούσιες. Έδημιούργησε έτσι με τον καιρό ένα πέλαγος από πλάνες, πού τόσο βαθιά ριζώθηκαν στη κοινή συνείδηση.

Στους Έλληνες ιδεολόγους, πού είναι άνθρωποι με τη σκέψη ελεύθερη, προβάλλεται ένα καθήκον εύγενικό, ένα καθήκον δικαιοσύνης, ένα έργον έθνικό θά έλεγαμε: Μιά προσπάθεια φωτισμένη για τήν αποκατάστασι, όσον είναι δυνατόν, στις συνειδήσεις των συγχρόνων μας τής άξιας τής άρχαίας Έλληνικής παραδόσεως, πού είναι, καθώς είπαμε, για ήμάς τούς Έλληνες, μία λαμπρή και ένδοξη έθνική μας παρακαταθήκη. Μιά ζωντανή και συνειδητή προσπάθεια νά διασειστούν οι προκαταλήψεις, οι ψεύτικες γνώμες και οι πλάνες για τούς μύθους μας, πού έκρυβαν, μά και κρύβουν άκόμη, τόσο μεγάλες πνευματικές ιδέες.

Γιατί δέν πρέπει νά τό ξεχνάμε πώς άν ή Ελλάς τόσο φωτίστηκε στην άρχαιότητά της, πώς άν και σήμερα άκόμη τό φώς εκείνο, τό άρχαίο, από τά βάθη των αιώνων φωτιζη τήν ανθρωπότητα με τις ιδέες του, τήν ιστορία του και τήν τέχνη του, αυτό όφείλεται στο φώς πού ξεπήδησε σαν ύπέροχη άνταύγεια του άνέσπερου εκείνου φωτός πού έκαie, πού φωτιζε και πού θερμαινε μέσα στους Ναούς και τά Ίερά τής άρχαίας έθνικής μας παραδόσεως.

ΝΕΛΛΗΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ

- Ό Ίωάννης τής Νέας Έποχής
- Άπόκρυφη Δημιουργία
- Χριστική Μύηση

Πωλούνται και στα γραφεία του ΙΛΙΣΟΥ

ΙΗΣΟΥΣ ΘΕΟΣ Ή ΑΝΘΡΩΠΟΣ;

Του Jean Guilton
Τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας

Ο ΙΗΣΟΥΣ διεκδικεῖται σήμερα ἀπό ἀναρίθμητους μαθητάς σ' ὅλον τόν κόσμο, κατὰ τὸ μᾶλλον καί ἥττον ἐν συνειδήσει τοῦ τί ἀντιπροσωπεύει, καί ἐλκυομένους ἀπό ἓνα γενικό πνεῦμα θρησκευτικότητας ἢ τὴν ἄρνηση τῆς καταναλωτικῆς κοινωνίας. Ὅπως ἔδειξαν δημοσκοπήσεις, πολλοὶ πιστοὶ τόν θαυμάζουν χωρὶς τὸ θρησκευτικό του περιεχόμενον, σάν ἓνα ὑπεράνθρωπο, ὅπως ἔκαναν οἱ Ἀρειανοί. Ὁ Γάλλος ἀκαδημαϊκὸς Ζάν Γκυτόν ἀναλύει τὸ πάντα ἐπικαιρο αὐτὸ θέμα.

Οἱ ΙΟΥΔΑΙΟΙ ἐσκέπτοντο ὅτι ἡ ἱστορία μπορούσε νὰ γραφῆ μόνον ἀπὸ προφήτας. Εἶχαν ἐννοήσει τὸ μυστήριο τοῦ χρόνου καί πὼς τὸ παρεθὸν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ ἀντιληπτόν καί νὰ ἀφομοιωθῆ, παρά ἂν περιλαμβάνῃ τὴ σκοτεινὴ μορφή τοῦ μέλλοντος. Στὸ βάθος, ἐκεῖνο πού μᾶς ἐνδιαφέρει στὴν ἱστορία, ὅπως εἶχε πῆ ὁ Μισέλ, δὲν εἶναι τὸ παρεθὸν, ἀλλὰ τὸ μέλλον.

Ἡ παρατήρησις αὐτῆ, πού φωτίζει ὅλη τὴν βέβηλη ἱστορία, ρίχνει ἐντονο φῶς καί στὴ θρησκευτικὴ ἱστορία, ὅπως ἰδιαιτέρως στὴν ἱστορία τῶν μεγάλων κρίσεων τῆς Ἐκκλησίας. Στὸ βιβλίο μου γιὰ τίς κρίσεις αὐτές, πού τοῦ ἔδωσα τὸν τίτλο «Ὁ διαμελισμένος Χριστός», ἐμελέτησα τίς διαφορὲς «αἱρέσεις» σάν σκιᾶς τοῦ μέλλοντος.

Ἔχω τὴν ἰδέα ὅτι οἱ «αἱρέσεις» δὲν εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον, παρά σάν τὰ βιολογικὰ εἶδη καί ἀνατρέχουν σὲ ὠρισμένους τύπους, οἱ ὁποῖοι ἀντιπροσωπεύουν τὴν σταθερὴ στάση τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος, διὰ μέσου τῶν αἰῶνων ἐναντι τοῦ μυστηρίου τοῦ Θεοῦ, τοῦ Χριστοῦ καί τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐάν τὸ ἀληθές, σὲ ὅλα τὰ πεδία, συνίσταται σὲ μιά δ ο μ ἦ καμωμένη ἀπὸ προοπτικὲς πού μᾶς φαίνονται ἀντίθετες ἢ μίᾳ πρὸς τὴν ἄλλη, εἶναι ἀναπόφευκτο νὰ προσπαθῆ ἢ διάνοια τῶν ἀνθρώπων νὰ ἀπομονώσῃ τὴ μίᾳ ἄποψη εἰς βᾶρος τῆς ἄλλης, σάν αὐτὴ νὰ ἦταν ἡ ἐστία τοῦ Ὁλοῦ. Ἐχοντας σ' ὅλη τὴ ζωὴ μου διδάξει τὴν φιλοσοφία, παρετήρησα ὅτι κάθε φιλόσοφος διαλέγει ἀπὸ τὸ Ὅλον τὴν ἄποψη πού τοῦ ταιριάζει, ἀρνούμενος κάθε ἀντίθετη, εἰς τρόπον ὥστε ἡ φιλοσοφία νὰ ἀνανεώνεται μὲ τὴ διαδικασία ἢ ὁποία, στὸν χριστιανισμό, παράγει αὐθαίρετες ἐκλογές, ἐκεῖνες πού ἡ ὀρθοδοξία τίς ὀνομάζει αἱρέσεις.

Ἀνάμεσα στίς κρίσεις τῆς Ἐκκλησίας, πρόσεξα περισσότερο ἐκείνη τοῦ Ἀρείου. Μοῦ φάνηκε ἀξιοσημείωτη ἀπό δογματική καί ταυτοχρόνως πολιτική ἄποψη. Εἶναι πράγματι θεολογικό-πολιτική, γιατί μᾶς εἰσάγει σέ μιά ἐποχή, σταθερή μετά τόν Κωνσταντίνο, ὅπου τό θεολογικό στοιχεῖο καί τό πολιτικό στοιχεῖο εἶναι πάντοτε κατά τό μᾶλλον καί ἥττον συνδυασμένα.

Πολλοί ἐκπλήσσονται γιά τήν τωρινή κρίση τῆς Ἐκκλησίας, 15 ἔτη μετά τήν Β' Βατικανή Σύνοδο. Θά ἐξεπλήσσοντο λιγώτερο ἂν εἶχαν δῆ τήν ἱστορία τῶν μεγάλων Συνόδων, ἰδιαίτερα τήν ἐπόμενη τῆς Συνόδου τῆς Νικαίας, ὅταν ἡ Ἐκκλησία, περί τό ἔτος 380, λίγο ἔλειψε νά ξυπνήσῃ «μισο-Ἀρειανή».

Μέ δύο λόγια, περί τά μέσα τοῦ 3ου αἰῶνος, τό μυστήριο τῆς Ἐνσαρκώσεως (μυστήριο τῆς πίστεως) εἶχε περιορισθῆ σέ μιά λύση περισσότερο σύμφωνη μέ τόν φιλοσοφικό «λόγο». Ὁ Χριστός ἐφαίνετο σάν ἕνας ἀρχηγός τῶν μυστικῶν, ἕνας ὑπεράνθρωπος, καί ὄχι ὡς ὁ ὁμοούσιος τοῦ Πατρός Λόγος.

Ἡ σκέψις τοῦ Ἀρείου ἦταν περισσότερο εὐαγγελιστική, διότι ἐπέτρεπε τήν προσέγγιση τῶν Ἑλλήνων, τῶν Ρωμαίων, τῶν Βαρβάρων. Μιά τέτοια θρησκεία ἦταν πιό διαιγής, πιό ἀνθρώπινη καί ἐπέτρεπε στήν κλονιζόμενη αὐτοκρατορία νά προσελκύσῃ τά νέα ἔθνη καί νά σωθῆ.

Ἀπό αὐτή τήν ἄποψη, ὁ Ἀρειανισμός μοῦ φαίνεται προκλητικός. Εἶναι ἕνα δόγμα πλησιέστερο πρὸς τήν ὀρθοδοξία, πιό ἀνθρώπινο, πιό ἐκπολιτιστικό, πιό ἐλκυστικό, μέ ἕνα μεγαλεῖο διανοίας καί γενναιοφροσύνης, πιό καθολικό κατά τά φαινόμενα, μέ στήριγμα στίς Ἰουδαϊκές Γραφές καί μέ σεβασμό τῆς πρώτης ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως, ἐπίσης πιό ἱκανό καί συμφιλίωτικό.

Θά ἤθελα νά ὑπογραμμίσω μερικῆς ἀπόψεις τῆς Ἀρειανῆς κρίσεως. Ἡ πρώτη εἶναι τό εὐλογον.

Ποιός ξέρει ἂν, περί τό ἔτος 300, δέν θά εἶχα ἐλκυσθῆ κι' ἐγώ ἀπό ἐκείνη τήν διδασκαλία; Εἶχα μιά ἡμέρα μιά συζήτηση μέ τόν γιό τοῦ Πῶλ Βαλερύ γιά τήν θρησκεία τοῦ πατέρα του: Μοῦ ἔλεγε ὅτι ἡ μεγάλη δυσκολία τοῦ ποιητοῦ, μέ τή χριστιανική θρησκεία, ἦταν τό μυστήριο τῆς Ἐνσαρκώσεως. «Ἀποδέχομαι ὀλοκληρο τό Πιστεύω, ἐκτός ἀπό τή φράση «ἐπί Ποντίου Πιλάτου», διότι ἡ Ἐνσάρκωσις δέν εἶναι ἱστορικό γεγονός!»

Εἶμαστε συνηθισμένοι στήν ἰδέα ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι Θεός. Ἐχομε ὅμως σκεφθῆ τί μυστήριο περικλείεται σ' αὐτή τή διατύπωση; Δέν θά μπορούσαμε νά ποῦμε, γιά νά ξεφύγωμε ἀπό αὐτό τό ἀκατανόητο μυστήριο, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι ἕνας ἄνθρωπος

ιδιαιτέρως ένωμένος μέ τόν Θεό και υίοθετημένος από τόν Θεό, σάν ένας προνομιοῦχος μεταξύ άγιων;

Ἡ άκόμη, δέν θά μπορούσαμε νά σκεφθοῦμε ότι ό Ἰησοῦς έξεπλήρωσε μιá ιστορική άποστολή, στό διάστημα τῆς ιστορίας τῆς σωτηρίας, και ότι ή αιώνια γενεαλογία δέν εἶναι παρά ένα σύμβολο τῆς ιστορικής του γεννήσεως; Δέν παρουσίασε ή Παλαιά Διαθήκη τήν Σοφία ως «πλασθεῖσα» από τόν Θεό; Τά συνοπτικά Εὐαγγέλια δέν έθεσαν στά χεῖλη τοῦ Ἰησοῦ διαβεβαιώσεις άνθρωπότητος πού φαίνονται ν' άποκλείουν τήν θειότητα; Οἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, δέν μιλοῦν για τόν Ἰησοῦ ως άνθρωπο «άποδεδεγμένον» παρά τοῦ Θεοῦ;

Ὡς πρὸς τόν Παῦλο, δέν θά μπορούσαμε νά έρμηνεύσωμε τή σκέψη του, όταν έλεγε ότι ό Ἰησοῦς περιλαμβάνει όλα τά άλλα πλάσματα, πού πλάσθηκαν, προωρίσθησαν και σώθηκαν, ότι δέν εἶναι όμοούσιος τῷ Πατρί;

Ὁ Νιούμαν έχει διατυπώσει μιá άλλη σειρά σκέψεων σχετικά μέ τήν έννοια τῆς (έλληνικῆς) λέξεως ό μ ο ο υ σ ι ο ς .

Τό 268, μιá σύνοδος 80 έπισκόπων είχε καταδικάσει τήν λέξη «όμοούσιος», πού έχρησιμοποιεῖτο μέ τήν έννοια ότι ό Ἰησοῦς ἦταν από τήν ίδια οὐσία μέ τόν Πατέρα. Και στή Ρώμη, ή έπιβολή τοῦ όρου είχε δώσει λαβή σέ άμφιλογίες. Μερικοί θεωροῦσαν αυτόν τόν όρον ως αίρετικό.

Ἔτσι, τό 359, μιá σύνοδος συνελθοῦσα στό Ρίμιני μέ τήν παρουσία 400 δυτικῶν έπισκόπων, και μιá άλλη σύνοδος 500 ανατολικῶν έπισκόπων στή Σελεύκεια, άπέρριψαν τό «όμοούσιον». Στή Ρώμη, έξωρίσθηκε ό πάπας Λιβέριος. Οἱ μεγάλες έπισκοπικές έδρες ἦσαν στά χέρια μισο-Άρειανῶν. Και είχαν θυσιάσει τόν κύριο πρωταθλητή τοῦ «όμοουσίου» τόν Ἀθανάσιο.

Ἀλλά ή πίστις τῆς Νικαίας δέν είχε σβήσει. Διατηρήθηκε χάρις στή φωτεινότητα ενός μόνον πνεύματος. Ὁ Ἀθανάσιος ἦταν μονάχος του μιá ολόκληρη Ἐκκλησία, όπως μερικοί στρατηγοί άντιπροσωπεῦουν έναν ολόκληρο στρατό. Ὁρθώθηκε για νά υπερασπίσει ό,τι θεωροῦσε άληθινό. Μαζί μέ τόν Ἀθανάσιο –και τόν Ἰλάριο στή Γαλατία– πιστοί στή Νίκαια έμειναν και οἱ λαϊκοί. Ἔτσι σώθηκε ή πίστις χάρις σ' αυτή τή συμμαχία.

Ἡ Νίκαια έσωσε τήν πίστη. Γιατί, μετά τή Νίκαια, δέν ἦταν πλέον δυνατόν νά σκεφθῆ κανείς ότι ό Ἰησοῦς ἦταν Θεός μέ συμβολική και μυθική έννοια. Ὁ Χριστός ἦταν Θεός έκ Θεοῦ, φῶς έκ φωτός, άληθής Θεός γεννηθείς υπό άληθοῦς Θεοῦ. Και όπως εἶπε ό Κάρλ Μπάρτ, παρά τίς άνεπάρκειες τοῦ άνθρωπίνου λεξιλογίου, ή λέξις «όμοούσιος» ἦταν ή πιό κατάλληλη για νά

σημαινὴ ἐκεῖνο πού ἤθελε νά πῆ. Ἡ χρησιμοποίησις τῆς λέξεως «ἰδίας φύσεως» στή γαλλική μετάφραση τοῦ Πιστεῦω δὲν ἀποδίδει τὸ «ὁμοούσιον». Καὶ ἐλπίζω νά τροποποιηθῆ.

Ἦταν πλέον σαφές, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦταν Θεός στοῦ ἀπώτατο βάθος τοῦ εἶναι του, στοῦ ΕΓΩ. Καὶ μάλιστα, ὅπως μιά σαφὴς διαβεβαίωσις ἐπιτρέπει τὴν συνάθροιση τῶν προηγουμένως διαχωρισμένων στοιχείων καὶ ἕνας ὄρκος μεταβάλλει τὴν ἀτμόσφαιρα, ἡ μορφὴ ἑνός ὀρισμοῦ ἐπιτρέπει στή θεολογία τὴν ἐμβάθυνση.

Ἐφεξῆς δὲν ἦταν πιά δυνατόν νά παραμένῃ κανεὶς στὴν Ἐκκλησία πιστεύοντας ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦταν Θεός μετὰ τὴν συμβολικὴ καὶ μυθικὴ ἔννοια καὶ μέχρις ἑνός σημείου, ὀριακοῦ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦταν ὁ Ἄνθρωπος καθ' ἑαυτὸν ἢ τὸ ὠραιότερο τῶν τέκνων τῶν ἀνθρώπων ἢ «ὁ ἀρχηγός τῶν μυστικῶν». Ὁ Ἰησοῦς ἦταν Θεός, ἦταν Θεός ἐκ Θεοῦ, ἦταν ἐκ τοῦ Θεοῦ πού ἐλάμβανε τὴν ταυτότητά του.

Εἶπα ὅτι οἱ μεγάλες αἰρέσεις ἀντιστοιχοῦσαν στὶς σταθερές στάσεις τῆς διανοίας ἐναντι τοῦ θείου μυστηρίου. Ἄν εἶναι ἔτσι, τότε θά πρέπει ν' ἀνευρίσκειται ἡ παρουσία κάποιου «Ἀρειανισμοῦ» σέ κάθε ἐποχῆ. Μοῦ φαίνεται ὅμως, ὅτι ὁ Ἀρειανισμός καὶ πρό πάντων ὁ μισο-Ἀρειανισμός προἰδεάζουν ἀρκετὰ τὸ τί θά μπορούσε νά εἶναι ἡ μεγάλη αἵρεσις τοῦ 21ου αἰῶνος.

Ὁ κίνδυνος τῆς παρουσίας ἐποχῆς, πού θ' αὐξηθῆ στοὺς μέλλοντες χρόνους θά ἐγκεῖται στὴν ἀντιστροφή τῶν σχέσεων μετὰ τὸ Θεοῦ καὶ κόσμου. Ἡ ἀγάπη πού ἔχει ὁ ἄνθρωπος γιὰ τὸν ἄνθρωπο ἀπορρέει, κατὰ τὸ Εὐαγγέλιο, ἀπὸ τὴν ἀγάπη πού ὁ ἄνθρωπος ἔχει γιὰ τὸν Θεό.

Μπορεῖ λοιπόν στοῦ μέλλον ἡ σχέση αὐτὴ ν' ἀντιστραφῆ, νά μετατραπῆ ἡ δομὴ, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὸν Θεό νά γίνῃ φανταστικὸ σύμβολο τῆς ἀγάπης τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Ὅποτε, ὁ ἄθεος οὐμανισμός θά ἀντικαταστοῦσε τὸν χριστιανισμό, χωρὶς ὅμως (καθὼς συνέβη καὶ στὴν ἐποχῆ τοῦ μισο-Ἀρειανισμοῦ) ν' ἀντιλαμβάνεται τὴ διαφορὰ.

Μπορεῖ νά φαντασθῆ κανεὶς ὅτι ἡ δημοσία πλατεία θ' ἀντικαταστήσῃ τοὺς ναοὺς, ὅτι ἡ μυστικὴ ἐμπειρία θά συγχωνευθῆ μετὰ τὴν πολιτικὴ ἐμπειρία, ὅτι ἀληθινὴ θρησκεία θά γίνῃ ἡ ἀνθρώπινη ἐργασία, ὅτι ἡ ἐν Χριστῷ λύτρωσις θά συγχωνευθῆ μετὰ τὴν κοινωνικὴ ἐπανάσταση, ὅτι τὸ ἐργαστάσιο θ' ἀντικαταστήσῃ τὴν Ἐκκλησία.

Τότε, ἡ καθολικὴ θρησκεία θά μπορούσε νά ἐπιζῆσῃ, θά ἦταν ἀποδεκτὴ ἀπὸ τίς κομμουνιστικὲς χῶρες, ἀδειασμένη ὅμως ἀπὸ τὴν οὐσία της, διότι δὲν θά συνεβούλευε πλέον τὴ λατρεία.

Ἄν ἔφθανε ὁ κόσμος στὸν οὐμανισμό τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, καὶ ἂν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἀφαιρεῖτο ἀπὸ τὸν κομμουνισμό τὸ ἀντιχριστιανικό του πρόσωπο, τὸ ἀνθρώπινο γένος θὰ μπορούσε νὰ συνενωθῆ σὲ μιὰ κοινότητα, ἐνωμένο σὲ μιὰ μόνη θρησκεία, πού θὰ ἦταν ἡ θρησκεία τοῦ Ἀνθρώπου.

Οἱ καθολικοὶ θὰ μπορούσαν νὰ ἐξακολουθήσουν νὰ πιστεύουν στοὺς μύθους των, ἀλλὰ ἓνας «μαοϊστής» ἐλευθερωμένος ἀπὸ τὸν θρῦλο δὲν θὰ εἶχε πλέον ἀνάγκη ἀπὸ τὴν χριστιανικὴ πίστη, καί, ἐν μέσω τῶν μόλις ἀπελευθερωμένων σκλάβων, θὰ ἦταν ὁ μόνος ἐλεύθερος ἄνθρωπος!

Ὁ Φόϋερμαχ ἔγραφε στὴν ἀρχὴ τοῦ τελευταίου αἰῶνος: «Στὴ θέση τῆς θεότητος ὀφείλομε νὰ θέσωμε τὸ ἀνθρώπινο γένος ἢ τὴν ἀνθρώπινη φύση. Στὴ θέση τοῦ «ὑπέρ-πέραν», πού ὑψώνεται ἐκεῖθεν τοῦ τάφου μας ἕως τὸν οὐρανὸ ὀφείλομε νὰ θέσωμε τὸ «ὑπέρ-πέραν», πού ὑψώνεται πάνω ἀπὸ τὸν τάφο μας σ' αὐτὴ τὴ γῆ, δηλαδὴ τὸ ἱστορικό μέλλον, τὸ μέλλον τοῦ ἀνθρώπου».

Ἡ τελευταία παρατήρησις πού θάθελα νὰ προτείνω, εἶναι ὅτι κάθε αἵρεσις ἐγκλείει ἓνα μέρος ἀληθείας, καὶ ἀληθείας προκαταβολικῆς. Ὁ Νιούμαν ἔλεγε ὅτι ὁ Ἄρειος, ἀνυψώνοντας ἓνα πλάσμα πάνω ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα, προετοιμάζε τὴν γνώση τοῦ μυστηρίου τῆς Μαρίας. Διότι, ἡ Παναγία εἶναι σήμερα γιὰ τὴν πίστη μας ὅ,τι ἦταν ὁ Ἰησοῦς στὰ μάτια τοῦ Ἄρειου.

Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ὁ Ἄρειος καθιστοῦσε δυνατὴ μιὰ βαθύτατη κατανόηση τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ Χριστὸς τοῦ Ἄρειου ἦταν ἐγγύτατα στὸν ἄνθρωπο καὶ ὑπὸ μιὰ ἔννοια, ἀνήγγειλε τὶς προόδους τῶν ἐξηγητῶν, οἱ ὁποῖοι τόσο ἀνθρωποποίησαν τὸν Υἱὸ τοῦ Ἀνθρώπου.

Εἶμαι πεποισμένος ὅτι αὐτὸ τὸ φαινόμενο τῆς «παραδόξου σωτηρίας» πού σημειώνεται σ' ὅλη τὴν ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας (καὶ κάνει ὥστε τὴν στιγμή τῆς καταστροφῆς, τὸ Πνεῦμα νὰ ἐμποδίζη τὸ σκάφος νὰ βυθισθῆ), θὰ ἀναπαραχθῆ καὶ στοὺς μέλλοντες χρόνους. Ἀπὸ τὴν παρούσα κρίση τῆς Ἐκκλησίας, θὰ ἐξαχθῆ ἓνας ἀκριβέστερος ὀρισμὸς τοῦ μυστηρίου.

Ἄν συγκρίνωμε τὴν Β' Βατικανὴ Σύνοδο μὲ τὶς προηγούμενες συνόδους, θὰ παρατηρήσωμε ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν θέλησε νὰ καταδικάσῃ, ἀλλὰ νὰ προσεγγίση τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι συνδιαλέχθηκε μαζί τους, ὅτι σκέφθηκε κατὰ τρόπον περισσότερο εὐαγγελιστικό γιὰ τὶς σχέσεις μεταξύ πίστεως καὶ λόγου, καὶ γιὰ τὴν Ἀποκάλυψη μὲ τὶς θρησκείες.

Φαινομενικῶς μόνον, στὶς ἡμέρες μας, τὸ Ὑπερβατικόν, ἡ

ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καί ἡ λατρεία συγχέονται. Στον 21ον αἰώνα, ὅπως καί στὸν 4ον, θὰ σημειωθῇ μιὰ τελειότερη συνειδητοποίηση τοῦ Ὑπερβατικοῦ, μιὰ βαθύτερη προσέγγις πρὸς τὸ Μυστήριον. Σταθερὰ τὸ ἐλπίζω. Ἡ κρίσις τοῦ παρόντος αἰῶνος θὰ ἐπιτρέψῃ τὴν μεγαλύτερη προσέγγιση τῆς ἀνθρωπότητος τῶν ἀνθρώπων καί τὴν περαιτέρω διείσδυση τῆς ἀνθρωπότητος στὸν Λόγο –πού ἐγινε σάρκα– χάριν ἡμῶν.

Σχετικὰ μὲ τίς «αἱρέσεις», μπορεῖ νὰ τεθῇ τὸ ἐρώτημα μερικῶν ἰατρῶν γιὰ τίς ἀσθένειες: τὸ νὰ μάθωμε ἂν δὲν εἶναι γιὰ κάθε ὑποκείμενον οἱ ποικίλες μορφές πού παίρνει, μέσα ἀπὸ τίς ἐποχές, τίς ἡλικίες, τίς περιστάσεις, ἢ διατάραξις τῆς ἰσορροπίας. Μποροῦμε νὰ διαρωτηθοῦμε ἂν ἡ ἐποχὴ μας δὲν διαφέρει ἀπὸ τίς ἄλλες, παρὰ μονάχα ἀπὸ τὴν εὐρύτητα τοῦ ἴδιου κινδύνου ἀρνήσεως ὁ ὁποῖος ἀπειλήσῃ τὸν Χριστιανισμό ἐξ ἀρχῆς καί πού φαίνεται καθαρὰ στὰ Ἰωαννιτικά κείμενα.

Ἄν συγκρίνωμε τίς κρίσεις μεταξύ τους, ἔχομε τὴν ἐντύπωση ὅτι ἐπαναλαμβάνονται οἱ ἴδιοι ρυθμοί, ὑπὸ πλέον συγκεντρωτικὴ μορφή. Ἡ κρίσις τῆς Μεταρρυθμίσεως παρουσιάζει μερικοὺς ρυθμοὺς τῆς Ἀρειανῆς κρίσεως, τοὺς ὁποῖους ἀναπαράγει κατὰ περισσότερο δραματικὸ τρόπο. Καί ἡ κρίσις τῆς Εὐρώπης ἀπὸ δύο αἰῶνων (καί πιὸ ξεχωριστὰ ἀπὸ δεκαπέντε ἐτῶν) ἀνακεφαλαιώνει πολλές προγενέστερες κρίσεις, ἀλλὰ σὲ μεγαλύτερο βάθος, σὲ μεγαλύτερο εὖρος καί μὲ ἠύξημένους κινδύνους.

Ὁ Χριστιανισμὸς δὲν θέτει ποτέ παρὰ ἓνα μονάχα πρόβλημα, ἐκεῖνο πού εἰκονίζετο μὲ τὸ σιβυλλικὸ ψάρι τῶν κατακομβῶν, τοῦ ὁποῖου τὰ ἀρχικά στὴν ἐλληνικὴ ἦσαν τὸ νόημα τοῦ Χριστοῦ (ΙΧΘΥΣ = Ἰησοῦς Χριστὸς Θεοῦ Υἱὸς Σωτῆρ). Γιὰ τὴν παραδοχὴ τοῦ μυστηρίου, οἱ δυσκολίες τῆς ἀνθρώπινης διανοίας, παραμένουν ἀνάλογες, παρὰ τὴν διαφορὰ τῶν καιρῶν, τῶν πνευμάτων καί τῶν λεκτικῶν.

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Ο ΤΕΚΤΟΝΙΣΜΟΣ

ΥΠΟΘΗΚΑΙ ΤΟΥ ΣΠΥΡ. ΝΑΓΟΥ

1. 15/5/1904. Ὁ Τεκτονισμός εἶναι σχολή διδάσκουσα τόν ἄνθρωπον μόνον Σοφίαν καί Ἀρετάς, ἀπαλλάσσουσα αὐτόν ἀπό ὅλα τά κακά ἐκεῖνα, τά ὁποῖα τοῦ ἔχει δημιουργήσει κοινωνία στηριζομένη ἐπί τοῦ ψεύδους... Τό πᾶν ἀποτελεῖ σκοπόν δυνάμενον μόνον νά ἐννοήσουν οἱ καλῶς τό Τεκτονικόν δόγμα ἐξετάσαντες καί διδαχθέντες, ὡς ἡ διδασκαλία αὐτοῦ κελεύει... καί ὁ Τεκτονισμός καλῶς ἐννοούμενος ἀπαγορεύει συζητήσιν ζητημάτων δυναμένων νά μειώσουν τήν ἀξίαν του... Ὁ Τεκτονισμός δέν εἶναι σωματεῖον ἀλλά ἔχει ἰδέες αἱ ὁποῖαι μετουσιῶνουν τόν ἄνθρωπον εἰς Θεόν.

2. 20/2/1905. Ἀφ' ὅτου ἐχρίσθη τόν ἱερόν τοῦ Τέκτονος τίτλον διότι ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ χρειόμεθα, ἀφ' ἧς στιγμῆς εἰσήχθη εἰς τό τάγμα τοῦτο, ἀπέβαλα πᾶν ὅ,τι ὡς ἄνθρωπος εἶχον, τό ὁποῖον ἀντετίθετο εἰς τό ἰσχυρόν τοῦ Τεκτονισμοῦ δόγμα... καί τοῦτο εἶναι σύμφωνον πρός τήν Ἀλήθειαν ἣν ἐπαγγέλεται διά τῶν ἱερῶν του κειμένων τό Τάγμα Αὐτό... Οὐδέποτε εἰς τόν νοῦν μου εἰσήχθη ἡ ἰδέα νά ὑποστηρίξω ἐνταῦθα ἀντιλήψεις μου ἀπορροεούσας ἀπό ξένας πρός τό Τάγμα μας ἰδέας καί διά τοῦτο, ὅ,τι κατὰ τήν συνεδρίασιν ταύτην θά εἶπω, δέν θά εἶναι παρά διατυπωμένα εἰς τά κείμενα τοῦ Τάγματος. Θά παρακαλέσω μάλιστα πάντα ἀδελφόν καί ἰδία ἐκείνους οἱ ὁποῖοι εἶναι μύσται τῶν ὑψηλῶν τοῦ Τάγματος μας βαθμῶν, νά μέ διαφεύσουν, εἰς ἐκείνας τās ἰδέας αἱ ὁποῖαι θά ἀντιτίθενται, πρός τό καθόλον σύστημα τοῦ Τεκτονισμοῦ.

3. 22/9/1907. Ἐφ' ὅσον ὑπάρχει καί εἰς δυστυχῆς εἰς τόν κόσμον ὁ Τεκτονισμός ἔχει ἀποστολήν. Ἐφ' ὅσον ἔστω καί μία διάνοια διατελεῖ ὑπό τό κράτος τῶν προλήψεων, τό Τεκτονικόν ἔργον, ἔχει ὑψίστην ἀποστολήν...

4. 3/11/1907. Αἱ ἰδέαι τοῦ Τάγματος θά μᾶς φωτίζουν εἰς τās ἐργασίας μας καί οἱ ἰδρυταί τῆς Στοᾶς μας ὠμολόγησαν ὅτι οὐδέποτε θά παρεκκλίνουν τῶν ἀρχῶν τοῦ Τεκτονισμοῦ, αἱ ὁποῖαι πρέπει νά κυριαρχήσουν, ὅπως διαπλάσσουν τούς χαρακτήρας. Θά καταδειξῆ τήν ὑπεροχήν τῶν Τεκτονικῶν ἰδεῶν καί τήν θειοτάτην ἐπίδρασιν αὐτῶν πρός πάντας τούς ἀδελφούς τοῦ Τάγματος καί πρός τήν ἀμήτην κοινωνίαν, διά τήν ὁποίαν ἀποκλειστικῶς ὁ Τεκτονισμός κατεργάζεται τόν χαρακτήρα τῶν μυστῶν αὐτοῦ...

5. ΠΡΟΣ ΝΕΟΦΩΤΙΣΤΟΥΣ: Τό τάγμα μας είναι μυσταγωγικό, άποκαλύπτει δι' άλληγοριών και συμβόλων τας άληθειαις τής Φύσεως. Ός μυσταγωγήσιν, νά είστε βέβαιοι, ότι περιλαμβάνει έν τώ συνόλω του, υπό νεωτέραν τινά έκφρασιν, ό,τι περιελάμβανον πάντα τά Μυστήρια τής άρχαιότητος, ό,τι έπεζητούν οι Άρξοναύται και έδόξαζον αι ίέρειαι του Παρθενώνος, ό,τι τά Μυστήρια τής Σαμοθράκης έθεταν ως σκοπόν του Άνθρώπου και άρμονικώς ύμνει διά τής λύρας του Όρφεύς, ό,τι οι ίερείς του Άπόλλωνος προσέφερον Αύτώ, ως εύχαριστίαν και εθαύμαζον τήν μεγαλουργόν αύτου, έν τώ άπειρώ ισχύν, ό,τι οι ίερείς τής Ίσιδος και τής Δήμητρος, ό,τι τέλος και ό αύτός ό Θεός ΙΗΣΟΥΣ, ως ύστάτην πρός τους άνθρωπους διαθήκην παρέδιδε τήν ΑΓΑΠΗΝ, περιέχεται έν τοίς Μυστηρίοις του ήμετέρου Τάγματος.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ Π.Δ.Α

Ο ΔΙΟΓΕΝΗΣ ιδών κάποτε ξένον είς Λακεδαιμόνα έτοιμαζόμενον για κάποιαν έορτήν, μέ ζήλον πολύν, παρετήρησε: Άνήρ άγαθός ου πάσαν ήμέραν έορτήν ήγγείται; και ό Πλούταρχος προσθέτει: και πάνυ γε λαμπράν, εί σωφρονοϋμεν.

ΕΣΩΤΕΡΙΚΑ ΞΕΧΥΛΙΣΜΑΤΑ

ΣΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΤΗΣ Κ. ΛΙΝΑΣ ΓΑΡΥΦΑΛΑΚΗ – ΝΙΚΟΛΑΟΥ

Του Παναγ. Δ. Αναγνώστου

Πολύ δύσκολα θά καταφέρει κανείς να παρακολουθήσει τις πτήσεις και να συλλάβει τις λεπτές αίθερικές ψυχικές δονήσεις, τα έσωτερικά ξεχυλισματα, της κ. Λίνας Γαρυφαλάκη – Νικολάου, τα όποια προέρχονται από τα έσωτερικά της βιώματα, από την ψυχική της προϊστορία, αν δεν είναι μεμυημένος στον έσωτερισμό.

Δεσπόζει ένα βάθος έσωτερικό και μυσταγωγικό, βγαλμένο μέσα από την ψυχή της, δεμένο με την πραγματικότητα – την Άληθεια της ζωής, με μιά ανάλογη εύγένεια έκφρασης, στα προβλήματα της ζωής και τη συμπεριφορά των ανώριμων ψυχών, που τα δημιουργούν. Όλα αυτά με υποχρεώνουν να προσφέρω, για τους αναγνώστες του «ΙΛΙΣΟΥ», ένα ανάλογο μπουκέτο, από την ποικιλία των λουλουδιών και τα έσωτερικά πνευματικά άρώματα που ξεχυλίζουν από αυτά...

Α. Στά χνάρια του χρόνου (Άθήνα, 1988)

1. Όταν αγνάντευα τις Πυραμίδες... Ήμέρευε ή ματιά, από της ερήμου τη μυστηριακή μαγεία... και ή ψυχή, παρθενικό κρίνο άνθιζε, στο υπερβατικό κάλεσμα... με την άορατη άπεραντώσυνη, της έσωτερικής Γνώσης, που γεννάει την πίστη, στίς προαιώνιες αλήθειες, καθώς άφραγκραζόμουν, της πηγής μου τό κάλεσμα, αιωνιότητας παρουσία έντός μου... στής Σφίγγας τή σκιά, που ακύμητος φρουρός... φυλάττει τ' απόκρυφα μυστήρια της αιώνιας ζωής από ιερόσουλους βιαστές...

2. Έρευνώ στο άχανές του άπειρου. Ίσως βρώ την άντανάκλαση του άνώτερου Έγώ μου. Άνιχνεύω τά άπύθμενα βάθη του άγνωστου έαυτού μου. Ίσως, Θεέ, Σέ βρώ και αναγέννησης πνοή φυσήξει έντός μου...

3. Τραγουδῶ την Άγάπη που άναβλύζει πηγαία, από τά βάθη του άθάνατου όντος, στο νιώσιμο του πόνου... που τρέφει, διατηρεϊ και συντηρεϊ, τους σπόρους του Σύμπαντος καλού, αναγέννησης* (και μεταμόρφωσης) άφετηρία...

4. Σέ καρτερῶ, εκεί όπου ο χωροχρόνος του μικρόκοσμου άφανιζε-ται, μέσα στοῦ Μακρόκοσμου την άπεραντώσυνη. Σέ καρτερῶ...

* Η αναγέννηση είναι μέθοδος ψυχικής εξέλιξεως και υπάρχει πάντοτε σε ένεργεια λανθάνουσα, αναγνωριζομένων δε των μέσων της αναγεννήσεως αυτή έπισηπευδεται. Αυτός είναιό σκοπός των μυσταγωγικών σκηνωμάτων, όταν λειτουργουν σωστά...

B. Στην άνεμη τής ζωής (Αθήνα 1987)

1. Στο θρόνο τής ζωής έκάθισα κρατώντας τοῦ πεπρωμένου μου τὰ ἡνία, ὅταν ἡ ὕλη σέ ἐνέργεια μετάλλαξε, τὰ τεῖχη τής ἀτομικότητας πέσανε, λεύτερη καί ἀπό τοῦ ἑαυτοῦ μου τὰ δεσμά, ἀρχισα πιά νά βλέπω...

2. Πῶς ν' ἀφυπνίσω τίς κοιμισμένες συνειδήσεις, ὅταν τοῦ ὕλισμοῦ τὸ τέρας, ἀπλώνει ἀχόρταγα τὰ πλοκάμια του, νά στραγγαλίσει καί τήν τελευταία ἰκμάδα ἐλπίδας γιά ἐσωτερική Ἀνάσταση... Θεέ σέ σένα ἀκόμα – ἐλπίζω...

3. Μπορεῖ, ποῦ ξερεῖς; Τόσο κοντά στό Σοφὸ Δάσκαλο, τὴ Φύση νά βρεθῶ, ὁ νοῦς μου νά ξεδιπλωθεῖ κι' ἀπάντηση νά βρῶ, στ' ἀμέτρητα ἐρωτήματα... Ἐτσι, ἴσως τὸ πρόβλημα νά λύσω, τής ὑπαρξης τοῦ ὄντος ἀνθρωπος στὴ Γῆ, καί τής δικῆς μου τής ζωής μαζί, τὸ μυστικὸ ν' ἀποκαλύψω...

4. Πέταξα. Τραγουδῆσα μέ τοὺς ἀόρατους (Θεοὺς) τ' ἀπειχον, αἰνους αἰώνιας δόξας γιά τὴν Ἀγάπη καί Σοφία τοῦ Δημιουργοῦ τοῦ παντός... Ἐκοτατικά νά μελετῶ μέ τὰ μάτια τής ἐνόρασης... Τί σέ ληθαργο ζωῶδη φύση μου, ἐκδικητικά ν' ἀφυπνίσουν προσπαθήσουν καί μιᾶς ὀλόκληρης ζωής τὴν πάλη γιά ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΦΥΠΝΙΣΗ ἀκαρδα καί ἀνέλπιδα νά τερματίσουν... Καί στὴ στιγμή, πηγὴ φωτὸς τὰ μάτια ἀντικρουστήκαν καί οἱ ψυχές μας, σμιζανε σ' ἔνωση θεϊκή...

Τὴν 3ην Ἀπριλίου, ἐγκατέλειψε τὸν γήινον κόσμον, ὁ ἡγέτης τοῦ Φιλοσοφικοῦ Τεκτονισμοῦ, τοῦ Ὑπάτου Συμβουλίου τοῦ 33ου καὶ τελευταίου βαθμοῦ τῆς Ἑλλάδος,

Κραταιότατος Ὑπατος Μέγας Ταξίαρχης
ΜΗΝΑΣ ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ

Τὸν μεταστάντα, συνόδευσαν εἰς τὴν τελευταίαν του κατοικίαν, τέκτονες τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Κύπρου, μὲ ἐπικεφαλῆς τὸ Ὑπατον Συμβούλιον καὶ τὸ Συμβούλιον τῆς Μεγάλης Στοᾶς τῆς Ἑλλάδος ἐκπρόσωποι τῶν ὁποίων, προσεφώνησαν καὶ ἐξήρην τὸ φιλανθρωπικὸν καὶ φιλοσοφικὸν ἔργον τοῦ μεταστάντος.

Ὁ ΙΛΙΣΟΣ, τοῦ ὁποίου ὁ μεταστάς ὑπῆρξε συνεργάτης, εὐχεται νὰ ἔχει ἡ ψυχὴ του, τὴν τύχην τῶν τέκνων τοῦ φωτός.

ΠΑΝ. Δ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΗΔΕΙΑ ΤΟΥ ΜΗΝΑ ΛΟΓΟΘΕΤΗ

του ΓΕΩΡΓ. ΧΑΛΚΙΩΤΗ

Ἄλησμόνητε Πανσεβαστέ μας Διδάσκαλε.

Συναθροισθήκαμε ἐδῶ ἀπ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κύπρο, νὰ σέ προπέμψουμε στὸ ταξίδι τῆς ἐπιστροφῆς σου στὴν πηγὴ τοῦ φωτός ἀπὸ τὸ ὁποῖο προῆλθες.

Καὶ ἀντικρῦζοντας ἐδῶ ὅλους τοὺς ἀφοσιωμένους σέ σένα μαθητὰς σου στὸ πέπλο τῆς θλίψης των, ἔρχονται στὸ νοῦ τὰ ρήματα τοῦ Ἰωάννου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ στὴν ἀποκάλυψη.

«Οὗτοι εἰσὶν οἱ ἐρχόμενοι ἐκ τῆς θλίψεως τῆς μεγάλης καὶ μόνον ὁ Θεὸς μπορεῖ νὰ ἐξαλείψει τὰ δάκρυά των».

Καὶ πράγματι, τὸ πλῆγμα εἶναι βαρὺ, τὸ κενὸ τεράστιο ἢ εὐθύνη μεγάλη γιὰ μᾶς τοὺς παραλειπόμενους, ἔτσι πού μόνον ἡ Ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, πού ἐλάτρευες μέ ὅλη τὴ δύναμη τῆς ψυχῆς σου, μπορεῖ νὰ στεγνώσει τὰ δάκρυά μας, καὶ νὰ μᾶς δώσει τὴ δύναμη νὰ συνεχίσουμε τὸ Μέγα Ἔργο.

Ὁ τῶν πάντων χορηγὸς σέ ἐπροίκισε μέ πλοῦσια δῶρα καὶ πρό παντός μέ ψυχὴ «τετελειωμένη» ἔτσι πού ἡ ζωὴ σου ἐγίνε πηγὴ φωτῆς καὶ ὅλους ἐμᾶς, πού εἶχαμε τὴν τύχη νὰ ζήσουμε τόσα χρόνια κάτω ἀπὸ τὴν φωτισμένη καθοδήγησή του.

Ποτέ δὲν θὰ ξεχάσουμε τὴν εὐγενικὴ σου μορφή, τὸ εὐγενικὸ καὶ ἀρχοντικὸ σου ἦθος, τὴν ἀγάπη πού ἔτρεφες γιὰ ὅλους ἐμᾶς πού σήμερα ἐδῶ θρηνοῦμε.

Μᾶς ἔδωσες τὸ σπουδαῖο διδάγμα μέ τίς σοφές προτροπές σου καὶ τὸ παράδειγμά σου ὅτι οἱ ἄνθρωποι πρέπει –καὶ μποροῦν– νὰ βρῶσιν τὴ σωστὴ ἀτραπὸ πού θὰ βαδίσουν στὴ ζωὴ μας, καὶ ἀφοῦ τὴ βροῦν κανένα ἐμπόδιο δὲν πρέπει νὰ τοὺς παρεκκλίνει ἀπ' αὐτήν.

Ὅλ' αὐτὰ ἔκαναν ὅλους μας νὰ σέ περιβάλλουμε ὄχι ἀπλῶς μέ ἀγάπη καὶ σεβασμὸ ἀλλὰ κυριολεκτικὰ μέ λατρεία.

Πόσες φορές σέ ἐπισκέψαις ἀκραίων περιοχῶν τῆς χώρας μας, πού ἄλλωστε δὲν παρέλειπες ποτέ, δὲν ἔμεινα ἐκπληκτὸς βλέποντας φοιτητὰς σου, καταξιωμένους ἐπιστήμονες σήμερα, νὰ σέ ὑποδέχονται μέ δάκρυα χαρῆς.

Καὶ θὰ ἔφθανε μόνο αὐτὸ γιὰ ἀπόδειξη, ὅτι κάθε διάκριση πού ἡ ζωὴ σου ἔδωσε δὲν τὴν χρησιμοποίησες γιὰ τὸν ἑαυτὸ σου ἀλλὰ γιὰ νὰ σκορπίσης πλοῦσια δῶρα, τὴν ἀγάπη καὶ τὴ φροντίδα στοὺς ἄλλους.

– Ὅμως χρόνος εἶναι ἐν παντί

– Καὶ καιρὸς παντὶ πράγματι ὑπὸ τὸν Οὐρανὸν

– Καιρὸς τοῦ γεννᾶσθαι καὶ καιρὸς τοῦ ἀποθνήσκειν.

Ἔτσι βγαίνοντας τώρα ἀπὸ τὴν τύρβη τῆς ζωῆς, γιὰ νὰ πᾶς σέ φωτεινότερους χώρους, στὶς σφαῖρες τῆς ἀπόλυτης γαλήνης καὶ ἁρμονίας μπορεῖς νὰ πεῖς μέ βεβαιότητα:

Τό ἔργο τό τέλειωσα
 Τόν ὄρκο τόν τήρησα

Ἐργάσθηκες τίμια καί σωστά προσφέροντας τίς ὑπηρεσίες σου
 στόν ἄνθρωπο.

Δέν σπατάλησες τή ζωή σου ἄσκοπα.

Κι ἔτσι δέν φοβήθηκες ποτέ τόν θάνατο.

Ἔτσι μπορούμε νά θυμηθοῦμε τά μεγαλοπρεπή λόγια τοῦ Πινδάρου,
 μέ τά ὅποια συνήθιζες νά ἐκφράζεται γιά τό θάνατο, σάν τελευταία
 ὑποθήκη γιά ὅλους μας.

«Ὀλβιος ὅστις οἶδεν τί κείσθ'
 ὑπό χθόνα.

Οἶδεν βιον τελευτεῖν
 Οἶδεν Θεόδοξον ἀρχάν
 Ναί σεβαστέ μας διδάσκαλε!!!
 Γνώρισες τόν θάνατο!!»

Ἄλλά σύντομα θά γνωρίσης τήν πηγή τῆς ζωῆς ὅταν βρεθεῖς κάτω
 ἀπό τή σκέπη τῆς Ἀγάπης τοῦ Θεοῦ.

Ἐπικήδειος ΜΗΝΑ ΛΟΓΟΘΕΤΗ

τοῦ Ρ. ΝΤΕ ΣΙΓΟΥΡΑ

Ἐλαχε ὁ κληρὸς σέ μένα, Σεβαστέ Μηνᾶ Λογοθέτης, νά ἀποδώσω τὸν ὕστατο χαιρετισμὸ, ἐκ μέρους τῶν στενῶν φίλων σου καὶ τῆς οἰκογενείας σου. Σέ μένα –πού μέ πατρικὴ στοργή– μέ παρότρυνες καὶ συνεβούλευες γιὰ ὅλα, καὶ που μέ τόση ἐμπιστοσύνη μέ περιέβαλες... ἔλαχε τὸ θλιβερὸ προνόμιο ...νά κλίνω σήμερα εὐλαβικά καὶ μέ σεβασμὸ, τὸ γόνυ, πρὸ τοῦ σκηνώματός σου, φίλτατε καὶ ἀγαπητέ μας, ΜΗΝΑ ΛΟΓΟΘΕΤΗ. Ἐσὺ πού στό πέρασμα αὐτῆς ζωῆς ἤξερες τόσο πολὺ νά ἀγαπᾷς τοῦ ἀνθρώπου ...τούς συνανθρώπους σου ...με ἐκείνην τὴν ἀγάπη πού δέν ζητᾷ ἀνταπόδοση ...καὶ πού ἀγλαίζει τὸν κάθε ἀνθρωπο ...τὸν κάθε συνάνθρωπό μας. Ἦσουνα χρυσὸς κρικός στὴν ἀτέρμονα ἀλυσίδα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους –ὄλων ἐκείνων πού ζοῦν– ὄλων ἐκείνων πού πέρασαν – καὶ ὄλων ἐκείνων πού θά ἔλθουν.

Σ' αὐτὴν τὴν ἀλυσίδα, πού δέν σταματᾷ στὴν ἀτελεῦτητη ροῇ τῶν πραγμάτων, τοῦ ἀνθρωπίνου γίγασθαι ὁ ΜΗΝΑΣ ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ – ὁ ἐπιστήμων – ὁ εὐπατριδῆς – ὁ ἀνθρωπος – ἡ ευγενῆς αὐτὴ μορφή – μᾶς ἀφησε μίαν ὑποθήκη καὶ μίαν ἐντολή ...*«ἡ ἴδια ἡ ζωὴ του καὶ ἡ πολιτεία του, ἐγγράφει μίαν ὑποθήκη καὶ μίαν ἐντολή»* σ' ὅλους ἐμᾶς πού τὸν γνωρίζαμε –πολὺ ἢ λίγο– ἀπὸ μακριὰ ἢ ἀπὸ κοντὰ – σάν συνεργάτες, φίλοι, ἢ ἀπλὰ σάν συνάνθρωποι: «Νά ζοῦμε καὶ νά δροῦμε» διὰ τὴν εὐτυχίαν τῶν ἄλλων, δίδοντας καὶ μόνον δίδοντας ΑΓΑΠΗ καθ' ὅσον, μόνον ἔτσι, ὁ ἀνθρωπος –ὅπως μᾶς ἐδίδασκε– γίνεται εὐδαίμων καὶ καθίσταται ὄλβιος.

Σέ χαιρετῶ, διδάσκαλε καὶ φίλτατε ΜΗΝΑ, καὶ σοῦ εὐχομαι ἐκ μέρους τῶν στενῶν συγγενῶν καὶ φίλων σου νά εἶναι, ἡδῦ, τὸ Ἀναστάσιμο Μεγάλο Σάββατο τῆς Αἰωνιότητος, στὸν Κύριο...

.....Χαῖρε ΜΗΝΑ..... Αἰώνια σου ἡ μνήμη.

Ἡ Θεοσοφικὴ Ἑταιρία ἐν Ἑλλάδι
Βουκουρεστίου 25, 106 71 Ἀθήνα

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΟΜΙΛΙΩΝ
ΜΑΪΟΥ – ΙΟΥΝΙΟΥ 1990**

Εἴσοδος Ἐλευθέρα – Βουκουρεστίου 25, ὥρα 8 μ.μ.

ΜΑΪΟΣ

3	Πέμπτη	ΑΠΟΛΛΩΝ	Ἡλίας Κίμος – «Τί εἶναι πνευματικότης» (Γ')
4	Παρασκευή	ΑΛΚΥΩΝ	Πολ. Ἀντζακάς – «Κρισιναμοῦρτι»
7	Δευτέρα	Κ. ΜΕΛΙΣΣΑΡ.	Παν. Ἀναγνώστου – «Ἡ Ἀρχαία Ἑλληνική Φιλοσοφία καὶ ἡ Θεοσοφία»
8	Τρίτη	ΕΟΡΘΗ ΛΕΥΚΟΥ ΛΩΤΟΥ ΑΡΤΕΜΙΣ	
10	Πέμπτη	ΑΡΤΕΜΙΣ	Ἄν. Τριανταφυλλόπουλος – «Ἡ Ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Τζιωρντάνο Μπρούνο»
15	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Θ. Καφετζόπουλος – «Σχέσις Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας καὶ Ἑσωτερικῆς Ἱεραρχίας»
17	Πέμπτη	ΑΠΟΛΛΩΝ	Ἰφιάν. Χατζηδημητρίου – «Ἡ Μαγεία στὴν Ἀρχαία Αἴγυπτο»
18	Παρασκευή	ΑΛΚΥΩΝ	Πολ. Ἀντζακάς – «Κρισιναμοῦρτι»
21	Δευτέρα	Κ. ΜΕΛΙΣΣΑΡ.	Παν. Ἀναγνώστου – «Ἡ Ἀρχαία Ἑλληνική Φιλοσοφία καὶ ἡ Θεοσοφία»
22	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Κ. Ἡλιάδης – «Ὁ Ἄγνωστος Ἐαυτός μας»
24	Πέμπτη	ΑΡΤΕΜΙΣ	Χριστόφ. Καμαρωτάκης – «Ἀπὸ τίς διδασκαλίαι τῶν Σούφι»
29	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Παν. Παπασλιώτης – «Τὸ Ντεβαχάν»
31	Πέμπτη	ΑΠΟΛΛΩΝ	Γ. Σιβρῆς – «Φιλοσοφία καὶ διανόησις»

ΙΟΥΝΙΟΣ

1	Παρασκευή	ΑΛΚΥΩΝ	Πολ. Ἀντζακάς – «Κρισιναμοῦρτι»
4	Δευτέρα	Κ. ΜΕΛΙΣΣΑΡ.	Παν. Ἀναγνώστου – «Ἡ Ἀρχαία Ἑλληνική Φιλοσοφία καὶ ἡ Θεοσοφία»
5	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Θ. Καφετζόπουλος – «Σχέσις Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας καὶ Ἑσωτερικῆς Ἱεραρχίας»
7	Πέμπτη	ΑΡΤΕΜΙΣ	Ἡλίας Κίμος – «Τί εἶναι Πνευματικότης (Δ')»
12	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Παν. Παπασλιώτης – «Ἐπιστολές Διδασκάλων»

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΙΣ: Τὸ Φιλοσοφικὸ Ἐργαστήριο τοῦ Βόλου «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ» θά συνεδριάξει κάθε δευτέρο Σάββατο στὶς παρακάτω ἡμερομηνίες, 21/4, 5/5, 19/5, 2/6 καὶ 16/6 μὲ θέμα «Ἀνάλυσις – Ἐρωτήσεις καὶ ἀπόψεις πάνω στοῦ Βιβλίου «Τὸ κλειδί τῆς Θεοσοφίας» τῆς Ε.Π. Μπλαβάτσου.

Μεταξύ μας

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ

Τά Γραφεία του «Ίλιου», Βουκουρεστίου 25, α΄ όροφος, Κωδ. 106 71, είναι ανοικτά καθημερινώς πλην Σαββάτου 10 - 1.

Αριστ. Παπανικολάου, Άθηνα
Γεωργ. Βαϊδής, Θεσσαλονίκη
Άποστ. Μάτσικας, Βόλος

BIBLIA ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ
(Με τη σειρά λήψεως)

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

Παρακαλούμεν, αποστέλλετε με ταχυδρομικήν ή τραπεζικήν επιταγήν εις την διεύθυνσιν: «Πολυδεύκην Άντζακα, Βουκουρεστίου 25, α΄ όροφος Κωδ. 106 71, Άθηνας». Άποστολαί με τραπεζικάς εντολάς μās δυσκολεύουν πολύ.

Παναγιώτη Βλαχόπουλου: «Η μεγάλη επιστροφή»

Ρόης Παπαγγέλου: «Λουριά» (Ποίηση)
Δημήτρης Τσινικόπουλος: «Η θρησκευτικότητα του Sir Isaac Newton»
Νέλλης Θεοδώρου: «Ο Ίωάννης της νέας εποχής»

Νέλλης Θεοδώρου: «Απόκρυφα δημιουργία»

Νέλλης Θεοδώρου: «Χριστική μύηση»
Έκδόσεις Τετρακτύς: «Parus: Μετενσάρκωση»

ΑΛΛΑΓΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΝ

Τεύχη άποσταλέντα στους κατωτέρω συνδρομητάς μας, έπεστράφησαν από τό Ταχυδρομείον με την σημείωσιν: «μετώκησε» ή «άγνωστος». Παρακαλούνται όσοι τούς γνωρίζουν νά τούς ειδοποιήσουν ή νά μās δώσουν τās διευθύνσεις των:

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

«Ηπειρωτική Έστία» Οκτ.-Νοεμ.-Δεκ. 1989

«Χρονικά» Ιαν.-Φεβρ. 1990

ΑΘΗΝΩΝ

Άθηνά Βανα
Άπόστολος Γκιρτζής
Μαρία Ρουσέλη

ΔΩΡΕΕΣ

Έλενη Πιερράκου εις μνήμην Κ. Μελισσαρόπουλου δρχ. 1.000

Άνδρέας Άνδρέου δρχ. 1.000

Κων/νος Μπερεδήμας εις μνήμην Βάσσου Κριμπα

ΕΠΑΡΧΙΩΝ

Γεωργ. Δαφνης, Κέρκυρα
Θεοδ. Καράμπελας, Άλεξανδρούπολη
Άλ. Παρασκευά, Γκούρα Κορινθου
Γ.Α. Τριανταφυλλόπουλος, Πάτρα
Γεωργ. Φουρουτζόγλου, Δράμα

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΟΥ ΙΛΙΟΥ

Βόλος: Γ. Κουκουβίνος
Ήράκλειον: Βασ. Βασιλείου
Ίωάννινα: Μιχ. Πραπίδης
Καβάλα: Μιχ. Παράσχου
Κέρκυρα: Άλεξ. Λουΐβρος
Λαμία: Άντ. Τριανταφυλλου
Λάρισα: Ίο. Φελλους
Μυτιλήνη: Δ. Ροδάκης

ΕΓΚΑΤΕΛΕΙΨΑΝ ΤΟΝ ΓΗΙΝΟΝ ΒΙΟΝ

Δημ. Βαλασκάντζης, Άθηνα
Ζαχ. Κωτσίκης, Άθηνα
Τασία Παπαϊωάννου-Μπενεπούλου, Άθηνα

Ξάνθη: Μάριος Κουτσουρίδης
 Πάτρα: Άθ. Κοντοσάκης
 Ρέθυμνο: Άντ. Βιστάκης
 Ρόδος: Άντ. Βεργωτής
 Σέρρα: Άνέστης Σάββας
 Σύρος: Π. Ζαραφώνιτης
 Χαλκίδα: Στ. Άλιφέρης
 Χανιά: Έμμ. Νοδaráκης
 Κύπρος: Θεοφ. Παναγιώτου,
 2 Όθωνος, Τ.Τ. 102, τηλ. 474815.
 Λευκωσία
 Τουρκία: Έλευθ. Καρακάσης

«ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΛΙΣΟΣ»
 τής Θεοσοφικής Έταιρίας
 έν Έλλάδι
 Βουκουρεστίου 25- Άθήναι 106 71
 Ίδρυτής:
 † ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ
 Έκδότης-Διευθυντής:
 Πολυδεύκης Άντζακας
 Τιμή τεύχους Δρχ. 200
 Μάρτιος - Άπρίλιος 1990

ΑΒΛΕΨΙΕΣ

Στό προηγούμενο τεύχος του ΙΛΙΣΟΥ και στό άρθρο «Τά Μυητικά Συστήματα και ή Έπιστήμη» και στίς σελ. 58 και 59 από λάθος γράφτηκε: «τό Έξωτερικό άνθρωπινο Σύμπαν», αντί του όρθου «τό Έσωτερικό άνθρωπινο Σύμπαν».

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

**ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ «ΙΛΙΣΟΥ» Βουκουρεστίου 25
α' όροφος, Κωδ. Ταχ. 106 71 Τηλ. 3620.702**

H.P. Blavatsky	Τό κλειδί της Θεοσοφίας	1.000
H.P. Blavatsky	Ή φωνή της αιγής	700
An. Besant	Ό Έσωτερικός Χριστιανισμός	1.200
An. Besant	Θάνατος και Υπερέραν	850
Besant-Leadbeater	Ή Άτραπός του Άποκρυφισμού	1.000
C.W. Leadbeater	Ή μυστική ιστορία του Τεκτονισμού	1.800
N. Sri Ram	Προσέγγις προς τήν Πραγματικότητα	600
N. Sri Ram	Αί βαθύτερα όψεις της Ζωής	600
Irving S. Cooper	Ή Μετενσάρκωσις	700
Vivekananda	Κάρμα - Γιόγκα	600
Elphas Levi	Τό μέγα άπόρητο	800
Papus	Μετενσάρκωση	1.000
Άντ. Άνδριανοπούλου	Άρχαίοι Έλληνες φιλόσοφοι	900
Άντ. Άνδριανοπούλου	Ό άνθρωπος και ή ζωή	900
Άντ. Άνδριανοπούλου	Οί Νόμοι της Ζωής	600
Ίω. Βασιλή	Τό Σημειωματάριο ενός Μυστου	1.200
Ίω. Βασιλή	Τά φυσικά δικαιώματα του ανθρώπου	400
Νέλλης Θεοδώρου	Ό Ίωάννης της νέας εποχής	800
Νέλλης Θεοδώρου	Χριστική μήση	700
Νέλλης Θεοδώρου	Άπόκρυφη δημιουργία	600
Περιοδικόν «ΙΛΙΣΟΣ»	Τόμοι χαρτόδετοι	1.500
«ΙΛΙΣΟΣ»	Επιλογή 1956-58, 1959-61, 1962-65 έκά- στη δεμένη	1.500
«ΙΛΙΣΟΣ»	Επιλογή 1966-1970 χαρτόδετος δεμένη 1.500	1.200

Τά έξοδα επί άντικαταβολή επιβαρύνουν τόν αγοραστήν.

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 200

ΣΥΝΔΡΟΜΗ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 1.200. Έξωτ. Δρχ. 2.000, Άεροπ. Δρχ. 2.500.

PAPUS

ΜΕΤΕΝΣΑΡΚΩΣΗ

Η ΦΥΣΙΚΗ, ΨΥΧΙΚΗ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ
ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Ο μεγάλος Γάλλος αποκρυφιστής κάνει
μία εντυπωσιακή προσέγγιση στη δοξασία
της Μετενσαρκώσεως, βασισμένος στη Δυτική
Εσωτερική Παράδοση, που έχει τις ρίζες της
στην Αρχαία Αίγυπτο.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΚΤΥΣ

Θεμιστοκλέους 38, Τηλ. 36.30.824